

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:	Vårsemesteret, 2022
Master i nordisk og lesevitenskap	Åpen
Forfatter: Julie Log Eitland (signatur forfatter)
Veileder: Klaus Johan Myrvoll	
Tittel på masteroppgaven: «Mellom bakkar og berg ut mot havet» - En sosiolingvistisk undersøkelse av bygdemålet i Åna-Sira. Engelsk tittel: «Amid hills and mountains by the sea» - A sociolinguistic research of the dialect of Åna-Sira.	
Emneord: Sosiolingvistikk, dialekt, talemål, bygdemål, Sørvestlandet, Åna-Sira, Agder, regionalisering	Antall sider: 88 + vedlegg/annet: 119 Stavanger, 11. mai 2022

«Mellom bakkar og berg ut mot havet»

En sosiolingvistisk undersøkelse av bygdemålet i Åna-Sira

Universitetet
i Stavanger

Julie Log Eitland

Masteroppgave i nordisk og lesevitenskap

Institutt for kultur- og språkvitenskap Universitetet i Stavanger

Våren 2022

Forord

Dette har vært et spennende, gøy, krevende, interessant, og ikke minst et lærerikt prosjekt! Jeg hadde aldri kommet i mål med dette prosjektet alene, og det er derfor en god del som fortjener en takk for at det har latt seg gjennomføre.

Først vil jeg takke min gode og tålmodige veileder Klaus Johan Myrvoll. Tusen takk for gode råd og god veiledning, og takk for god hjelp til siste slutt.

Jeg vil også takke alle studievennene mine som jeg har vært så heldig å bli kjent med i løpet av mine år på universitetet. Dere har vært med på å påvirke min studietid, ikke bare gjennom gode vennskap, men også motivasjon. Og en stor takk til venner og familie som har heiet meg fram. Takk for at dere alltid har troen på meg.

Jeg har også vært så heldig å få skrive masteroppgaven min samtidig som min samboer Fredrik selv har skrevet sin. Takk for at du alltid har vært så støttende og at du lytter, selv om du har hatt ditt eget å tenke på.

Til slutt vil jeg rette den største takken til alle informantene som ønsket å delta i denne undersøkelsen. Takk for engasjementet rundt oppgaven, og takk for all hjelp til rekruttering av både naboer og familiemedlemmer. Tusen takk for at dere tok tiden til å delta, uten dere ville det ikke blitt en masteroppgave.

Stavanger, mai 2022

Julie Log Eitland

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en sosiolingvistisk undersøkelse av talemålet i Åna-Sira, en bygd plassert midt på grensa mellom Rogaland og Agder. Undersøkelsen baserer seg på opptak av samtaler med et utvalg informanter fordelt i tre aldersgrupper. Informantutvalget består av 10 ungdommer født mellom 2000-2005, 11 voksne født mellom 1970-1990 og 9 eldre født 1960 og tidligere. Formålet med studien har vært å se hvordan talemålet har utviklet seg i løpet av de siste generasjonene. Jeg undersøkte derfor ni utvalgte språklige variabler for å se de ulike aldersgruppenes bruk av. Jeg har også undersøkt språkforskjellene i lys av de sosiale variablene kjønn og bosted.

Problemstillingen for oppgaven er: Hvordan har bygdemålet i Åna-Sira utviklet seg i løpet av de siste tre generasjonene?

Resultatene mine viser at språket har utviklet seg mye i fra de eldste informantene til de yngste informantene. Det er flere av de undersøkte variablene som ser ut til å være svekket blant de yngre informantene, dette gjelder spesielt særord som har vært dialekttrekk som har vært med på å kjærtegne dialekten. Vi ser en gradvis økning i bruk av nyere former for ord fra den yngste generasjonen til den eldste generasjonen. Det er flere mulige årsaker til språkendringer i bygda. En årsak kan være rollen Flekkefjord spiller som et regionsentrum og som en påvirker i en eventuell regionaliseringsprosess.. Samtidig så kan vi også knytte funnene til påvirkning fra økt kontakt, teknologi og media. Sammen med de samfunnsendringene vi har sett de siste 50-60 årene er det en naturlig at språket følger samme mønster.

Oversikt over tabeller og figurer

Tabell 1: Oversikt over språklige variabler	13
Tabell 2: Kjønnfordelingen i de forskjellige aldersgruppene	37
Tabell 3: Fordeling etter informantenes bosted	38
Tabell 4: En samlet oversikt over informantene etter alder, kjønn og bosted	38
Tabell 5: Pronomen, 1. person flertall, subjektsform etter alder	47
Tabell 6: Pronomenet noe/n etter alder.....	47
Tabell 7: Adverbet mye etter alder	48
Tabell 8: Vokalskifte i presens av verbet å ha etter alder.....	49
Tabell 9: Sterke verb med vokalskifte i presens etter alder.....	49
Tabell 10: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp etter alder	50
Tabell 11: Verb for synes etter alder	51
Tabell 12: Diftongering i substantivene brus og hus etter alder.....	51
Tabell 13: Gjennomsnittspersent av bruk av de nye formene etter alder	60
Tabell 14: Oversikt over de yngste informantene bruk av nyere former.....	60
Tabell 15: Oversikt over de voksne informantene bruk av nyere former.....	62
Tabell 16: Oversikt over de eldste informantenes bruk av nyere former	64
Tabell 17: Gjennomsnittspersent av bruk av de nye formene etter kjønn.....	67
Tabell 18: Oversikt over bruk av nyere former i prosenter etter alder og kjønn	67
Tabell 19: Gjennomsnittspersent av bruk av de nye formene etter bosted.....	72
Tabell 20: Oversikt over bruk av nyere former i prosent i alle aldersgruppene	74
Tabell 21: Oversikt over tradisjonelle former, nyere former og bokmålsformer i de undersøkte språklige variablene	81
Figur 1 Oversikt over Åna-Sira (Store Norske Leksikon).....	6
Figur 2: Oversiktsbilde tatt av Åna-Sira.....	7
Figur 3: Illustrasjon av den talespråklige hierarkipyramiden (Akselberg, 2006, s. 135)	26
Figur 4: De yngste informantenes bruk av nyere form i prosent etter kjønn.....	53
Figur 5: De voksne informantenes bruk av nyere form etter kjønn.....	54
Figur 6: De eldste informantenes bruk av nyere form etter kjønn.....	55
Figur 7: Gjennomsnittspersent av bruk av nyere former etter bosted hos de yngste informantene	56

Figur 8: Gjennomsnittsprosent av bruk av nyere former etter bosted hos de voksne informantene	57
Figur 9: Gjennomsnittsprosent av bruk av nyere former etter bosted hos de eldste informantene	58
Figur 10: Nyere former i prosent blant de voksne informantene etter bosted	64

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Oppgavens formål.....	2
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.3	Oppgavens oppbygging	4
2	Om Åna-Sira.....	6
2.1	Historie, beliggenhet og befolkning	6
2.2	Bygdesamfunnet	8
2.2.1	Skole og utdanning	9
2.3	Flekkefjord by.....	9
2.4	Språket i Åna-Sira	10
2.4.1	Tidligere språkforskning i Agder og omegn.....	10
2.4.2	Åna-Sira-dialekten.....	11
2.5	Språklige variabler i denne undersøkelsen	12
2.5.1	Variabel 1: Lenisering av plosiver.....	13
2.5.2	Variabel 2: Pronomen, 1. person flertall, subjeksform.....	14
2.5.3	Variabel 3: Pronomenet noe/n	14
2.5.4	Variabel 4: Adverbet mye.....	15
2.5.5	Variabel 5: Vokalskifte i presens av verbet å ha	15
2.5.6	Variabel 6: Sterke verb med vokalskifte i presens	16
2.5.7	Variabel 7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp	16
2.5.8	Variabel 8: Verb for synes.....	17
2.5.9	Variabel 9: Diftongering i substantivene brus og hus	17
3	Teori.....	19
3.1	Fra dialektologi til sociolingvistik	19
3.1.1	Sociolingvistikken i Norge	20
3.2	Hva er med på å prege talemålsutviklingen?.....	21
3.2.1	Indre faktorer for språkendring	22
3.2.2	Ytre faktorer for språkendring	23
3.2.3	Hovedtendenser i språkutviklinga i dag.....	25
3.4	Hvordan endrer språket seg?	26
3.4.1	Vertikalister vs. horisontalister	26

3.4.2	<i>Standardtalemål?</i>	27
3.4.3	<i>Regionalisering</i>	28
3.4.4	<i>Regionalisering eller standardisering?</i>	29
3.5	Bygdesamfunnet i endring	31
4	Materiale og metode	34
4.1	Metodevalg for denne undersøkelsen	34
4.2	Innhenting av materialet	35
4.2.1	<i>Informantene: Kontakt og utvalg</i>	35
4.2.2	<i>Sosiale variabler</i>	36
4.2.3	<i>Intervju</i>	39
4.2.4	<i>Bildeundersøkelse</i>	40
4.2.5	<i>Etterarbeid og analyse av materiale</i>	41
4.3	Dataens reliabilitet og validitet	41
5	Presentasjon av resultater	43
5.1	Forventninger til resultatene	43
5.2	Språkutvikling og språktilstand i Åna-Sira	46
5.2.1	<i>Variabel 1: Lenisering av plosiver</i>	46
5.2.2	<i>Variabel 2: Pronomen, 1. person flertall, subjektsform</i>	46
5.2.3	<i>Variabel 3: Pronomenet noe/n</i>	47
5.2.4	<i>Variabel 4: Adverbet mye</i>	48
5.2.5	<i>Variabel 5: Vokalskifte i presens av verbet å ha</i>	49
5.2.6	<i>Variabel 6: Sterke verb med vokalskifte i presens</i>	49
5.2.7	<i>Variabel 7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp</i>	50
5.2.8	<i>Variabel 8: Verb for synes</i>	51
5.2.9	<i>Variabel 9: Diftongering i substantivene brus og hus</i>	51
5.3	Språkutvikling og kjønn	52
5.3.1	<i>De yngste informantene</i>	52
5.3.2	<i>De voksne informantene</i>	54
5.3.3	<i>De eldste informantene</i>	54
5.4	Språkutvikling og bosted	55
6	Drøfting av resultater	59
6.1	Språkutvikling og alder	59
6.1.1	<i>De yngste informantene</i>	60
6.1.2	<i>De voksne informantene</i>	62
6.1.3	<i>De eldste informantene</i>	64

6.1.4 Oppsummering	66
6.2 Språkutvikling og kjønn	66
6.2.1 De yngste informantene	68
6.2.2 De voksne informantene	69
6.2.3 De eldste informantene	70
6.2.4 Oppsummering	71
6.3 Språkutvikling og bosted	71
6.4 Språksituasjonen i Åna-Sira	73
6.4.1 Lenisering av plosiver	74
6.4.2 Pronomen, 1. person flertall, subjektsform	75
6.4.3 Pronomenet noe/n	75
6.4.4 Adverbet mye	75
6.4.5 Vokalskifte i presens av verbet å ha	76
6.4.6 Sterke verb	76
6.4.7 Verb for synes	77
6.4.8 Diftongering i substantivene brus og hus	77
6.5 Hva er årsakene til endringene?	77
6.5.1 Drivkrefter i språkendringene	78
6.5.2 Regionalisering eller standardisering?	79
7 Avslutning	83
7.1 Svar på forskningsspørsmålene	83
7.2 Konklusjon	87
7.2.1 Veien videre	88
Litteratur	89
Nettressurser	91
Vedlegg	92
Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene	92
Vedlegg 2: Samtykkeskjema	93
Vedlegg 3: Informasjonsskjema	94
Vedlegg 4: Intervjuguide 1	95
Vedlegg 5: Intervjuguide 2	97
Vedlegg 6: Bildeundersøkelse	99

Vedlegg 7: Avkrysningskjema for antall belegg.....	102
Vedlegg 8: Oversiktsskjema for antall belegg.....	103
Vedlegg 9: Vurdering og godkjenning fra NSD.....	108

1 Innledning

Den gang da jeg var så stor som så – visste jeg godt hvor Åna-Sira lå, midt mellom Sokndal og Flekkefjord ligger den vakreste bygd på jord. Å ja, Åna-Sira – du er vel vakker, men ikkje stor – Å ja, Åna-Sira – for meg er du vakreste bygd på jord.

(Frithjof Førstund, u.å.)¹

Som liten ble denne sangen sunget for full hals så fort bilen runda svingen og den lille bygda Åna-Sira kom til syne mellom høye fjell. Med besteforeldre boende i Åna-Sira, har bygda vært som mitt andre hjem i mange år. Bygda er liten, med kun et par hundre innbyggere hvor alle kjenner alle. Selv er jeg født og oppvokst i Flekkefjord bykjerne, en liten sørlandsby på Agder. Kun tjue minutter unna ligger Åna-Sira. Som nevnt i verset, ligger Åna-Sira midt mellom Sokndal og Flekkefjord, bokstavelig talt – bygda er delt i to. Kommune- og fylkesgrensa deler seg ved elva som renner gjennom bygda og ut i havet.

Jeg har i denne studien valgt å studere bygdemålet i Åna-Sira, dets utvikling og om det er i endring. Jeg ønsker å undersøke i hvilken grad tre aldersgrupper i Åna-Sira holder på talemålet, og om de holder på noen av de særtrekkene som er typisk for bygdemålet. Det er flere grunner til at jeg har valgt å skrive om dette emnet. I startfasen av prosjektet var jeg fast bestemt på å skrive en sosiolingvistisk oppgave rettet mot mitt eget område og mitt eget talemål. Da det tidligere var skrevet en oppgave om talemålsendringer i mitt eget talemål (Flekkefjorddialekten)², måtte jeg prøve å tenke i nye baner. Jeg kom da inn på tanken om å ta utgangspunkt i en av bygdene tilhørende Flekkefjord kommune. Kommunen består av Flekkefjord bykjerne, samt tettstedene Sira, Gyland, Åna-Sira, og øyene Hydra og Andabeløy. Det interessante her er hvordan bygdene alle har sin egen dialektbruk, både i tale og særord. Det ble naturlig for meg å velge dialekten i Åna-Sira, da jeg selv har en tilknytning til stedet.

¹ Teksten er hentet fra en papirutgave av sangen med navnet Frithjof Førstund, uten årstall.

² Camilla Nygaard Bruli (2017) skrev i 2017 en masteravhandling som omhandler Flekkefjorddialektens endringer og ungdommers holdning til dialekten, tatt utgangspunkt i, og sammenlignet med, Larsens kartlegging av dialekten utgitt i 1970.

1.1 Oppgavens formål

Denne oppgaven er en sosiolingvistisk undersøkelse av bygdemålet i Åna-Sira. Jeg ønsker å undersøke hvordan bygdemålet i Åna-Sira har utviklet seg og hvor godt ulike språktrekk holder seg. Dette på bakgrunn av unge, voksne og eldre informanternes språktrekk. Jeg har i denne undersøkelsen undersøkt talemålet til 30 informanter for å prøve å kartlegge hvordan de ulike generasjonene bruker talemålet. Informantgrunnlaget består av 10 ungdommer, 11 voksne og 9 eldre. Jeg har valgt meg ut forskjellige språklige variabler jeg ønsker å undersøke, som jeg tror kan være språktrekk som er i endring. Ettersom nærmeste bykjerne er Flekkefjord, og at ungdommene boende i bygda nå kun har skolegang der, har jeg valgt meg ut noen fonologiske og morfologiske språktrekk som jeg tror er i ferd med å forsvinne grunnet påvirkning fra Flekkefjord-dialekten. Skoletiden i Flekkefjord vil jeg tro får følger for språkutviklingen til de unge, og er en grunn til å tro at mange av de lokale særdragene som vi finner i bygdedialekten er på vei til å bli slipt mot språket til ungdommene i byen.

Ettersom det ikke er skrevet noe om dialekten i Åna-Sira tidligere, har jeg måttet bruke andre innfallsvinkler for å si noe om hvordan innbyggerne i bygda snakker. Som nevnt innledningsvis er jeg selv fra Flekkefjord, som er nærmeste bysentrum til Åna-Sira, og har besteforeldre boende i bygda. Min mor er også oppvokst her i Åna-Sira. Bygdemålet har de samme hovedtrekkene som Flekkefjordsdialekten, det vil si at begge dialektene går under det vi kjenner som sørvestlandske dialekter. Det er gjort en del undersøkelser om andre dialekter i området rundt (se kapittel 2.4), og disse har jeg brukt for å bygge opp den kunnskapen jeg har om talemålet i Åna sira.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg har i denne undersøkelsen valgt å ta utgangspunkt i følgende hovedspørsmål:

- Hvordan har bygdemålet i Åna-Sira utviklet seg i løpet av de siste tre generasjonene?

Ettersom problemstillingen er svært generell, har jeg valgt å ta å dele den opp i fire avgrensede forskningsspørsmål:

1. I hvor stor grad kan man si at skolegangen til de ulike informantene har vært med på å påvirke innbyggernes språkbruk?

I denne undersøkelsen har jeg som nevnt intervjuet 30 informanter fordelt på tre ulike aldersgrupper. Skolegangen til informantene har vært ulik fra generasjon til generasjon. Kort oppsummert har det gått fra å være to grendeskoler, én på hver side av elva, til så å bli én, og i dag er det så ingen skoler i bruk i bygda. Alle barn som nå bor i Åna-Sira, går på barneskole i Flekkefjord. Det har også tidligere vært mye diskusjoner rundt skolevalg når det gjelder hvor ungdommene skal dra videre på ungdomsskole, om de enten skulle videre til Flekkefjord eller Sokndal. Det har gjennom årene vekslet mellom å være valgfritt eller forutbestemt i forhold til hvilken side av bygda man bor på. Per i dag er det valgfritt, men da de fleste allerede har gått på barneskolen i Flekkefjord, har det blitt naturlig for dem å gå videre på ungdomsskolen i samme by. Dette vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 2.

2. Elva Sira deler tettstedet i to, hvor den ene delen tilhører Rogaland fylke, og den andre tilhører Agder fylke. Merkes dette i dialekten?

Som nevnt innledningsvis er bygda delt i to. 2/3 deler av bygda ligger på vestsiden av elva, tilhørende Sokndal kommune i Rogaland, mens resten ligger på østsiden av elva, tilhørende Flekkefjord kommune i Agder. Nærmeste sentrum i Sokndal kommune er Hauge i Dalane, også kjent som *Haua* for lokale beboere. Hauge i Dalane er et tettsted, mens Flekkefjord derimot har bystatus. Tidligere hadde begge sidene hver sin skole, hver sin butikk og hvert sitt lille samfunn. I kontaktprosessen av informanter ønsket jeg å finne like mange informanter fra hver side av elva. Dette på grunn av nysgjerrigheten om det egentlig finnes en forskjell i dialektbruken. Noen mener det finnes en tydelig forskjell, andre ikke. Dette vil ikke være hovedfokuset i oppgaven, men jeg er likevel nysgjerrig i å se om det finnes ulikheter, og om det kan ha noe å si når det gjelder utviklingen av bygdemålet. Jeg har derfor i utarbeidingen av resultatene valgt å ha en egen inndeling hvor informantenes bosted er utgangspunktet.

3. Er det forskjell i dialektbruken mellom kjønn?

Jeg er også interessert i å se om det er store forskjeller i dialektbruken til jentene og kvinnene og dialektbruken til guttene og mennene. I likhet med bosted, vil jeg også bruke kjønn som en sosial variabel i denne undersøkelsen. Flere granskinger, særlig på 1970- og 80-tallet, viste som regel at kvinnene brukte mer prestisjeformer/standardformer enn mennene (Skjekkeland, 2009,

s. 28). Jeg syns derfor det vil være interessant å se om vi ser disse tendensene hos språkbrukerne i Åna-Sira. Jeg har selv en forventning om at guttene og mennene i Åna-Sira har et høyere bruk av tradisjonelle former enn hva jentene og kvinnene har, og jeg er også interessert i å se om vi ser kjønnsforskjeller blant de forskjellige aldersgruppene.

4. Hva er faktorene og årsakene bak talemålsutviklingen?

Hva er årsaken til at språkendringer skjer? Og hva er skjer med språket i Åna-Sira? Er de endringene vi ser et resultat av regionalisering fra bysentrumet Flekkefjord? Eller er det fra påvirkningen av et «standardmål»? Det vil nok være mange faktorer som er med på å påvirke språkutviklingen i Åna-Sira. Jeg ønsker i denne oppgaven å se nærmere på mulige årsaker og faktorer som kan ha vært med på å dra språkutviklinga i den retningen den går. Det har skjedd store endringer i samfunnet i de siste årene, og det samme gjelder bygdesamfunnet i Åna-Sira. Jeg vil derfor i denne oppgaven drøfte hvilke mulige faktorer og årsaker som kan ha vært med på å påvirke språkutviklingen i bygda.

1.3 Oppgavens oppbygging

Denne oppgaven er delt inn i syv hovedkapitler: 1. **Innledning**, 2. **Om Åna-Sira**, 3. **Teori**, 4. **Metode og materiale**, 5. **Presentasjon av resultater**, 6. **Drøfting av resultater**, og til slutt 7. **Avslutning**. I det følgende kapitlet, kapittel 2, er det overordna målet å gi en kort oversikt over området, både når det gjelder bygdas historie, geografi, befolkning og skolesituasjon. Videre vil jeg gå nærmere inn på Flekkefjord-dialekten og tidligere forskning knyttet til dialekter i området rundt. Deretter vil jeg presentere og gjennomgå de språklige variablene jeg har valgt å undersøke i denne oppgaven. I kapittel 3 vil jeg presentere teorigrunnet for undersøkelsen. Dette vil i hovedsak inneholde teori knyttet til ulike faktorer for språkendring og språkutvikling, og relevant fagteori knyttet til problemstillingen. Sentralt sett vil dette kapitlet dreie seg om språklig utvikling på landsbasis, og hvilke tendenser som går igjen i talemålsutviklingen. I kapittel 4 begrunner jeg metodene som er blitt brukt for innsamling og bearbeiding av data for undersøkelsen. Her vil jeg gå nærmere inn på valg av metode og hvorfor jeg har valgt de metodene jeg har valgt i dette prosjektet. Her vil jeg også gjennomgå prosessen fra undersøkelsens start til slutt. I kapittel 5 presenterer jeg resultatene fra undersøkelsen. Resultatene vil bli presentert i tabeller for å gi en kort og grei oversikt. Her har jeg valgt å systematisere tabellene og resultatene etter de sosiale variablene jeg har valgt å ta utgangspunkt

i (se kapittel 4.2.2). Deretter vil jeg, i kapittel 6, diskutere og analysere resultatene presentert i kapittel 5. I dette kapitlet vil jeg drøfte årsakene til eventuelle endringer og variasjon i bygdedialekten i Åna-Sira. For å avslutte vil jeg i det siste kapitlet forsøke å gi en besvarelse på problemstillingen og forskningsspørsmålene stilt innledningsvis, før jeg til slutt vil komme med forslag til videre forskning.

2 Om Åna-Sira

«Da jeg var *guttunge* og vokste opp her, så var det et levende fiskerisamfunn. Det var fem butikker, en bank, postkontor, to butikker på Neset, to på Sletta og en på Log. Og det var skole her med 70 elever. Nå er det ingen skole. Ingen postkontor. Det er så vidt liv i en butikk. Så det er stor forskjell på bygda - nå og da.»

(Utdrag av intervju med informant i den eldste aldersgruppen)

Med dette kapittelet vil jeg prøve å gi et overblikk av bygda og bygdesamfunnet, både fra gammelt av og hvordan bygda er den dag i dag. Bygda er liten, og har i de siste 50-60 årene gjennomgått flere endringer. For å finne fram informasjon om bygda, har jeg brukt den nyeste bygdeboka som er skrevet av Trelsgård og Midtbø (1995, s. 9-32) som primærkilde for dette kapitlet.

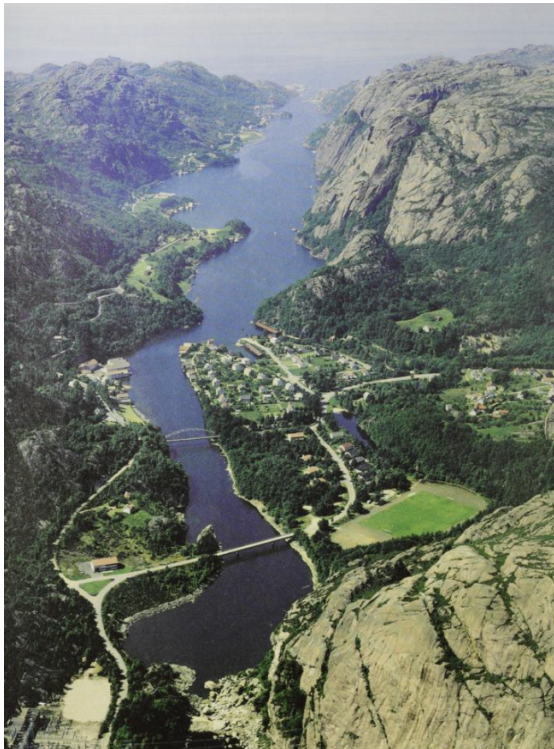
2.1 Historie, beliggenhet og befolkning

Det lille tettstedet Åna-Sira er den sørligste delen av Sokndal kommune, samtidig er det den vestlige delen av Flekkefjord kommune. Bygda ligger ved kysten, mellom bakker og berg. Gjennom bygda renner elva Sireåna, som deler bygda i to.

Figur 1 Oversikt over Åna-Sira (Store Norske Leksikon/Statens kartverk)

Vestsiden av elva, også kjent som Log, tilhører Sokndal kommune og fylket Rogaland, mens østsiden av elva, også kjent som Neset, tilhører Flekkefjord kommune og fylket Agder. To-tredjedeler av bygda tilhører Sokndal kommune, resten tilhører Flekkefjord kommune. På vestsiden av elva ligger gårdene Midtbø og Østebø. På østsiden ligger gården Mål med Bakken, Vigesletta, Sanden og Midtstø. Lenger oppe i elva ligger gården Løyning, og gården Log ligger innerst i bygda ved Logfossens utløp. Oppe i Sireheia ligger gårdene Egeli, Egeland og Skogestad.

Figur 2: Oversiktsbilde tatt av Åna-Sira³

På bildet ser vi elva som skiller bygda i to, og som renner ut i åpent hav. På høyre side av elva, vestsiden, ser vi Log (nedre Log) og deler av Høgalog (øvre Log) helt i kanten av bildet. Langs venstresiden av elva ligger Neset, som strekker seg helt til elvas utløp i havgapet. På venstresiden av elva, ikke langt unna broa, ser man også fabrikken Finny Sirevaag AS, som er Norges største produsent av pillede reker i lake. Ifølge deres egne nettsider, ble bedriften startet opp i 1904 som et fiskemottak, og har senere utviklet seg til kun produksjon av reker (Finny Sirevaag AS). Veldig mange i bygda hadde arbeid på fabrikken, hvor rekene ble håndpillet og rensset for hånd. I dag er alt automatisert, og bedriften sysselsetter kun 20 personer den dag i

³ Bildet er hentet fra bygdeboka *Bygdebok for Åna-Sira og Berrefjord* (Trelsgård og Midtbø, 1995).

dag (Finny Sirevaag AS). Lengre inn i bygda finner vi Åna-Sira kraftverk, som er en del av Sira-Kvina kraftselskap. Planleggingen av kraftutbyggingen startet rundt 1900, men det var ikke før i 1957 selve arbeidet ble satt i gang. I Åna ble de to første aggregatene satt i drift i 1979, mens det siste ble satt i gang i 1989 (Rosvold, 2021).

På slutten av 1800-tallet var Åna-Sira en isolert bygd uten veiforbindelse til verken Sokndal eller Flekkefjord. Hvis folk skulle dra til kirken, måtte de enten dra over sjøs eller gå over heia, avhengig av sjøværet. Folk fra østsiden pleide å gå først til Berrefjord for å så ro derfra til Hidra. På den andre siden av elva soknet man til Sokndal. På slutten av 1870-tallet ble reisen til Flekkefjord og Moi lettere, med en ny vei som gikk videre til en rutebåt som kjørte over Lundevannet⁴. I 1910 ble det ferdigbygget en kjerrevei som gikk direkte til Flekkefjord, og i 1925 stod veien til Sokndal ferdig. Broa over elva kom i 1928, og før den tid var det en hengebro over elva som kom opp i 1916.

Det var en utfordring å finne ut hvor mange beboere som faktisk er bosatt i bygda. Ettersom bygda er veldig liten, og den i tillegg deler seg ved både kommune- og fylkesgrensa, var det ikke lett å finne statistikk på folketallet for bygda. Ifølge ulike oppslagsverk på internett, anslås det at det i dag har en innbyggerskala bestående av rundt 200 innbyggere (Thorsnæs, 2021)

2.2 Bygdesamfunnet

Fra tidligere av har det vanligvis alltid funnes sosiale møteplasser i norske bygder, enten om det er ved en landhandel, et postkontor, en skole, et bedehus og videre. I mange bygder, også Åna-Sira, er mange av disse sosiale møteplassene i ferd med å forsvinne. Som nevnt i sitatet gitt i begynnelsen av kapittelet, er mange av disse møteplassene allerede falt bort. Den dag i dag har bygda et bedehus liggende på Agder siden, og en kirke og landhandel liggende på Rogaland siden.

⁴ Lundevannet er Sørlandets største innsjø. Det er en innsjø i nederste del av Siravassdraget, på fylkesgrensen mellom Flekkefjord kommune og Lund kommune (Lauritzen, 2020)

2.2.1 Skole og utdanning

I 1894 ble den første skolen i bygda bygget på Østebø, og var for barna som var fra både Østebø og fra Midtbø. Fra å tidligere kun ha vært en omgangsskole, det vil si at lærerne pleide å reise fra gård til gård for å undervise, kunne nå barna samles på én og samme plass. Noen år senere, i 1906, ble det bygget en skole på Midtstø. Her gikk barna fra Løyning, Sanden, Bakken, Vigesletten og Mål (Trelsgård og Midtbø, 1995, s. 22). I 1959 kom Åna-Siras egen interkommunale skole, og denne ble plassert ute på Midtbø på østsiden av elva. Skolen ble innviet i 1961, og dette skulle være en fellesskole for alle barna fra både Åna-Sira og fra Kvanvik⁵.

Den dag i dag har bygda ingen funksjonelle skoler i bruk. Den tidligere grendeskolen har vært et omdiskutert tema i mange år, og har i de senere årene blitt foreslått lagt ned flere ganger. I 2006 var det registrert til sammen 22 elever fordelt på første til syvende klasse, og i 2011 var det kun registrert fire elever igjen på småskoletrinnet, første til fjerde klasse. Elever fra femte til syvende trinn gikk da på skole enten i Sokndal eller Flekkefjord (Aftenbladet, 2011). I 2013 ble det bestemt at skolen skulle legges ned grunnet en stor nedgang av barn boende i bygda. Skolen ble nedlagt i 2014. I dag går barn og ungdom på skole i Flekkefjord som er nærmeste bysentrum.

2.3 Flekkefjord by

Åna-Sira var en del av den tidligere kommunen Nes i Vest-Agder. Fram til 1837 var tettstedet en del av Hidra og Nes kommune, men ble delt i kommunene Hidra og Nes på slutten av 1800-tallet. I 1965 ble Nes, Hidra, Bakke (Sira) og Gyland slått sammen med Flekkefjord og ble til Flekkefjord kommune. Flekkefjord er nærmeste bysentrum til Åna-Sira. Flekkefjord kommune ligger helt vest på Agderkysten, med Åna-Sira helt i ytterkanten ved grensa. Kommunen grenser til kommunene Farsund, Kvinesdal, Sirdal, Lund og Sokndal. Som nevnt i kap 2.3 har de ulike aldersgruppene hatt skolegang ulike steder. I dag går alle barn og ungdom fra Åna-Sira på både barneskole og ungdomsskole i Flekkefjord. De fleste går også videre på videregående opplæring i byen. Som jeg vil gå nærmere inn på i teorikapittelet, er Flekkefjord nærmeste bysentrum, og kan sees som en mulig påvirkningskraft når det gjelder informantenes språkbruk

⁵ Kvanvik er en liten plass midt mellom Flekkefjord og Åna-Sira.

i bygda. Jeg vil derfor i dette delkapitlet trekke fram sentrale språktrekk vi finner i Flekkefjordsdialekten, og også i bygdemålet Åna-Sira. Som jeg nevnte innledningsvis, er ikke dialektene veldig ulike, særlig når det gjelder de overordna språktrekk som man regner med å finne i de ytre strøkene av de sørlandske dialektene. Likevel er det flere språktrekk som skiller dialektene fra hverandre.

2.4 Språket i Åna-Sira

Det er som nevnt ikke skrevet noe om Åna-Sira-dialekten, og jeg har derfor måtte bruke ulike metoder for å kunne si noe om hvordan innbyggerne her snakker. I dette delkapitlet vil jeg prøve å gi en kort oversikt over språket i Åna-Sira, og for å kunne gi denne oversikten vil jeg videre i dette kapitlet se nærmere på tidligere studier som er gjort i området rundt, før jeg går videre inn på dialektområdet bygdemålet hører til.

2.4.1 Tidligere språkforskning i Agder og omegn

I 1969 skrev Erling Georg Larsen sin hovedfagsoppgave om Flekkefjord-dialekten. Den ble utgitt i 1970, og tittelen på oppgaven var *Formverket i Flekkefjord bymål*. Han presiserer at fremstillingen av formverket i Flekkefjord bymål gjaldt det målområde før 1965 som før utgjorde den gamle Flekkefjord kommune, og at det tidligere ikke er skrevet noe om dette bymålet (Larsen, 1969).

Camilla Nygaard Bruli (2017) undersøkte i sin masteroppgave Flekkefjord-dialektens utvikling gjennom å intervjuet et utvalg av ungdommer fra kommunen, og sammenlignet funnene med Larsens kartlegging av Flekkefjord-dialekten. I hennes utvelgelse av språklige variabler var hun opptatt av å velge ut dialektmarkører som skilte seg markant fra standard østnorsk uttale og bokmål. Resultatene fra undersøkelsen viste at dialekten til informantene *ikke* var i stor endring. Hun kom derfor fram til at unge flekkefjæringer fortsatt snakker en relativt tradisjonell dialekt, tatt utgangspunkt i språkbruken til hennes informanter i undersøkelsen.

Martin Skjekkeland (2009) studerte forholdet mellom lokal identitet og talemålsutviklinga blant ungdommen i Kvinesdal, et tettsted ikke langt unna Flekkefjord. Målet med undersøkelsen hans var å finne ut om hvilke særtrekk som fortsatt var i bruk og hva som var falt bort i ungdommens talebruk. Skjekkeland tar også her opp sentrale problemstillinger innenfor norsk

sosiolingvistik, og hvilke drivkrefter som er virksomme i den endringsprosessen som talemålet er inne i. I studien diskuterer han hvorvidt det er Flekkefjord eller Kristiansand som er «byen» for de som er boende i Kvinesdal, og konkluderer med at Flekkefjord bymål er den viktigste drivkraften i utviklinga (Skjekkeland, 2009, s. 54). Skjekkeland har også skrevet en artikkel kalt «Agder – ein region mellom aust og vest. Kva skjer med talemålet i området?» gitt ut i 1990, hvor han gjorde greie for hovedutviklinga i egdemål på 1990-tallet. I studien fra 2009 går han derimot nærmere inn på selve utviklinga i den vestlige delen av daværende Vest-Agder som nå kalles Agder.

Det er i tillegg gjort undersøkelser av dialektene nærmere Farsund, blant annet om Lista-dialekten og Borhaug-dialekten. Hege Karin Omland (2009) undersøkte i hvor stor grad den tradisjonelle dialekten holdt seg blant ungdom på Lista, og i hvilken retning utviklingen gikk. Hun fant ut at språkbruken blant ungdommene var variert, og at de fleste informantene vekslet mellom tradisjonelle og nyere former. Sabrina Miranda Gabrielsen (2021) undersøkte dialektendringene på Borhaug, ikke så langt unna Lista, og undersøkte dialektbruken til tre ulike aldersgrupper. Hun kom fram til at dialekten er i endring, men at endringsprosessen utvikler seg sakte.

2.4.2 *Åna-Sira-dialekten*

Vanligvis deles de norske dialektene inn i fire hovedområder – Østnorsk, trøndersk, vestnorsk og nordnorsk. Åna-Sira-dialekten går, sammen med Flekkefjord-dialekten, under målområdet vestnorsk, mer spesifikt i underområdene sørvestlandsk og til dels sørlandsk. Derfor vil fokuset her ligge på målmerker i det sørvestlandske området. Skjekkeland hevder at det er vanskelig å snakke om Agder som et sammenhengende og avgrenset språkområde, da regionen viser stor variasjon i talemålet (Skjekkeland, 2009, s. 103). Han beskriver språket i Agder som en blanding av dialektdrag fra Østlandet og Vestlandet, og at det er flere eksempler på særtrekk som er i slekt med dialektene inne i landet (Skjekkeland, 2009, s. 103).

I det sørvestlandske området finner vi det vi kjenner som *a*-mål i dialektene, og er et trekk som skiller sørvestlandsk fra de andre målområdene i vestnorskområdet. At en dialekt er et *a*-mål vil si at man finner *a*-endelse infinitiver, som f.eks. å *komma*, å *kasta*, og i ubestemt form entall av svake hunkjønnord, som f.eks. ei *brygga* og ei *jenta*. Sørlandsk, som er det minste

målområde av de vestnorske dialektområdene, er såkalte *e*-målområder, hvor de fleste dialektene her har en *e*-ending i infinitiv og i svake hunkjønnsord.

Når det gjelder de fleste formene av personlig pronomen, skiller Flekkefjord-dialekten og Åna-Sira-dialekten seg fra bokmål og standard østnorsk uttale. Pronomenformene er *eg* og *me* i hele det sørvestlandske området. Når det gjelder tredjeperson entall brukes formene *han*, *ho*, og *det* (Bruili, 2017). I 1. person flertall og 2. person flertall er Flekkefjord-dialekten en av de få dialektene som har objektsformene *åkke* og *dåkke*. Dette gjelder også Åna-Sira dialekten.

I Flekkefjord-dialekten og Åna-Sira-dialekten har vi skarre-*r*, som vil si en bakre uttale av /r/. Arne Torp (2000, s. 64) poengterer at skarre-*r* kan være en talefeil, og at når den opptrer sporadisk hos enkeltindivider, er det naturlig å betrakte den på lik linje med andre artikulasjonsavvik som f.eks. lesping. Han legger dog til at skarre-*r*-en har fantes siden 1900-tallet på enkelte lokaliteter på Sør- og Vestlandet, mens den i dag forekommer i et stort sammenhengende område.

Flekkefjord-dialekten og Åna-Sira-dialekten holder begge til i det som man ofte kaller «*den bløde kyststriben*», altså det området hvor lenisering har skjedd. Dette finner man i store områder av Sørlandet, men er spesielt merkbart i de ytre strøkene og langs kysten (Vaa, 2016, s. 154). Her har de ustemte plosivene /p, t, k/ gått over til å bli stemte /b, d, g/. Overgangen skjer stort sett bare etter lang vokal, f.eks. *ta:ba*, ei *ka:ga*, et *tag*.

2.5 Språklige variabler i denne undersøkelsen

Her vil jeg presentere de språklige variablene jeg har valgt å undersøke i denne oppgaven. Jeg har nå prøvd å danne et bilde over språket i Åna-Sira, og presentert tidligere studier som har blitt gjennomført i nærheten av bygda. Det er som nevnt ikke skrevet noe om Åna-Sira-dialekten. Derfor har jeg, på grunn av mangel på kilder, måtte bruke ulike metoder for å kunne si noe om hvordan innbyggerne her snakker. Som nevnt i innledningen, har jeg selv familie i Åna-Sira, og har derfor allerede et inntrykk av hvordan innbyggerne i bygda snakker. Spesielt de eldre, da min bestefar er oppvokst og boende i bygda. Kunnskapen jeg har om dialekten er basert på egen lokalkunnskap, uformelle samtaler med innbyggere og familie, hjelp av veileder, og tidligere forskning som er gjort i områdene rundt.

Jeg har valgt ut ni forskjellige språklige variabler som jeg tror vil være interessante å undersøke, og disse er språktrekk jeg tror vil være relevante når det er snakk om språkendringer i dialekten.

Tabell 1: Oversikt over språklige variabler

Navn	Forklaring
variabel 1	Lenisering av plosiver
variabel 2	Pronomen, 1. person flertall, subjektsform
variabel 3	Pronomenet <i>noe/n</i>
variabel 4	Adverbet <i>mye</i>
variabel 5	Vokalskifte i presens av verbet <i>å ha</i>
variabel 6	Sterke verb med vokalskifte presens
variabel 7	Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp
variabel 8	Verb for <i>synes</i>
variabel 9	Diftongering i substantivene <i>brus</i> og <i>hus</i>

Under hver presentasjon av variablene har jeg lagt ved en oversikt som presenterer de ulike formene for undersøkt ord. Her har jeg delt dem inn i tradisjonell form, ny form og bokmålsform. Ordene under «tradisjonell form» er formene en typisk «Åna-Sirabu» ville brukt. Ordene under «ny form» er formene jeg tror utviklingen går imot. De nye formene er basert på egen kunnskap om min egen dialekt, men mest av alt er dem basert på Bruli (2017) sine funn i hennes undersøkelse som er en viderestudie av Larsens kartlegging av dialekten fra 1969.

2.5.1 Variabel 1: Lenisering av plosiver

Som nevnt i kap. 2.4.1 tilhører Flekkefjord og Åna-Sira det området man kaller «den bløde kyststripe» som vil si at begge dialektene tilhører i området hvor vi finner de «bløte

konsonantene». Det vil altså si at plosivene /p,t,k/ som oftest realiseres som /b,d,g/ etter lang vokal. Det gjelder for eksempel i ord som ein *bå:d* (båt), å *ve:da* (vite), ei *ru:da* (rute), *u:de* (ute), å *e:da* (spise) og ei *bu:g* (bok). Det er altså en overgang fra ustemte til stemte plosiver, og endringa skjer ved korte plosiver som står rett etter vokal.

Hovedområdet for overgangen /p,t,k/ til /b,d,g/ er Sørlandet og Vestlandet. I følge Skjekkeland (2005, s. 78) finnes det en del ord i disse områdene med kort konsonant som ikke har fått denne overgangen til /b,d,g/, og dette gjelder helst lånte ord, for eksempelvis *grepa* adj., *sleip* adj., *skaut* n. (hodeplagg), *rak* adj., *prata* v., *ei bussruta*, *et ruteopplegg* osv.

2.5.2 Variabel 2: Pronomen, 1. person flertall, subjektsform

Typisk for de sørvestlandske dialektene er bruken av *me* eller *mi* når det gjelder pronomen i første person flertall (subjektsform). I kvinesdalsdialekten har det tradisjonelt sett vært formen *me* i 1. person flertall, mens ifølge Skjekkelsands undersøkelse av ungdommens bruk, har formen *mi* nesten tatt helt over (Skjekkeland, 2009, s. 195). Bruli konstaterer i sin oppgave at det i sentrale områder av kommunen brukes *mi*, mens det ellers brukes *me*. Hun undersøkte selv i sin oppgave om informantene brukte enten *vi* eller *mi*, og resultatene viste at alle brukte den tradisjonelle formen *mi* (Bruli, 2017). Jeg ønsker derimot å undersøke om informantene bruker formen *me* i stedet for *mi*. Av egen erfaring bruker innbyggere i bygdene i kommunen formen *me*, mens en innbygger i Flekkefjord ville brukt formen *mi*.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
me	mi	vi

2.5.3 Variabel 3: Pronomenet noe/n

Et annet trekk som skiller dialekten fra talt bokmål er senking av *o* til *å* i de adjektiviske spørrepronomenene *noe* og *noen*. Larsen (1969) skriver i sin kartlegging at formene *någen* og *nåen* brukes om hverandre i Flekkefjords-dialekten, men han nevner ikke formen *noen*. Skjekkeland (2009, s. 205) undersøkte også denne språktrekket, og i hans resultater var det ingen treff av formen *noe*. Det var 20 av 41 ungdommer som brukte formen *någe* mens de resterende 21 brukte formen *nåe* (2009, s. 205). Bruli (2017) undersøkte også disse formene, hvor syv av informantene brukte de tradisjonelle formene med *å*-lyd, mens resten av

informantene enten brukte de nyere formene med *o*-lyd eller vekslet mellom ny og tradisjonell form.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
nɔ:e, nɔ:ge	nu:e	noe
nɔ:en, nɔ:gen	nu:en	noen

2.5.4 Variabel 4: Adverbet *mye*

Bruli (2017) undersøkte senkningen av *y* til *ø* i adverbet *mye*. I hennes resultater kan vi her se at 10 av de 12 informantene bruker ordet *mye* i stedet for *møje* og én veksler mellom variantene. Det er kun én informant som realiserer *y*-lyden som *ø* (2017, s. 71). I likhet med Bruli vil jeg også undersøkte adverbet, og jeg er nysgjerrig på om det vil være like mye bruk av nyere form hos mine informanter, spesielt ungdommen. Dette er et leksikalsk trekk som skiller seg tydelig fra bokmålet og det eventuelle «standardmålet».

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
møj:e, mø:e	my:e	mye

2.5.5 Variabel 5: Vokalskifte i presens av verbet *å ha*

Tradisjonelt har Flekkefjord-dialekten hatt *i*-omlyd i presens av verbet *å ha*, som vil si at presensformen *har* i dialekten uttales *he* (Bruli, 2017, s. 58). Bruli skriver tidlig i hennes undersøkelse at hun vil tro at dette er et trekk som er i ferd med å forsvinne, i og med det oppleves som et tradisjonelt og dialektalt trekk som skiller seg tydelig fra skriftlig bokmål og «standard østnorsk». I denne variabelen ser vi en variasjon i Brulis resultater, hvor halvparten av guttene og halvparten av jentene holder seg kun til formen *he*, og hvor de andre av informantene veksler mellom å bruke *he* og *har*. Jeg har selv valgt å ta utgangspunkt i de samme formene som Bruli.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
he	har	har

2.5.6 Variabel 6: Sterke verb med vokalskifte i presens

Både Bruli og Skjekkeland undersøkte i sine studier et utvalg av sterke verb, i bøyingsformene presens og i perfektum partisipp. Skjekkeland undersøkte blant annet bruken av presensformene: *slær* (slår), *tege* (tar), *blæse* (blåse), *jenge* (går) og *stenne* (står). I disse formene viser resultatene hans at det hos ungdommene er de tradisjonelle formene som dominerer med en gjennomsnittlig bruk på 84 prosent (Skjekkeland, 2009, s. 196-199). Bruli undersøkte de samme, med unntak av *blæse*. I tillegg undersøkte hun også ordene *fer* (får) og *drege* (drar). Resultatene hennes viste treff av de tradisjonelle formene hos tre gutter og to jenter, mens det hos tre gutter og fire jenter var ingen treff. På grunn av et beskjedent materiale ville hun ikke trekke noe slutning, men hun satt igjen med et inntrykk at dette er et språktrekk hvor man finner en del intraindividuell variasjon, og at det kommer an på hvilken sammenheng ordet blir brukt (Bruli, 2017).

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i både Brulis og Skjekkeland's utvalg, og endte opp med seks sterke verb i presens. Som Skjekkeland skriver, burde variabler som inngår i sosiolingvistiske undersøkelser være frekvente (2009, s. 114). Det vil si at variabelen skal kunne dukke opp naturlig i alle samtaler (2009, s. 114). Verbet *får* er et verb som vanligvis blir mye brukt når man snakker dagligdags. For å være sikker på å få et treff på flere av disse ordene vil jeg også bruke ulike bilder i bildetesten for å få fram bruk av form hos informantene.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
gʁe:ve	gʁa:ve	graver
slɛ:ʁ	slɔ:ʁ	slår
dʁe:ge	dʁa:ʁ	drar
fɛ:ʁ	fɔ:ʁ	får
sten:e	stɔ:ʁ	står
je:ʁ	gi:ʁ	gir

2.5.7 Variabel 7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp

Som nevnt i presentasjon av variabel 6, undersøkte Bruli og Skjekkeland i tillegg til presensformer i sterke verb også ord i bøyingsformen perfektum partisipp. Bruli inkluderte begge bøyingsformene under en variabel, men resultatene hennes viser at det i materialet hennes er flest treff av presensformer enn partisippformer (Bruli, 2017). Det eneste treffet av verb i perfektum partisipp var én informants bruk av forma *fenge* (fått). Skjekkeland (2009)

undersøkte også verbet *fenge* (fått), hvor 78 prosent av informantene brukte kun den tradisjonelle forma *fenge*, og 2,4 prosent av informantene vekslet mellom tradisjonell form og ny form *fått*. Han undersøkte også verbet *jenge* (gått), hvor det her var 65,9 prosent av informantene som kun brukte den tradisjonelle forma, og 9,8 prosent av informantene vekslet.

Jeg har valgt å undersøke verbene *jenge* (gått), *fenge* (fått), *teie* (tatt) og *bede* (bitt).

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
(eg he) jeŋ:e	gøt:	gått
(eg he) feŋ:e	føt:	fått
(eg he) te:je	tat:	tatt
(eg he) be:de	bit:	bitt

2.5.8 Variabel 8: Verb for synes

Da jeg hadde gjennomført noen av de første intervjuene la jeg merke til et verb jeg ikke hadde tenkt over da jeg først hadde formulert de språklige variablene jeg ønsket å undersøke. Flere av de eldre informantene bruker forma *tykje* for verbet *synes*. Ettersom jeg selv har besteforeldre boende i bygda visste jeg godt hvor mye dette verbet er brukt av de eldre, og tenkte derfor det var spennende å se om dette også har gått i arv eller om dette er på vei ut av bygdemålet. Dette språktrekket er særegent, og er ikke et trekk som blir bruk av språkbrukere i Flekkefjord. Verbet *synes* er ikke brukt Brulis undersøkelse, da *syns* blir brukt i Flekkefjord-dialekten. I denne variabelen representerer *tykje* den tradisjonelle formen, mens *syns* representerer den nyere formen.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
tyç:e	sy:ns	synes

2.5.9 Variabel 9: Diftongering i substantivene brus og hus

I følge Skjekkeland (2005, s. 174) er diftongering av norr. lang vokal særlig typisk for dialekter rundt om vest i Agder. Eksempler han kommer med her er *heus* (hus), *beu* (bu), *soul* (sol), *rousa* (rose), *teime* (time) og *døyna* (dyne). Diftonger blir ofte knyttet til enten nynorsken eller brede dialekter. Diftongering er også å se i Flekkefjord dialekten, hvor det blir blant annet sagt *sei/seie* for verbet *si/sier*, og også diftongering av vokalen *e* til *ei* i ord som *en* og *hel* – *ein* og *heil*

(Bruli, 2017). Bruli valgte å undersøke dette trekket i sin studie, hvor hun tok utgangspunkt i diftongering av vokalen *i* i verbet *å si*, både i infinitiv og i presens. I tråd med Erling Georg Larsens kartlegging av dialekten, brukte alle informantene hennes den diftongerte varianten av verbet i både infinitiv og presens.

I denne undersøkelsen er jeg ikke interessert i å undersøke disse variantene Bruli har undersøkt (*si* og *hel*), da det sannsynlig ikke vil være noe variasjon i disse ordene. Det jeg derimot ønsker å undersøke, er noen av de eksemplene Skjekkeland kommer med nevnt over her. Da det mest sannsynlig ikke vil være naturlig å få inn slike substantiv i et intervju, valgte jeg meg ut bilder som kunne få fram hvordan de uttaler ordene. Denne variabelen vil da høyst sannsynlig kun ta utgangspunkt i informantenes svar på bildetesten (se vedlegg 6) og ikke fra samtalen vi har.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
heu:s	hu:s	hus
bøeu:s	bøu:s	brus

3 Teori

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for den teoretiske rammen jeg vil forankre oppgaven min i. Først og fremst vil jeg se nærmere på selve betegnelsen sosiolingvistikk, og gi et overordnet innblikk i talemålsgranskingens historie – fra den klassiske dialektologien med vekt på diakron vitenskap, til sosiolingvistikken med vekt på det synkrone. Videre vil jeg se på hva som er med på å prege talemålsutviklingen her i Norge, både indre- og ytre drivkrefter som er med på å påvirke språkendringer. Like viktig vil jeg også se på språkendringsprosesser som kan ha en mulig påvirkningskraft på bygdemålet i Åna-Sira.

3.1 Fra dialektologi til sosiolingvistikk

Sosiolingvistikk, eller språksosiologi, er en tverrfaglig vitenskap og en studie som omhandler forholdet mellom samfunn og språk. Kjell Venås (1984, s. 9) mener benevnelsen «sosiolingvistikk» definerer en lingvistikk som gjelder samfunnet, mens benevnelsen «språksosiologi» derimot tar utgangspunkt i at språket er i sentrum for interessen. Når man skal studere vitenskapelig hvordan språket fungerer i samfunnssammenheng, eller hvordan språket og samfunnet hører sammen, får studiet innslag av både språkvitenskap (lingvistikk) og samfunnsvitenskap (sosiologi) (Venås, 1984, s. 9). Før begrepet *sosiolingvistikk* ble til, gikk språkforskningen under det vi kaller *dialektologien*. Etter løsrivelsen fra Danmark i 1814 var det viktig for Norge som «ny» nasjon å styrke den nasjonale identiteten for landet. Det norrøne skriftspråket hadde allerede blitt erstattet med dansk skrift, og det ble nå en viktig del av nasjonsbygginga å utforske de norske dialektene. Blant annet Ivar Aasen, Hans Ross og Amund B. Larsen var med på å legge grunnlaget som dialektologene på 1900-tallet bygde videre på (Skjekkeland, 2005, s. 17). De norske dialektene var lite påvirket av unionstiden med Danmark, og bygdemålene levde derfor videre. Ivar Aasen var den som fikk i oppdrag å dokumentere om dette var tilfellet. Før Aasen sin tid var det enten lite eller bare tilfeldig arbeid som var gjort innenfor norsk talemålsforskning (Sandøy, 1991, s. 298). Siden Norge ikke hadde en sammenhengende skriftspråk-tradisjon å vise til, ble det viktig å få fram den ubrutte utviklingslinja som fantes fra det norrøne språket til det levende talemålet (Skjekkeland, 2005, s. 18).

På 1970-tallet kommer sosiolingvistikken inn i dialektforskninga i Norge. Dialektforskninga i Norge var mye historisk orientert, et diakront perspektiv, og det var viktig å finne fram til den genuine dialekten på hvert sted, og man gikk til de eldste informantene i bygda eller byen (Skjekkeland, 2005, s. 17-18). Innenfor denne tradisjonelle dialektologien var det ofte nok å kun bruke én eller to informanter når et målføre skulle kartlegges. Sosiolingvistikken ville nå sammenligne språklig variasjon med sammen med endringer i samfunnet, og i motsetning til den tradisjonelle dialektologien, trengte de nå et større utvalg av informanter, som helst skulle være tilfeldig utvalgt (Skjekkeland, 2005, s. 18). Man ønsket altså nå å si noe om språket til en sosial gruppe i motsetning til en annen, en såkalt «gruppevariasjon» (Skjekkeland, 2005, s. 18). Man var også opptatt av «situasjonsbestemt» språkbruk, som vil si studie av hvordan språket til det enkelte individ kunne variere etter hvilken situasjon han eller hun var i (Skjekkeland, 2005, s. 18). Jeg vil nedenfor gå kort inn på talemålsvariasjonen og sosiolingvistikken her i Norge.

3.1.1 Sosiolingvistikken i Norge

Når det gjelder de sosiolingvistiske studiene som er gjennomførte i Norge, kan man ifølge Gunnstein Akselberg (2008, s. 150) dele de studiene inn i tre hovedkategorier: 1) talemålsvariasjon innom et geografisk eller sosialt avgrenset språksamfunn, 2) talemålsvariasjon når brukeren av talemålet er på flyttefot, og 3) talemålsvariasjon når selve talemålet er på flyttefot.

Første kategori omhandler talevariasjon innom et geografisk eller et sosialt avgrenset område, som står i tradisjonen fra den amerikanske sosiolingvisten William Labov. Labov var svært interessert i språkvariasjon og språkendring innenfor avgrensede områder, og har vært med på å påvirke sosiolingvistikken både internasjonalt og i Norge. Han brøyt med den tradisjonelle dialektologien, og distanserte seg fra allmennlingvistiske teorier som var i utvikling i samtida, særs arbeidene til blant annet Noam Chomsky (Skjekkeland, 2009, s. 17). Chomsky var primært opptatt av å beskrive et såkalt idealspråk, og så bort ifra tanken om variasjon i språket til den enkelte, og tok heller ikke hensyn til det store mangfoldet i vanlige språksamfunn (Skjekkeland, 2009, s. 17). Labov ville derimot studere den faktiske språkbruken, slik den finnes i sine mange varianter i et språksamfunn, og var spesielt interessert i sammenhengen mellom språklige variabler og sosial klasse (Skjekkeland, 2009, s. 17-18). De fleste granskingene av dialekter i Norge er fonologiske og morfologiske variasjonsstudier, og kvalitative har blitt mer og mer

vanlig å bruke i Norge, i form av enten rene kvalitative studier, eller i kombinasjon med kvantitative studier (Akselberg, 2008, s. 151). De norske sosiolingvistiske studiene har også fellestrekk med de eldre norske dialektologiske studiene (Akselberg, 2008, s. 151). Før Labov utløste norske sosiolingvistiske studier, fantes det språkgranskere av den eldre dialektologiske skolen som var interesserte i talespråklig variasjon, særlig forskjellen mellom et høyere og et lavere talemål i byene (Akselberg, 2008, s. 151).

Andre hovedkategori knyttes til talemålsvariasjon der *talemålsbrukeren er på flyttefot*. Studiene som omfatter dette, konsentrerer seg i hovedsak om hvordan talemålsbrukeren tilpasser seg andre talemålsvarieteter, *akkommodasjon*, når han eller hun er utenfor sitt eget lokale språksamfunn (Akselberg, 2008, s. 160). Disse studiene har hentet impulser fra blant annet kontaktlingvistikken, som studerer hva som skjer når to forskjellige språk og varieteter møtes, og analyserer hvilke konsekvenser flytting har på den opprinnelige dialekten til talemålsbrukeren (Akselberg, 2008, s. 160). Man kan også snakke om *konvergens* og *divergens*. Disse er to motsetninger, hvor konvergens handler om tilnærming og divergens handler om avstand. Første nevnte vil si at vi tilpasser oss språklig ved å gjøre vårt eget talespråk mer likt en annen varietet, mens andre nevnte vil si at vi tilpasser oss talespråklig ved å skape større avstand til en annen varietet (Akselberg, 2008, s. 160).

Tredje og siste hovedkategori knyttes til talemålsvariasjon der *talemålet selv er på geografisk flyttefot*. Dette handler om spørsmålet om hva som skjer når talemål fra andre områder «flytter på seg» og påvirker det lokale målet. De siste årene har det vært flere undersøkelser fra dette feltet her i Norge, og det er slik vi har fått et godt bilde av de økende talespråklige regionaliseringsprosessene her i Norge (Sandøy, 2008, s. 162).

3.2 Hva er med på å prege talemålsutviklingen?

Innenfor sosiolingvistikken er det en grunnleggende tankegang at samfunnsutviklingen er med på å påvirke språket. Språket er alltid i endring, i noen perioder kan det gå raskt mens andre langsommere. Samfunnet har endret seg mye de siste generasjonene, og derfor stor grunn til å tro at denne utviklinga også har vært med på å påvirke språkutviklinga betydelig. Men det er ikke bare samfunnsendringene som påvirket utviklinga. Som følge av endringene i samfunnet, endrer også det enkelte individ seg, og er dermed også med på å påvirke språkutviklinga.

For å finne ut hva som er med på å prege språkutviklingen, kan man se på ulike faktorer som er med på å påvirke endringer, og kan dele disse opp i to overordnede kategorier; ytre (utenomspråklige) og indre (innomspråklige) faktorer. Videre i dette delkapitlet vil jeg gå nærmere inn på disse faktorene.

3.2.1 Indre faktorer for språkendring

Indre faktorer for språkendring er faktorer og årsaker som ligger internt i språket i seg selv. Som ny språkbruker lager man sitt eget system og egen struktur i språket, og barn lærer ofte først de enkleste og de mest omfattende reglene først (Sandøy, 1993, s. 99). Hver ny generasjon må på et eller annet vis gjenskape språket, bygge opp sitt eget språkssystem ut ifra den data de får fra omgivelsene, og det vil i første omgang være den eldre generasjonen, altså – å lære morsmålet (Torp og Vikør, 2014, s. 21).

Helge Sandøy (1993, s. 99-109) deler de internspråklige faktorene inn i fem: regelavgrensing, regelutviding, analogi, funksjonell tyngd og naturlighet. Han presiserer at det i selve språkssystemet ligger en stadig oppmuntring og impuls til nyregulering, og at språket er levende og er åpent for eventuelle forandringer (1993, s. 100). Skjekkeland (2009, s. 75) hevder at talemålsendringer som kan forklares med utgangspunkt i selve språket, vil ofte være ei forenkling av systemet. Regelavgrensing handler om at en bestemt regel kan bli mer avgrenset ved at kategorier faller bort av virkeområdet for regelen (Sandøy, 1993, s. 100). Med andre ord vil det si at regler i språket faller ut. På den andre siden ser vi også det vi kaller regelutviding, som vil si at reglene utvider seg og nyere former sprer seg. Arne Torp og Vikør (2014, s. 22) nevner analogi som et viktig prinsipp i språkutviklinga, og forklarer det med at språkbrukerne generaliserer ut fra et mønster som allerede finnes i språket og utvider det til å gjelde videre enn før. Han viser til eksemplet *slådde* i stedet for *slo* som vi ofte kan høre unger bruke. Det er fordi de mest sannsynlig har oppdaget at verb som ligner på *slå* blir bøyd på denne måten, for eksempelvis *nå - nådde* og *snu - snudde* (Torp og Vikør, 2014, s. 22). Det vil også være visse trekk som er mer frekvente i et språk, mens andre trekk forekommer sjeldent, altså at språket foretrekker visse drag (Sandøy, 1993, s. 103). Sandøy nevner den raske utbredelsen av skarre-*r* som eksempel på dette, i og med den er lettere å uttale enn den fremre *r* (Sandøy, 1993, s. 104).

3.2.2 Ytre faktorer for språkendring

Talespråksituasjonen i Norge er en helt annen den dag i dag enn hva den var for bare de siste tiårene. Samfunnet har ikke endret så raskt og så mye som i de siste generasjonene, og det er velkjent at samfunnsutviklingen også har en påvirkning på språkutviklingen (Skjekkeland, 1997, s. 22). Sandøy (1993, s. 99-109) deler de ytre faktorene inn i fem; endringer i materiell og åndelig kultur, språkets identifiseringsfunksjon, prestisje, skriftspråk og massemedia. Videre har jeg valgt å ta utgangspunkt i hans inndeling, hvor jeg kort går igjennom de fem delene én og én.

3.2.2.1 Endringer i materiell og åndelig kultur

Med utviklingen i den materielle kulturen med nye oppfinnelser, nye varer og nye yrker følger det også med et behov for nye ord. Samtidig som vi får inn nye ord, vil andre ord forsvinn da det ikke lenger er behov for dem. Ord som man tidligere ville ha bruk i det gamle bondesamfunnet har vi i dagens samfunn ikke lenger bruk for. Samfunnet har gått fra å være dominert av bønder til et samfunn dominert av «servicefolk»⁶, og ny teknologi, global kommunikasjon osv., gjør at vi har et helt annet ordforråd enn hva man hadde tidligere.

3.2.2.2 Språkets identifiseringsfunksjon

Vi mennesker ønsker som regel å passe inn, og vi har et behov for å føle tilhørighet til en større gruppe. Vi prøver derfor å opptre likt som andre, i både klær, oppførsel og språk for å vise solidaritet med gruppa vår. Språket har derfor en *identifiseringsfunksjon*, og den er med på å både holde språket stabilt, men også med på å forandre språket.

I stabile samfunn er det gjerne lite høve til å velge hvilken gruppe man vil identifisere seg med (Sandøy, 1993, s. 105). Språket og språknormene blir dermed også stabile. Blir samfunnet derimot brått omlagt, på grunn av for eksempel nytt næringsliv, kan det oppstå nye sosiale grupper og nye sosiale mønster. Det kan dermed bli større sosial mobilitet, og et ønske om en ny identifikasjon kan føre til språklige endringer hos enkeltindivid og grupper. Identifiseringsfunksjonen at språket fører dermed til forandringer i språket.

⁶ Sandøy (1993, s. 104) skriver videre at 60% av alle nordmenn arbeider i tjenesteytende næringer. Disse tallene er fra da boka ble skrevet i 1993, og trolig vil tallet være høyere i dag.

3.2.2.3 Prestisje

Språktrekk kan ha forskjellig prestisje. De formene som blir oppfattet som mest korrekt og sosialt akseptert i et språksamfunn kan man kalle for prestisjeformer. De språkformene med lav prestisje vil være høyt utsatt for forandring, og språkbrukerne har da lettere for å de ut med språkformer som har høyere prestisje. Sandøy (1993, s. 106-107) skriver at vi derimot ofte ser at det er de nedvurderte språkformene med lav prestisje, «gatespråket» som han også kaller det, som sprer seg til de store byene. Han påpeker at dette kan være et resultat av identifiseringsfunksjonen i språket, at språkbrukerne bruker visse språktrekk som de selv kanskje oppfatter som «stygge» eller «breie» for å vise solidaritet og identitet (Sandøy, 1993, s.106).

3.2.2.4 Skriftspråket

Sandøy (1993, s. 107) hevder at *skriftspråket* og *prestisjespråket* henger i sammen ved at det er skriftspråket som gir ei språkform prestisje på grunn av den overdialektale funksjonen det har. Men han skiller den likevel ut som en egen påvirkningsfaktor i og med det blir mye mer brukt nå enn før. Det er mye uenigheter blant forskere når det gjelder debatten knyttet til om vi har et standardtalemål som påvirker dialektutviklinga her til lands. I og med vi har to skriftspråk har vi derfor i prinsippet to standardtalemål, men det er nok likevel bokmålsnormen som har slått sterkest igjennom. Dette vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 3.3.

3.2.2.5 Massemedia

En annen påvirkningskilde for språkutviklingen er massemedia. Massemedia fører ulike språk og språkvarianter inn i hjemmet til folk. Sandøy (1993, s. 108) skriver at sammen med skriftmålet blir også radio og fjernsyn fremhevet som påvirkningskilder for språkutviklinga. Disse «talende» mediene formidler videre nye ideer og ord effektivt, og påvirker dermed interessene våre. Han hevder at synonyme dialektord kjennes derfor som avvikende, og at de lettere kommer på defensiven. Sandøy mener derimot at selve språksystemet ikke blir særlig påvirket direkte i «merkende munn» da disse mediene kun representerer en enveiskommunikasjon. Vi som ser og lytter snakker ikke med de som taler, og han mener dermed at det ikke er aktuelt å markere gjennom språket at man identifiserer seg med selve taleren (Sandøy, 1993, s. 108).

3.2.3 Hovedtendenser i språkutviklinga i dag

«Det å ha en dialekt i Norge blir i det hele tatt vurdert som noe positivt og fordelaktig. Samtidig er situasjonen den at dialektene de aller fleste steder i landet «tynnes ut»; det vil si at ulike lokale språktrekk tenderer å bli lagt vekk til fordel for mer regionale eller nasjonale varianter.» (Hårstad, Mæhlum og Ommeren, 2021, s. 12).

En hovedtendens i talemålsutviklinga i de siste årene er forenkling av det fonologiske og det morfologiske systemet (Papazian og Helleland, 2005, s. 141). Et annet fenomen som også har vist seg å være en tendens i utviklinga er *dialektnivellering*, som vil med andre ord si at mange av de tidligere at mange av trekkene som tidligere kunne brukes til å lokalisere enkeltindivider helt ned til mindre bygder og bygdelag, nå er enten falt helt bort eller er i ferd med å falle bort (Mæhlum, 2002, s. 68). Dette nye draget fører altså til at gamle dialektforskjeller blir jevna ut, slik at språket blir mer likt over store områder, og at former som har liten utbredelse, viker for former som har større utbredelse (Papazian og Helleland, 2005, s. 141)

Peter Trudgill (2011, s. 15) hevder at det er stor enighet i faglitteraturen at språkkontakt fører til forenkling i språkstrukturen. Han peker på tre nødvendige og viktige komponenter i en forenklingsprosess:

1. the *regularization* of irregularities
2. an increase in lexical and morphological *transparency*
3. the loss of redundancy (Trudgill, 2011, s. 21-22)

Trudgill konstaterer at punkt nummer én og to ofte henger sammen. Det første punktet vil si at irregulære former faller bort, noe som kommer særlig til uttrykk i bruk av uregelrette verb og uregelrette former av flertall (Trudgill, 2011, s. 21). Den andre punktet er økningen i leksikalsk og morfologisk transparens, og med dette mener Trudgill en tydeligere sammenheng mellom semantiske og grammatiske kategorier og deres uttrykk. Han trekker her inn eksemplet optiker og øyelege, hvor øyelege vil være en forenkling av optiker på grunn av den tydelige sammenhengen mellom ordet og dets betydning (Trudgill, 2011, s. 21). Han viser også til eksempler av forenklinger som har skjedd særlig rundt Oslo-området og Sør-Norge, hvor dialektformene *kjeme*, *søv* og *grev* har blitt forenklet til *kommer*, *sover* og *graver*. Det tredje punktet er det han kaller for «loss of redundancy». *Redudancy* kan oversettes til overflødighet, og er i følge Trudgill noe alle språk har. Han mener at dette kan skje på to forskjellige måter.

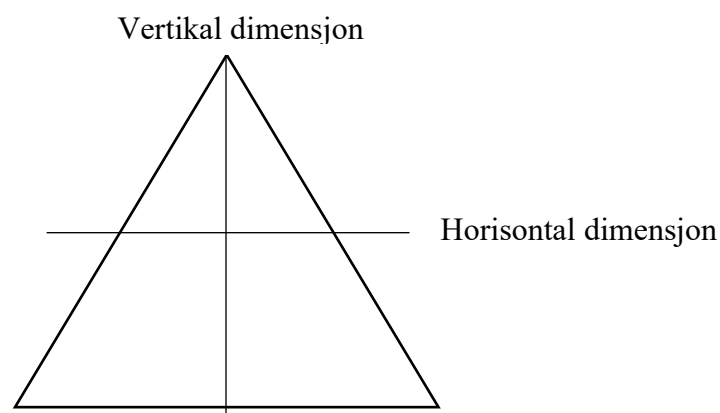
Den første måten kalles for syntagmatisk overflødighet, som vil si repetisjon av informasjon og overflødig bruk av ord (Trudgill, 2011, s. 22) Den andre måten kalles for paradigmatiske overflødighet. Her er de grammatiske kategoriene sentrale, og det handler om bortfall av enkelte kategorier, som eksempelvis genus og numerus.

3.4 Hvordan endrer språket seg?

Jeg har nå vært innom ulike faktorer som kan være med på å påvirke utviklinga. De norske dialektene har uten tvil utviklet seg mye etter den siste verdenskrigen, og det er ingen tvil om at språksituasjonen i Norge er en helt annen enn hva den var for bare ti år siden. Som vi var inne på i forrige delkapittel ser det ut til å være *forenkling* og *utjevning* som er nøkkelordene når det gjelder hovedtendensene i utviklinga i de siste årene.. Jeg var her innom begrepet *nivellering* som trolig noe av det mest karakteristiske ved språkutviklinga i vår tid. En nivelleringsprosess kjennetegnes ved at språktrekk som tradisjonelt har hatt en liten geografisk utbredelse, det vil si støtte av relativt få språkbrukere, har blitt lagt bort og ikke blitt tatt opp av nye brukere, mens språktrekk som har hatt større geografisk utbredelse har hatt tilsvarende stor sjanse for å bli ført videre (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 146). I dette delkapittelet vil jeg se nærmere på to språkendringsprosesser som er mye diskutert blant talemålsforskere både her i landet, *regionalisering* og *standardisering*.

3.4.1 Vertikalister vs. horisontalister

Gunnstein Akselberg (2006) hevder at vi kan studere talemålsutviklinga som horisontale og vertikale prosesser.

Figur 3: Illustrasjon av den talespråklige hierarkipyramiden (Akselberg, 2006, s. 135)

Den vertikale dimensjonen representerer det han kaller en *standard-dialektal konvergeringsprosess*, mens den horisontale dimensjonen representerer en *interdialektal konvergeringsprosess* (Akselberg, 2006, s. 136). Den vertikale dimensjonen blir forstått slik at det på toppen av pyramiden finnes ett eller flere nasjonale *standardtalemål*, som oftest ligger nært opp til et standard skriftmål, og nederst i pyramiden finnes de lokale dialektene, *geolektene* (Akselberg, 2006, s. 135). Imellom finner vi de regionale talemålene som kan ha sin korresponderende regionale standard (Akselberg, 2006, s. 136). I den vertikale dimensjonen er tanken altså at standardtalemålet påvirker både det regiolektiske og det geolektiske nivået ved at både geolektene og regiolektene begge konvergerer mot det nasjonale standardmålet (Akselberg, 2006, s. 136). Den horisontale dimensjonen blir forstått slik at «de lokale dialektene, og for så vidt regiolektene, påvirker hverandre horisontalt gjennom konvergering av de vertikale konvergeringsprosessene (Akselberg, 2006, s. 136). Akselberg presenterer seg selv som horisontalist, og han nevner også andre navn som blant annet Helge Sandøy, Rune Røsstad og Håkon Jahr som tilhenger av samme fløy. På den andre siden, såkalte vertikalister, nevner han blant annet Britt Mæhlum og Papazian. Før jeg går videre inn i diskusjonen, vil jeg nedenfor kort gå inn på selve begrepene *regionalisering* og *standardisering*.

3.4.2 Standardtalemål?

Akselberg (2006, s.141) presiserer at den norske diskusjonen i all hovedsak har dreid seg om den vertikale dimensjonen. I andre deler av Europa finner vi uttaleordbøker som er allment aksepterte, men det fins ikke her til lands. Vi har ingen offisiell normering av talemålet her i Norge. Når det er snakk om standard-begrepet pleier det som regel å dreie seg om skriftspråket. Blant fagfolk her i landet har det vært store uenigheter rundt dette fenomenet, om vi i det heletatt har et standardisert talemål her i landet, og om det da er med på å påvirke dialektutviklinga. Stian Hårstad og Toril Opsahl (2013, s. 148-149) er enige i at den språklige standardiseringen utvilsom har stått betydelig mye svakere i Norge enn i mange andre land, men de mener likevel og at landet ikke er så «standardløst» som mange skal ha det til. De mener at det hos hver eneste norske språkbruker blir plantet en forestilling om «det beste språket» i første instans når hun eller han blir innviet i konseptet «rettskriving» (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 149).

Brit Mæhlum og Unn Røyneland (2012, s. 135) tar også opp denne diskusjonen, og dem poengterer at den historiske bakgrunnen for denne sosiale posisjonen har normalt å gjøre med to sosiokulturelle og politiske vilkår:

«Eit standardtalemål er for det første ein varietet som har vakse fram i intim tilknytning til eit skriftspråk, og for det andre har sjølve den historiske framveksten av denne standarden gått føre seg innanfor eit politisk og kulturelt sentrum, i praksis ofte hovudstaden i eit land.» (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 135).

Det er altså snakk om et talemål som ligger nært opp til skriftspråket bokmål, og som samtidig inneholder en rekke sør- og midtøstlandske språkdrag (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 136).

3.4.3 Regionalisering

Det er en allmenn tendens til at dialektforskjellene mellom de minste lokalitetene forsvinner til fordel for språkdrag som er mer utbredt, dette kaller man *regionalisering* (Sandøy, 2008, s. 226). Unn Røynealand (1999) gir definerer regionalisering slik:

«Regionalisering kan slik sett karakteriserast som ein «utjammings-/nivelleringsprosess» der lokale dialektdrag med avgrensa distribusjon forsvinn, medan drag med vidare regional utbreiing og som gjerne har stønad i eit bymål, vert haldne like. Regionaliseringsprosessen fører dermed til at større regionar kjem til å danne grensene for bestemte dialektar, og at langtidseffekten av regionaliseringsprosessen er framvekst av regionale talemål» (Røynealand, 1999).

Med andre ord kan vi altså si at regionalisering vil si at flere av forskjellene mellom bygdemålene i en region vil forsvinne og at talemålet blir mer ensfarga i et gitt område. Det er regionale sentrum som oftest dominerer i regionaliseringsprosessen – etter spredningen har nådd sentrum, drar det seg ut i distriktet rundt (Sandøy, 2008, s. 230). Sentrumet, i en gitt regionen, blir som et kommunikasjonsmidtpunkt, og formidler derfor spredningstendensene effektivt videre (Sandøy, 2008, s. 230.). Med et sentralisert skolesystem blir for eksempel skolene effektive katalysatorer for nyutviklinger som forplanter seg fra skolesentrumet og ut til periferien der ungdommene bor (Sandøy, 2008, s. 230). Samfunnet i periferien er preget av at de mangler visse funksjoner og må hente tjenester og få avgjerder fra sentrumet, og denne fordelingen av funksjoner vil gi folk en opplevelse av hierarki og hegemoni, og har indirekte med størrelsen på samfunnet å gjøre (Sandøy, 2008, s. 230). Denne dimensjonen fra «å ha» i den ene enden, til «å hente» i den andre blir også avspeilet i retninga på spredningen av nye språkdrag (Sandøy, 2008, s. 230). Dette er et resultat av ulik prestisje i samfunnet, som igjen er

et resultat av måten storsamfunnet er organisert på ved både at tjeneste finnes i sentrum, og at de administrative og økonomiske avgjørelsene blir tatt der, då størrelsen på lokalsamfunnet ser altså ut til å bety noe for hvor mottakelig et samfunn er for språkpåvirkning (Sandøy, 2008, s. 230).

Skjekkeland (2005) mener at disse regionaliseringstendensene kan ses også i talemålsutviklinga i Agder, også i Flekkefjord og byens nabobygder, der blant annet Åna-Sira. Han presiserer at det på Agder er Kristiansand som dominerer, men ikke lengere enn til Mandal. Videre vest forbi Mandal kommer vi til Lister-regionen som han mener går sin egen vei i utviklingen, med innslag fra Flekkefjords dialekten (Skjekkeland, 2005, s. 26). Han mener også at skoletiden i Flekkefjord uten tvil påvirker språkutviklingen til de unge:

«I en viktig tid i livet, dvs. siste delen av tenåringstida, blir heimedialekten slipt mot språket til byungdommen og mot det «blandingsspråket» som veks fram i dette skulemiljøet. Det er grunn til å tru at mange lokale særdrag i bygdemålet blir avrunda i dette språkfellesskapet. Truleg spelar farsund by ei liknande rolle for Lista og Lyngdal som Flekkefjord gjer for sine nabobygder. Tilsvarende forhold mellom by og land, dvs. at dialekten i småbyane påverkar målet i omkringliggjande bygder.» (Skjekkeland, 2009, s. 109)

3.4.4 Regionalisering eller standardisering?

Så hvor går egentlig utviklinga? Er det regionaliseringen eller standardiseringen som drar utviklinga? Eller er det en kombinasjon av de begge? På den ene siden så er det språkforskere som mener at endringsimpulsene strømmer fra språket i byene, spesielt de byene som har oppnådd en formell eller uformell posisjon som *regionale senter* (Mæhlum og Røyneland, 2012, s. 133) På den andre siden så er det de som mener at dialektendringene kan sees i sammenheng med posisjonen til storbyen og hovedstaden Oslo (Mæhlum og Røyneland, 2012, s. 134). Førstnevnte gjelder altså nivellering som skjer langs den vertikale aksene, mens andre nevnte gjelder nivellering langs den horisontale aksene.

Mæhlum (2007, s. 44) tar opp diskusjonen rundt forholdet mellom dialekt og et standardtalemål. Hun skriver at på den ene siden står de som hevder at Norge skiller seg ut fra det konvensjonelle og det «normale» og aldri har fått utviklet noen overregional standard (Mæhlum, 2007, s. 44). Mæhlum hevder at det er nettopp dette møtet og interaksjonen mellom det standardiserte og det dialektale som har representert et hovedfokus i sosiolingvistisk forskning siden disiplinen ble

etablert på 1960- og 70 tallet, og at problematikken rundt regionalisering og utviklingen av særskilte regionale varieteter har vært et framtrødende tema de siste tiårene (Mæhlum, 2007, s. 42-43). Mæhlum mener at det oppstår en homogeniseringsprosess, hvor språktrekk som har en begrenset utbredelse geografisk sett, nå har en tendens til å bli lagt vekk i fordel for varianter som har et bredere bruksområde, regionalt og nasjonalt (Mæhlum, 2002, s. 68). Hun trekker fram at vi blir mer like internt på et regionalt nivå ved at en rekke lokale særdrag elimineres, men at vi også blir mer like sett nasjonalt gjennom konvergering mot et standardisert, overdialektalt talemål (Mæhlum, 2002, s. 72).

Papazian og Helleland (2005, s. 141) hevder at utviklinga ser ut til å gå mot ei språklig sentralisering i takt med den samfunnsmessige sentraliseringa, og at denne sentraliseringa av talemålet kan sies å foregå i to omganger eller på to nivåer: Dels får vi ei regionalisering i retning av de større byene, og dels får vi ei standardisering i retning av bokmålet. Både regionalisering og standardisering innebærer at språket blir forenklet, i og med både bymåla og bokmålet som regel har et enklere system enn hva bygdemålene som regel har (Papazian og Helleland, 2005, s. 141). Språket i bygdene blir påverka av språket i byene, og de begge blir igjen påvirket av bokmålet. De konkluderer med at vi ikke vil ende opp med kun ett talemål her i landet foreløpig, men at det trolig vil ende opp med *regionale* varianter av norsk, f.eks. en østlandsk, en sørlandsk, en vestlandsk osv. (Papazian og Helleland, 2005, s. 149).

Akselberg (2006) mener at betegnelsen standardtalemål ikke gir mening når man ser på talemålssituasjonen her i landet. Han mener at den horisontale dimensjonen er en viktig kraft i talemålsutviklinga i Norge, og han mener at den vertikale dimensjonen ikke styrer utviklinga her i landet i samme grad som den gjør i nabolandene våre (Akselberg, 2006, s. 149). Likevel mener han at både horisontale og vertikale divergeringsprosesser er i viktig i den norske talemålsutviklinga (Akselberg, 2006, s. 149). Akselberg tar opp utfordringer knyttet til definisjon av et standardtalemål, og at man heller burde bruke betegnelsen *talemålsnorm* eller *normaltalemål* (Akselberg, 2006, s. 147). Det begrunner han blant annet med at *standard* blir forbundet med noe som er stabilt og fast, og at det i dag heller er hvordan hver språkbruker opplever en språklig norm (Akselberg, 2006, s. 146-17)

Sandøy (1991, s. 263-264) mener det er identifiseringsfunksjonen som styrer retninga for utviklinga når det gjelder det systematiske i språket, men at selve ordforrådet blir påverka av ei standardisering og at skriftmålet og massemedia spiller en større rolle for utviklinga.

Skjekkeland (2005, s. 24) mener at det ikke er «det høyere talemålet» som dominerer, men at det som oftest er en modifisert form av det folkelige bymålet som fungerer som norm og at det er dette språket som brer seg ut til bygdene og tettstedene i regionen. Han underbygger dette med at man som ofte ser at bymålsdrag bryter med skriftmåla, og at det vanligvis er dialektdrag fra «storbyen» som først sprer seg til andre byer og tettsteder i regionen, og at det videre sprer seg inn i bygdemålene rundt disse stedene. Språket i byen påvirker bygdedialektene omkring.

3.5 Bygdesamfunnet i endring

Mange historikere og samfunnsvitere mener at grenseoppgaven mellom by og bygd er godt i gang med å viskes ut. Samfunnstrukturelle trekk som fra tidligere har vært med på å definere byen har i nyere tid blitt framtrepende også i småbygder og mindre samfunn. Denne utviklinga kalles gjerne *samfunnsmessig urbanisering*, som kort sagt vil si at de strukturer som tidligere har vært karakteristiske for det urbane samfunnet, byen, nå har vunnet innpasse i rurale samfunn, bygdene (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 22). Utviklinga innebærer forandringer som har fått mye å si for hvordan vi omgås, hvordan vi innretter fellesskapene våre, og hvordan vi forstår oss selv og andre rundt oss (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 22). Språkmiljøet i de urbane områdene har tradisjonelt vært svært ulike fra det i de rurale områdene. Urbaniseringa har først til at det har laget seg flere nye bymål som skiller seg ut fra bygdemålet i distriktet (Papazian og Helleland, 2005, s. 146). Disse nye bymåla oppstår ved dialekt-kontakt. Folk i urbane samfunn treffer på flere typer språksituasjoner i motsetning til folk i rurale strøk.

Mæhlum og Røyneland (2012, s.125) tar i boka *Det norske dialektlandskapet* opp begrepet «målbryting» som fanger opp flere sider ved språkendringsprosesser, og de definerer begrepet som «*en konkurranse mellom ulike språklige varianter som kan foregå i et gitt lokalmiljø, for eksempel mellom tradisjonelle bygdemålsformer på den ene siden og bymålsformer på den andre*» (2012, s. 125). Anders Steinsholt (1964, s. 169-180) skriver om hvordan den estetiske vurderingsmåten spiller en stor rolle under all målbryting, hvor den sosial-geografiske motsetningen mellom bymål og bygdemål er tydelig blitt gitt et estetisk innhold. Han presiserer at «overalt hvor ulike målformer kjemper om overtaket, vil de mennesker som er engasjert i brytingen, se det som om striden i første rekke har et estetisk forhold» (Steinsholt, 1964, s.172).

Skjekkeland (2009, s. 46-56) tar opp problematikken bygd-by, og tar derfor opp elementer som er knyttet opp til bygdesamfunnet i endring, blant annet *sosiale nettverk*. Et nettverk består av personer som individet er avhengig av sosialt (Sandøy, 2008, s. 212). Hvert individ kan ha både sterke eller svake bånd til nettverket, og kan også ha et bånd til flere nettverk, som igjen fører til utviklingen av flere lojaliteter (Sandøy, 2008, s. 212). Ved å regne med grader av lojalitet er det altså mulig å fange inn spenningen mellom det konserverende på den ene siden, og selve endringen på den andre siden (Sandøy, 2008, s. 212).

Mæhlum (2002) hevder at det er en rekke generelle sosiokulturelle og demografiske endringer blir gjerne trukket fram som forklaring på de mange endringene vi har sett i talemålsutviklingen her i landet, og beskriver det slik:

«Det gjelder f.eks. det faktum at folk generelt er blitt mer mobile, både ved at vi flytter mer og gjennom en radikal forbedring av kommunikasjonsnett; bosetnings- og befolkningsstrukturen har blitt stadig mer urban – et økende antall av oss bor i byer og tettbygde strøk, stadig færre er direkte tilknyttet primærnæringer, og den sosiale kompleksiteten øker også i mer rurale områder; det generelle utdanningsnivået har steget kraftig gjennom hele 1900-taller; skolesentraliseringen har ført til økt kontakt mellom sentrale og mer perifere strøk også innenfra de yngste aldersgruppene; og aldersregregeringen er lang mer omfattende enn tidligere, i den forstand at barn og unge i større grad konstituerer sine egne subkulturelle fellesskap uten særlig involvering av eldre generasjoner.» (Mæhlum, 2002, s. 74-75).

Hun nevner også at unge og voksne opptrer i dag i helt andre handlingsfelt enn det som var tilfelle tidligere i tradisjonelle samfunn, hvor barn og ungdom i stor grad *vokste inn* i det lokale voksne fellesskapet, både når det gjaldt arbeid og fritid (Mæhlum, 2002, s. 75). Videre skriver hun at denne økte segregeringen og konsekvensene av den er en utfordring for språkforskere å studere. Hun mener det man må se på er hva som er selve forbindelsen mellom endringene på ulike sosiokulturelle, demografiske og økonomiske makronivåer på den ene siden, og det enkelte individets språkbruk på den andre siden (Mæhlum, 2002, s. 75).

Det er en utbredt tanke at i de norske bygdene lever menneskene i trygge og stabile miljøer (Skjekkeland, 2009, s. 46). Ofte ser vi på det trygge sosiale livet i bygda som en motsetning til de mer rastløse livet i byen (Skjekkeland, 2009, s. 46). Denne forestillingen bygger nok til dels på empirisk forskning, men også like mye på myter (Skjekkeland, 2009, s. 46). Gunnstein

Akselberg (2005) nevner at i regionaliseringsdiskusjonene pleier bygdemålene ofte å bli framstilt som å være i en ustabil situasjon, eller i en overgangsfase der utviklinga går i retning mot et bymål. Dette er han uenig i, og presiserer at bymåla også endrer seg og er i en ustabil fase. Både bygdemåla og bymåla er i konstant endring. Akselberg hevder at det kan foregå regionaliseringsprosesser uten at bygdemåla rundt byen blir mer eller mindre identiske med bymålet, og han mener at produktet blir heller ofte et regionalmål.

4 Materiale og metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for metodevalg for undersøkelsen, og begrunne valget av fremgangsmåte og ulike valg jeg har tatt gjennom forskningsprosessen. Undersøkelsen tar som nevnt utgangspunkt i språkendring og dialektutvikling i bygdemålet i Åna-Sira. Det overordna målet med undersøkelsen er å finne hvordan de ulike aldersgruppene bruker språket sitt.

Kapitlet begynner med en kortfattet redegjørelse av metodevalg for undersøkelsen. Videre vil jeg utdype hvordan dataen i denne oppgaven er hentet inn. Her vil jeg også gjøre rede for selve informantgrunnlaget, hvordan informantene er rekruttert, hvilke kriterier som er stilt i utvalget og hvor de ulike opptakene av samtalene har funnet sted. Videre vil jeg forklare de ulike metodene jeg har brukt i undersøkelsen, som er intervju og bildetest, og hvorfor jeg har valgt å gjøre de valgene jeg har gjort. Deretter vil jeg gå nærmere inn på etterarbeidet og behandlingen av datamaterialet og beskrive hvordan jeg har systematisert og analysert resultatene. Avslutningsvis vil jeg trekke inn begrepene *reliabilitet* og *validitet* og trekke inn mulige svakheter og utfordringer knyttet til resultatene for denne undersøkelsen.

4.1 Metodevalg for denne undersøkelsen

Når man skal utføre en sosiolingvistisk studie, er kunnskap om metode viktig. Metode er den framgangsmåten vi benytter oss av i en undersøkelse, og er en betegnelse for hvordan vi kan samle inn, behandle og analysere data (Akselberg og Mæhlum, 2008, s. 74). Sosiolingvistikken er i sin natur tverrvitenskapelig, og sentrale deler av det metodiske repertoaret kommer fra sosiologi og sosialantropologi (Akselberg og Mæhlum, 2008, s. 74).

Man skiller vanligvis mellom kvantitativ og kvalitativ metode. En typisk kvalitativ studie vil innebære at man ønsker å oppnå en dypere innsikt og forståelse, med andre ord en dybdeundersøkelse, mens en det i en kvantitativ studie vil være lagt vekt på å få oversikt over språksituasjonen i et bestemt område, en oversiktsstudie. Ved en kvalitativ tilnærming vil man studere enkeltindividets opplevelser og tolkning av den språklige virkeligheten rundt seg, og hvordan et konkret individ bruker språket (Akselberg og Mæhlum, 2008, s. 77). I en kvantitativ

studie ønsker man gjerne at resultatene skal generaliseres, at resultatene skal mest mulig representativ statistisk sett for språkbruken i det språksamfunnet man undersøker.

Når man skal utføre en undersøkelse, er det viktig å være klar over hvilke valg man tar når det gjelder innsamling av data, og hvordan man på best mulig måte kan finne svar på det man ønsker å få svar på. Hva ønsker vi å finne ut av, og hvordan kan vi finne det ut? For å samle inn empiri for denne undersøkelsen har jeg valgt å bruke metodene intervju og bildetest. Jeg ønsket å få et mest mulig representativt utvalg med informanter fra bygda, og disse informantene vil da fungere som en slags miniatyrkopi av språksamfunnet. Jeg har i denne undersøkelsen brukt elementer fra både den kvalitative og den kvantitative tilnærmingen. Formålet med undersøkelsen er å skaffe en oversikt over språkområdet, og utvalget av informantene er stort, sett i lys av innbyggertallet i bygda, noe som kjennetegner den kvantitative metoden. I tillegg har jeg sortert resultatene mine i tabeller og disse vil bli framstilt i tall. For å samle inn datagrunnlaget har jeg intervjuet informantene ved bruk av en intervjuguide, noe som kjennetegner den kvalitative tilnærmingen.

I en undersøkelse som dette, er det forskeren selv som tar egne beslutninger og metodiske valg. Forskeren velger hvilke metoder som skal brukes, gjennomfører innhenting av data og analyserer datamaterialet. Det er derfor viktig som forsker å være klar og åpen om eventuelle feil, og også være kritisk til egne metoder og eget analysearbeid. I det følgende kapittelet vil jeg gå nærmere inn på selve innhenting av materiale, etterarbeidet og analyseringen, og diskutere hvorfor jeg har tatt de valgene jeg har tatt.

4.2 Innhenting av materialet

4.2.1 Informantene: Kontakt og utvalg

Informantgrunnlaget består som nevnt av et utvalg av 30 personer fra Åna-Sira. Disse er fordelt på tre aldersgrupper: ti ungdommer, 11 voksne og ni eldre. Jeg var ute etter informanter født mellom 2000 og 2005, mellom 1970 og 1990, og mellom 1960 og tidligere for å kunne undersøke språkforskjeller mellom de ulike aldersgruppene. I tillegg ønsket jeg å undersøke språkforskjeller mellom kjønn og språkforskjeller mellom informanter boende på østsiden av elva og informanter boende på vestsiden av elva (se kapittel 4.2.2). Bygda har som nevnt et

innbyggertall på rundt 200. I forkant av utvalget av informanter var jeg redd for at det skulle bli vanskelig å finne informanter som krysset ut de forskjellige kriteriene for å kunne delta i undersøkelsen. Det var viktig at alle informantene skulle være bosatt i bygda, og ha vært bosatt der så å si hele livet – men med unntak fra eventuell studenttid i annen by. Med tanke på bygdas populasjon, vil 30 informanter være et relativt representativt antall informanter for å kunne si noe om språksituasjonen.

For å få informanter til å delta i undersøkelsen, tok jeg først i bruk Facebook. Bygda har en egen Facebook-gruppe for dem som er boende i Åna-Sira, eller som har en form for tilknytning til bygda. Tidlig i prosjektet søkte jeg meg inn i gruppa, og la så inn informasjon om undersøkelsen. Her skrev jeg blant annet hva som inngikk i prosjektet, og at jeg derfor søkte informanter som kunne tenke seg å delta. Her la jeg også til de kriteriene som er formulert i informasjonsskrivet (se vedlegg 1), hvilke aldersgrupper jeg ønsket og kravet om bosted. Facebook-posten fikk stor oppmerksomhet, og flere kontaktet meg både på telefonnummeret mitt som var lagt til, og også på melding via Facebook. Ettersom jeg selv har familie i Åna-Sira, har jeg også brukt mitt eget personlige nettverk i rekrutteringsprosessen. Disse tok jeg kontakt med privat. Deretter tok jeg kontakt med personer privat som jeg visste hvem var, og som oppfylte kriteriene for undersøkelsen. På grunn av stort engasjement fra mange av informantene førte det til en videre rekruttering hvor informantene tok kontakt med naboer eller andre generasjoner i familien.

4.2.2 Sosiale variabler

Sosiolingvistikken fikk sin plass i Norge på 70-tallet, og bar med seg viktige problemstillinger inn i studiet av talemålet. Denne nye retningen innen språkvitenskap ville vise hvordan språket til menneskene innenfor samme geografiske område kunne variere avhengig av sosioøkonomiske forhold som *alder, kjønn, yrke, inntekt, sosial status* osv. Fra å tidligere kun kartlegge et målføre med én eller to informanter, ville sosiolingvistikken ha et tilfeldig utvalg av mange informanter. I følge Skjekkeland (2009, s. 23) er de mest tradisjonelle variablene *alder, kjønn og region*⁷, og er disse variablene jeg selv har valgt å basere informantuttaket mitt på. For å sikre at informantene passet under kriteriene for undersøkelsen, delte jeg ut et kort og konkret informasjonsskjema da intervjuene fant sted, hvor jeg blant annet spurte om informantens kjønn, alder, bosted og foreldrenes oppvekststed. Jeg har i denne undersøkelsen

⁷ Jeg har selv valgt å bruke betegnelsen «bosted» gjennom denne undersøkelsen.

valgt å se på de språklige variablene i lys av de sosiale variablene *alder*, *kjønn* og *bosted*. Grunnen til jeg stilte spørsmålet om foreldrenes oppvekststed var for å sikre at informantene hadde minst en forelder fra bygda.

Å bruke alder som en sosial faktor er vanlig i de sosiolingvistiske studiene der er ute etter språkforskjeller mellom ulike aldersgrupper og generasjoner. Svært mange sosiolingvistiske/dialektologiske granskninger har benyttet alder som en sosial faktor, blant annet Labov, Trudgill, Selås, Solheim mfl. (Skjekkeland, 2009, s. 24). Hypotesen bak bruken av denne variabelen er som oftest at de eldste informantene representerer et eldre språksteg enn de yngre informantene, og at de unge normalt ikke endrer språket sitt vesentlig gjennom livet, etter at det har festet seg i løpet av tenårene (Skjekkeland, 2009, s. 24-25). En karakteristisk reaksjon som en ofte møter når norske dialekter er temaet, er hvor beklagelig det er at «dialektene forsvinner», med ungdommen som den store synderen (Mæhlum og Røyneland, 2012, s. 13).

I språkforskningen har det vært en lang tradisjon å bruke kjønn som en sosial variabel, både her til lands og i andre land. Flere granskinger, særlig på 1970- og 80-tallet, viste som regel at kvinnene brukte mer prestisjeformer/standardformer enn mennene (Skjekkeland, 2009, s. 28). Ettersom befolkningen i bygda ikke er særlig stor, konkluderte jeg tidlig med at å få en jevn kjønnsfordeling kunne bli en utfordring. Da det allerede var en utfordring å få et stort nok antall informanter, ble derfor ikke utplukkingen basert på informantenes kjønn. Selv om kjønn ikke har vært den viktigste variabelen, har jeg likevel prøvd å få til at begge kjønn er representert i størst mulig grad. Kjønnsfordelingen i de ulike aldersgruppene ser slik ut:

Tabell 2: Kjønnsfordelingen i de forskjellige aldersgruppene

Aldersgrupper	Jenter/Kvinner	Gutter/Menn
Yngre	7	3
Voksne	5	6
Eldre	3	6

En annen viktig forutsetning for denne undersøkelsen er at informantene har en tilhørighet til talemålsområdet. For å sikre at informantene har denne tilhørigheten til Åna-sira, la jeg til i

deltakelse-skjemaet spørsmål som omhandlet boplass og foreldrenes tilhørighet til området (se vedlegg 3). Et av kriteriene var at informantene skulle ha minst en forelder som selv var oppvokst i bygda. Som nevnt innledningsvis er jeg interessert i å se om det er forskjell på dialekten fra hvilken side av elva informantene bor på. Bygda er som nevnt delt i 2, hvor den ene siden tilhører fylket Agder og Flekkefjord kommune, og den andre tilhører Rogaland og Sokndal kommune. Jeg la derfor til et felt hvor informanten kunne krysse ut hvilken side av bygda h*n bodde på. Fordelingen endte slik:

Tabell 3: Fordeling etter informantenes bosted

Aldersgrupper	Agder	Rogaland
Yngre	5	5
Voksne	5	5
Eldre	4	6

To av forskningsspørsmålene mine kan sies å gå hand i hand. Innledningsvis stilte jeg spørsmålene: «I hvor stor grad kan man si at skolegangen til de ulike informantene har vært med på å påvirke innbyggernes språkbruk» og «Elva Sira deler tettstedet i to, hvor den ene delen tilhører Rogaland fylke og den andre tilhører Agder fylke. Merkes dette i dialekten?». Som nevnt i delkapittel 2.2 har skolegangene vært ulik for informantene i denne undersøkelsen. Av informantene mine blant de eldste og blant de voksne, har de som er fra østsiden gått på ungdomsskole i Flekkefjord, mens de som er fra vestsiden har gått på ungdomsskole i Sokndal. Alle har gått på barneskolen i Åna-Sira. I ungdomsgruppa har de fleste vært innom barneskolen i Åna-Sira, for å så gå videre på barneskole i Flekkefjord. Et par av de eldste informantene i ungdomsgruppa gikk alle årene på skolen i bygda. Alle ungdommene har gått på ungdomsskolen i Flekkefjord. Nedenfor viser en oversikt over informantene etter både alder, kjønn og bosted.

Tabell 4: En samlet oversikt over informantene etter alder, kjønn og bosted

	Agder	Rogaland	Totalt
Yngre – gutter	2	1	3
Yngre – jenter	3	4	7

Voksne - menn	1	5	6
Voksne - kvinner	4	1	5
Eldre - menn	3	3	6
Eldre - kvinner	1	2	3

Som man leser av tabellen så ser vi at det er en skjev fordeling blant informantene. I en så liten bygd ble det fort vanskelig å velge ut informanter basert på alle de sosiale variablene, og det å få en lik fordeling i alle kategoriene. Jeg prøvde så godt det kunne la seg gjøre å få en jevn fordeling i både aldersgruppene, blant kjønn og blant bosted. I hver sosial variabel alene er fordelingen nokså jevn, men på kryss og tvers av hverandre, spesielt bosted og kjønn, blir fordelingen ujevn. Det vil derfor bli en utfordring å se om eventuelle dialektforskjeller blant informantene skyldes bosted, eller om det er kjønn som er den hovedsakelige faktoren. Dette vil jeg diskutere nærmere i delkapittel 6.3.

4.2.3 Intervju

Når man skal foreta et forskningsintervju er intensjonen å utvikle kunnskap knyttet til en bestemt tematikk, og det er vanligvis forskeren som leder an samtalen under intervjuet med utgangspunkt i problemstillingen og eventuelle forskningsspørsmål for sin studie (Postholt og Jacobsen, 2018, s. 117).

Jeg startet på denne undersøkelsen høsten 2020, etter covid-19 kom til Norge i mars samme år. I løpet av høsten ble det en oppblussing i smittetall, som igjen førte til strengere tiltak. I og med vi befant oss i en tid hvor man helst ikke skal dra på unødvendige besøk, gav jeg informantene forskjellige valg for hvordan vi skulle utføre samtalene. Jeg gav dem alternativet om en teknologisk løsning, et møte via enten Zoom og Teams. En del av informantene, litt over halvparten, valgte den digitale løsningen. Til en viss grad fungerte dette veldig fint. Lyden fungerte utmerket og det at man kunne se hverandre gjorde det litt mer personlig enn hva et ordinært telefonintervju ville gjort. Selv om disse videosamtalene ikke gikk for seg i fysisk form, fikk jeg likevel se informantene, og informantene fikk se meg. Jeg skulle helst ha kunnet intervjuet hver og en av informantene i form av det tradisjonelle ansikt-til-ansikt-intervjuet i fysisk forstand, men det å skulle dra å besøke flere ulike husstander i løpet av kort tid passet ikke helt i den tiden vi befant oss i. Likevel var det noen av informantene som ønsket å ta det

ansikt-til-ansikt, og da inviterte meg hjem til seg. Et par av informantene inviterte meg også til deres arbeidsplass. Da jeg gjennomførte intervjuene var det viktig for meg å gjøre det så naturlig som mulig for å få en avslappet atmosfære. Da jeg tok kontakt med de ulike informantene presiserte jeg å kalle det for en samtale fremfor et intervju, fordi det var akkurat en samtale jeg ønsket. For å gjøre det så lite kunstig som mulig prøvde jeg å snakke så mye som mulig rundt intervjuguiden jeg hadde laget i forkant⁸, for å kunne snakke relativt hverdagslig og naturlig. Selv om lyden ble tatt opp på bånd, som kan være unaturlig for mange, virket det som at dette ble litt glemt bort i løpet av samtalene. Av de samtalene som gikk for seg i fysisk forstand, fikk jeg et inntrykk av at informantene syntes det var avslappende og komfortabelt. Ved å gjøre det om til en naturlig samtale fremfor et formelt intervju, som kan virke skremmende, vil det også føre til at språktrekkene kommer naturlig fram slik de vanligvis snakker. Samtalene som gikk for seg i videoforformat, ble kanskje mer unaturlige for noen enn hva et ansikt-til-ansikt-intervju ville blitt, men jeg fikk likevel inntrykk av at dette også løsnet opp etter hvert som samtalen foregikk.

Som nevnt tidligere er jeg født og oppvokst i Flekkefjord, men har nær familie fra, og boende, i Åna-Sira. For at min dialekt ikke skulle være med på å påvirke ord og språktrekk, prøvde jeg så godt det kunne gjøres å snakke en blanding av Åna-målet og mitt eget talemål for å ikke villedde informantene, spesielt de yngste informantene. Ettersom alle de yngste informantene i denne undersøkelsen går på skole i Flekkefjord, er det en mulighet for at de blir påvirket av akkurat dette. Derfor ville jeg så mye som mulig snakke så nøytralt og kortfattet slik at jeg ikke selv skulle være med på å påvirke deres talemåte.

4.2.4 Bildeundersøkelse

I slutten av samtalene med informantene mine gjennomførte jeg en kort bildeundersøkelse som bestod av tolv forskjellige bilder. Dette tok jeg også opp på bånd, samtidig som jeg noterte ned hvilken form informanten brukte. Formålet med bildeundersøkelsen var å sikre eksempler av de språklige variablene, i tilfelle de ikke skulle dukke opp i samtalene. Ved hvert bilde stilte jeg informanten et spørsmål som var utformet slik at informanten sitt svar skulle inneholde en av formene av de språklige variablene. Bildene brukt i undersøkelsen ligger vedlagt i vedlegg 6.

⁸ Se vedlegg 4 for intervjuguide brukt i samtalene med de yngste informantene, og vedlegg 5 for intervjuguide brukt i samtalene med de voksne og de eldre informantene.

4.2.5 Etterarbeid og analyse av materiale

I perioden hvor intervjuene foregikk og ble gjennomført, gikk jeg i gang med transkriberingen fortløpende. Lengden på det innspilte materialet varierer, hvor de ulike intervjuene består av alt i fra 40 minutter til 10 minutter. Det gikk en god del tid på å transkribere, og det gikk mye tid til å lytte igjennom intervjuene. Jeg måtte gjennomgå intervjuene flere ganger for å være sikker på at alt var notert riktig slik det ble uttalt. Da jeg startet med transkriberingene, gjorde jeg de aller første intervjuene nøye og presist. Etter noen runder med transkribering, fant jeg ut at å transkribere alle 30 intervjuene, like nøye som jeg hadde gjort, ville bli for omfattende og tidkrevende for denne oppgaven. Jeg laget meg derfor et skjema hvor jeg merket av antall eksempler på både tradisjonelle former og nye former hos informantene i de utvalgte språklige variablene (se vedlegg 7). Deretter førte jeg inn antall eksempler av formene i et nytt skjema (se vedlegg 8) hvor jeg fylte inn antall eksempler for å systematisere resultatene. Skjema og prosentutregning er formert i Excel.

4.3 Dataens reliabilitet og validitet

Når man skal samle inn data til et forskningsprosjekt, er det noen grunnleggende vitenskapelige krav som må være oppfylt. Dataen må være *valid* og *reliabel*. Begrepene validitet og reliabilitet er sentrale begrep når det gjelder metodekritiske utlegninger, og oversettes gjerne til gyldighet og pålitelighet på norsk.

At dataen må være valid, vil si at vi faktisk undersøker det vi går inn for å undersøke. Jacobsen (2003, s. 205) skiller mellom intern og ekstern validitet: At dataen må være valid, vil si at vi faktisk undersøker det vi går inn for å undersøke (intern validitet), og i hvilken grad dataen kan generaliseres til å gjelde i andre sammenhenger også (ekstern validitet). Valide data vil altså si at de opplysningene vi har samlet inn er relevante for problemstillingen og for undersøkelsen. For å sikre dataens validitet så godt jeg kunne var et steg å velge ut språklige og sosiale variabler som jeg anså som relevante for å svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg har valgt til sammen ni språklige variabler. Disse er basert på tidligere forskning av dialektene i området rundt, og basert på egen vurdering på hvilke språktrekk jeg selv tror kan være i endring. Disse vil selvsagt ikke gi en full oversikt over språksamfunnet i Åna-Sira. Det samme gjelder informantgrunnlaget. Jeg har i denne undersøkelsen kun intervjuet 30 informanter, 10

ungdommer, 11 voksne og 9 eldre. Disse representerer ikke hele språksamfunnet, men vil bli regnet som en indikator på hvor utviklingen er på vei.

At dataen må være reliabel vil si at den må være gjennomført på en troverdig måte og at den er til å stole på (Jakobsen, 2003, s. 20). Er resultatene pålitelige? Intervjuene i denne undersøkelsen ble gjennomført på samme vis med alle informantene, med en samtale i starten, etterfulgt av en bildeundersøkelse. Når man skal prøve å kartlegge språket til informantene, kan det være en utfordring å vite om informantene egentlig snakker sitt naturlige talemål under samtalene. For de yngste informantene kan et intervju oppleves som formelt og nytt da de kanskje ikke har vært borti en slik situasjon før. Informantene i min undersøkelse var kjent i oppgavens formål, som da er å se om det er noe endring i bygdemålet. En av utfordringene ved et intervju er å gjøre det så naturlig som mulig, slik at den som observeres snakker slik de vanligvis ville ha gjort uten at jeg som forsker er til stede. Av de eldste jeg intervjuet var det tydelig at flere av dem var veldig opptatt av å holde på dialekten, og var stolte av både bygda og bygdemålet. Bildetesten viste seg derfor å bli en liten utfordring, da de eldste skjønnte hvilke ord jeg ville fram til, og det kan derfor hende at dem tydeliggjorde språktrekkene litt ekstra. Det trenger ikke å bety at de nødvendigvis ikke bruker disse ordene, men det er likevel verdt å nevne som en utfordring.

Selv snakker jeg typisk Flekkefjorddialekt. Likevel har jeg noen enkeltord og stavelser fra Åna-Sira-dialekten jeg av og til bruker. I og med min mor og hennes side av familien er fra Åna-Sira, har jeg vokst opp til mange av disse ordene. Alt i alt vil jeg likevel si at jeg selv har en tydelig Flekkefjorddialekt. Jeg var derfor redd jeg skulle være med på å påvirke informantenes språkbruk, spesielt ungdommene. Jeg prøvde derfor så godt det var mulig å tilpasse meg og akkomodere mot deres språk, og derfor prate en blanding av begge dialektene for å prøve å påvirke så lite som mulig.

Et annet aspekt er reliabiliteten knyttet til lytting og merking av datamaterialet. Det gikk mye tid til dette arbeidet. Jeg hørte igjennom intervjuene flere ganger for å kryssjekke at avkryssingen stemte overens med lyden. Man må likevel være klar over at det kan oppstå feil ved at jeg som lytter hører feil ordform. Jeg har likevel brukt mye tid på å forsikre at avmerkingen stemmer overens med den faktiske språkbruken.

5 Presentasjon av resultater

Nedenfor vil jeg presentere resultatene fra den utførte undersøkelsen. Resultatene er hentet fra samtale med informantene, både fra intervju og fra bildeundersøkelsen. Resultatene blir presentert i tabeller. Først vil jeg greie ut om mine egne tanker, forventninger og hypoteser til hvordan resultatene vil utspille seg. Videre vil jeg presentere resultatene, først etter alder, så kjønn og bosted.

Under hver av de språklige variablene vil jeg legge frem resultatene etter de tre undersøkte aldersgruppene. Dette vil gi en oversikt over hvordan de ulike gruppene bruker talemålet som er det overordnede målet for oppgaven. I tillegg ønsker jeg å se om det er ulikheter når det gjelder den sosiale variabelen kjønn. Det samme gjelder den sosiale variabelen bosted, hvor jeg ønsker å se om det er noen forskjell i talebruken om en bor på øst- eller vestsiden av elva. Alle tre aldersgruppene vil bli representert i resultatene som skildrer kjønn og bosted.

5.1 Forventninger til resultatene

I starten av prosjektet utformet jeg noen hypoteser for hvilke resultater jeg forventet å sitte igjen med. En overordnet forventning var at så å si alle de eldre informantene holder seg til den tradisjonelle formen, og til dels kanskje har forsterket den med tanke på at de var klar over formålet med oppgaven. De fleste, om ikke alle, personer som bor i Åna-Sira, er nok oppmerksomme på hvilke språktrekk og særdrag Åna-Sira-dialekten har i forhold til Flekkefjords-dialekten. Derfor vil de, som nevnt i kapittel 3, kanskje lete etter den tradisjonelle formen når de blir intervjuet i en slik sammenheng og setting som dette.

I og med at det ikke er gjort noen tidligere studier på akkurat Åna-Sira-dialekten, har jeg ikke noen tidligere undersøkelser jeg kan sammenligne med når det gjelder mine egne forventninger til resultatene. Likevel har jeg, jevnt brukt gjennom oppgaven, tatt utgangspunkt i blant annet Brulis undersøkelse av Flekkefjord-dialekten og Skjekkellands undersøkelse av Kvinesdal-dialekten når det gjelder både utvelgning av språklige variabler og tanker rundt resultatene.

I innledningskapitlet formulerte jeg fire forskningsspørsmål for å avgrense problemstillingen. Her stilte jeg blant annet spørsmålene: «*I hvor stor grad kan man si at skolegangen til de ulike informantene har vært med på å påvirke innbyggernes språkbruk*» og «*Elva Sira deler tettstedet i to, hvor den ene delen tilhører Rogaland fylke og den andre tilhører Agder fylke. Merkes dette i dialekten?*».

Begge spørsmålene kan knyttes til spørsmålet om en mulig regionaliseringsprosess, hvor Flekkefjord er sentrum. Skolegangen til informantene har, som tidligere nevnt og diskutert, vært ulik for de tre generasjonene. Det har gjennom årene vekslet mellom enten å være valgfritt eller allerede forutbestemt hvor innbyggerne skulle videre på ungdomsskole, i forhold til hvilken side av bygda man var bosatt på. Når det gjelder spørsmål 2, kan dette også på én måte knyttes opp til spørsmål 1. Det er særegent at en bygd er splittet og er en del av to kommuner og to fylker, og jeg tenkte det kunne være interessant å se om det kunne være en forskjell i språkbruk. I samtalene spurte jeg informantene om de selv mente det var merkbare forskjeller i talebruken til dem som var bosatt i Agder mot dem som var bosatt i Rogaland. Det som var interessant her, var at de som er boende i Agder mente at forskjellene var der, men ikke like store som de var tidligere. De som er boende i Rogaland mente derimot at det ikke er dialektforskjeller. Innbyggerne på østsiden mente at de selv har en «breiere» dialekt. Det var kun informanter fra eldregruppa som mente forskjellene var der. Det kan derfor tyde på at det tidligere har vært større forskjeller når det gjelder språkbruken på hver side av elva. Dette kan også stamme av at det tidligere har vært «konflikter»⁹ mellom sidene. Jeg forventer derfor at det kanskje vil være en forskjell blant de eldre informantene, men ikke i så stor grad hos de to andre gruppene. Det er mulig det vil være noen forskjeller når det gjelder de voksne informantene, og jeg vil i så fall tro at det da vil være i motsatt retning. De fleste i voksegruppa fra Rogaland har gått på ungdomsskole i Sokndal, og de fleste fra Agder har gått i Flekkefjord.

Når det gjelder de undersøkte språktrekkene, har jeg utarbeidet meg noen tanker i forveien om hvilke variabler jeg tror har mye endring, og hvilke variabler som har lite endring:

- Jeg tror at leniseringen (variabel 1) holder seg stabil, uavhengig av både alder, kjønn og bosted. Det samme med presens av verbet *å ha* (variabel 5), men jeg vil likevel tro at en del av

⁹ I kapittel 6.3 har jeg lagt til et sitat av en av de eldste informantene som beskriver konflikten.

ungdomsgruppa muligens bruker nyere form *har* ettersom det er eksempler på det i Brulis undersøkelse.

- Når det gjelder personlig pronomen (variabel 2) vil jeg tro at vi ser at den tradisjonelle formen er til stede hos alle uavhengig av alder, men at vi muligens ser en høyere bruk av nyere form hos ungdomsgruppa.

- Jeg tror at ungdommene har gått så å si helt over til å bruke nyere form av adverbet *mye* (variabel 4), og at dette vil være et av de språktrekkene med mest endring. I Brulis undersøkelse er det formen *mye* som dominerer, og jeg forventer å se de samme resultatene blant de yngste informantene. Jeg vil derimot tro at de tradisjonelle formene står sterkt hos både de voksne og de eldste informantene.

- Jeg tror at sterke verb i presens (variabel 6) er noe utsatt og at en del av ordene er på vei ut hos ungdommene. I likhet med variabel 6 tror jeg at endringen i sterke verb i partisipp (variabel 7) også har endret seg, spesielt når det gjelder blant de yngre informantene. Jeg vil derimot tro at disse holder seg stabile hos de eldste informantene, men at vi ser litt variasjon blant de voksne informantene.

- Verb for *synes* (variabel 8) er den variabelen jeg tror vil vise størst endring og variasjon. Jeg vil tro at de fleste av de eldste informantene bruker den tradisjonelle formen *tykje*, og at det muligens er flest menn som bruker denne formen. Det samme med diftongering i substantivene *hus* og *brus* (variabel 9), her vil jeg også tro det er en merkbar endring i aldersgruppene, og at de yngste informantene har gått helt over til nyere former av ord.

- Alt i alt vil jeg tro det er de tradisjonelle formene som dominerer i eksemplene hos informantene. Likevel tror jeg at vi vil se en gradvis overgang til flere nyere former fra de eldste informantene og ned til de yngste informantene. I sosiolingvistikkens tradisjon vil jeg også tro at jentene/kvinnene ligger lengre framme i språkutviklingen enn guttene/mennene i denne undersøkelsen. Jeg tror vi vil se den største forskjellen mellom kjønnene i den yngste aldersgruppen, og litt mindre forskjeller hos de voksne informantene. Jeg tror derimot at de tradisjonelle formene holder seg stabile hos de eldste informantene.

5.2 Språkutvikling og språktilstand i Åna-Sira

I dette delkapitlet vil jeg legge fram resultatene fra de utførte intervjuene. Her vil jeg ta for meg variabel for variabel og presentere tallene og prosentene for alle tre aldersgruppene. I denne delen har jeg ikke tatt høyde for kjønn og bosted, kun alder.

I tabellene skiller jeg variantene av variablene mellom *tradisjonell form* og *nyere form*. Den tradisjonelle formen av ordet og uttalen er ment for de ordene som er tradisjonelle for Åna-Sira-dialekten. Den nyere formen for ord og uttale representerer forventet endring. Som nevnt i metodekapitlet har jeg brukt et avkryssingsskjema for å kartlegge språkbruken til informantene, og vedlagt i oppgaven (vedlegg 7) ligger alle data som er registrert i denne undersøkelsen. Alle resultatene presentert i tabellene vil være en kombinasjon av eksempler fra bildeundersøkelsen og eksempler fra samtalene.

5.2.1 Variabel 1: Lenisering av plosiver

På grunn av mangelfullt tallgrunnlag, er det i denne variabelen som forutsett ingen tegn til endring. Jeg har ikke registrert noen form for utvikling hos mine informanter når det gjelder bruk av /p,t,k/ i stedet for /b,d,g/, og jeg har derfor ikke utformet noe tabell her. I innsamlingen av data, brukte jeg som nevnt et avkryssingsskjema (se vedlegg 7) for å notere ned både nyere og tradisjonelle former av de språklige variablene. Jeg forventet at de bløte konsonantene ville dominere blant språkbrukerne, og jeg fokuserte derfor i første omgang på å høre etter bruk av harde konsonanter der det vanligvis ville blitt brukt bløte konsonanter. Jeg har likevel valgt å ikke fjerne variabelen fra undersøkelsen, da det likevel er et funn at det ikke er tegn til bruk av harde konsonanter. Senere i diskusjonsdelen vil jeg legge fram tabeller og gjennomsnittspresentasjoner, og jeg har valgt å ikke inkludere prosenten for nyere form av denne variabelen. Selv om prosenten er 0, har jeg ikke et tall på hvor mange eksempler det er av de tradisjonelle formene hos informantene.

5.2.2 Variabel 2: Pronomen, 1. person flertall, subjektform

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av pronomen 1. person flertall i subjektform. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av den tradisjonelle formen *me*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *mi*.

Tabell 5: Pronomen, 1. person flertall, subjektsform etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	55	57 %	41	43 %	96
Voksne	129	89 %	16	11 %	145
Eldre	116	86 %	19	14 %	135
Totalt	300	80 %	76	20 %	376

Blant de yngste informantene ser vi at bruken av den nyere formen *mi* er på 43 prosent, men likevel er det flere eksempler av den tradisjonelle formen *me* på 57 prosent. Språktrekket er altså i en tydelig endringsprosess med tanke på antall eksempler av nyere form.

Hos de voksne og de eldre ser vi en lik tendens. Her er det den tradisjonelle formen *me* som er mest brukt. I voksegruppen er det et treff på 11 prosent av bruk av den nyere formen *mi*, mot 89 prosent av den tradisjonelle formen. Det samme gjelder gruppa med eldre, hvor bruk av nyere form er 14 prosent av 135 ord totalt, mot 86 prosent av bruk av tradisjonell form. Gjennomsnittsprorsenten for bruk av nyere form ligger totalt på 20 prosent av totalt 376 eksempler.

5.2.3 Variabel 3: Pronomenet *noe/n*

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av pronomenesformene *noe* og *noen*. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av de tradisjonelle formene *nåe/någe* og *nåen/någen*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *noe* og *noen*.

Tabell 6: Pronomenet *noe/n* etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	18	62 %	11	38 %	29
Voksne	41	82 %	9	18 %	50
Eldre	34	100 %	-	-	34
Totalt	93	82 %	20	18 %	113

Bruken av pronomenet *noe/n* er ganske variert hos de yngste informantene, hvor 62 prosent av eksemplene er av tradisjonell form og 38 prosent av nyere form. Av 29 eksempler totalt var 11 av disse av nyere form. Hos de voksne informantene er det litt flere eksempler totalt, hvor 18 prosent av eksemplene var av nyere form. Det er ingen eksempler på nyere form av pronomenet hos de eldste informantene, 34 eksempler totalt på de ni informantene hvor alle var enten *nåe/någe* eller *nåen/någen*.

I gjennomsnitt er det 18 prosent av 113 eksempler som er av nyere form *noe/n*. Alt i alt virker det som at pronomenet holder seg noenlunde stabilt, men man ser at språktrekket likevel er i en endringsprosess, noe vi ser særlig hos de yngste informantene.

5.2.4 Variabel 4: Adverbet *mye*

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av pronomenet *mye*. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av de tradisjonelle formene *møe* og *møje*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *mye*.

Tabell 7: Adverbet *mye* etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	34	69 %	15	31 %	49
Voksne	65	83 %	13	17 %	78
Eldre	44	100 %	-	-	44
Totalt	143	84 %	28	16 %	171

Hos de eldste informantene er det ingen registrert bruk av den nyere formen *mye*, men det er 44 eksempler av tradisjonelle formene *møe* eller *møje*. De yngste informantene varierer i bruken av adverbet, hvor det her er 31 prosent av eksemplene er nyere form. Når det gjelder eksempler hos de voksne informantene, ser vi at selv om de tradisjonelle formene holder seg relativt stabile, er det likevel 17 prosent av eksemplene som er av nyere form. I gjennomsnitt er det 16 prosent av 171 eksempler som er av nyere form *mye*. Tallene over viser at det har vært en jevn økning i bruken av den nyere formen mellom de ulike aldersgruppene.

5.2.5 Variabel 5: Vokalskifte i presens av verbet å ha

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av verbet å ha i presens. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av den tradisjonelle formen (eg) *he*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av (eg) *har*.

Tabell 8: Vokalskifte i presens av verbet å ha etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	120	88 %	17	12 %	137
Voksne	176	98 %	4	2 %	180
Eldre	121	100 %	0	0 %	121
Totalt	417	95 %	21	5 %	438

Den tradisjonelle formen av verbet å ha i presens ser ut til å være et språktrekk som holder seg godt i dialekten. Ingen av informantene brukte kun nyere form av ordet. Av de eksemplene som gjelder nyere form av ordet er alle fra informanter som veksler. Her opplevde jeg også at en del av de yngste informantene brukte nyere form når de brukte nektingsformen *harkje*. Som man også ser i prosentene, bruker de aller fleste av informantene den tradisjonelle formen (eg) *he*. I gjennomsnitt er det 5 prosent av 438 eksempler som er av nyere form *har*.

5.2.6 Variabel 6: Sterke verb med vokalskifte i presens

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av et bestemt utvalg av sterke verb i presens. Jeg har her valgt å ta utgangspunkt i de eksempler trukket fram i metodekapitlet (*graver, slår, drar, får, står, gir*). Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av de tradisjonelle formene *greve, sler, drege, fer, stenne, jer*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *grave, slår, drar, får, står, gir*.

Tabell 9: Sterke verb med vokalskifte i presens etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	40	43 %	53	57 %	93
Voksne	101	83 %	20	17 %	121
Eldre	94	96 %	4	4 %	98
Totalt	235	75 %	77	25 %	312

De yngste informantene har et variert bruk av både tradisjonelle og nyere former, men de har tatt i bruk flest ord med nyere form hvorav 57 prosent, 53 av 93 ord.

De eldste informantene beholder fortsatt bruken av de tradisjonelle formene av de seks undersøkte verbene, hvor jeg kun har registrert 4 prosent av bruk av nyere form. Det er ingen av de eldre informantene som kun bruker nyere form, de fire eksemplene som er registrert er av informanter som veksler mellom tradisjonelle og nyere former. Det er også de tradisjonelle formene som dominerer mest hos de voksne informantene, men det er likevel 17 prosent av eksemplene som er av nyere former, og vi ser derfor en påbegynnende språkendring i denne aldersgruppen også. Sammenlagt er det en gjennomsnittsprøsent på 25 prosent av bruk av nyere form i de undersøkte verbene.

5.2.7 Variabel 7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp

Tabellen nedenfor viser resultatene av informantenes bruk av et utvalg av sterke verb i perfektum partisipp. Jeg valgte å ta utgangspunkt i de eksemplene lagt ved i metodekapitlet (*har gått, har fått, har tatt, har bitt*). Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av de tradisjonelle formene *har jenge, har fenge, har teie, har bede*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *har gått, har fått, har tatt, har bitt*.

Tabell 10: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	11	27 %	30	73 %	41
Voksne	54	81 %	13	19 %	67
Eldre	49	82 %	11	18 %	60
Totalt	114	68 %	54	32 %	168

Som man kan lese av tabellen, var det ikke veldig mange eksempler på de undersøkte ordene. De yngste informantene har tatt i bruk flest nyere former med 73 prosent av 41 eksempler totalt. Her ser man en tydelig forskjell sammenlignet med de to andre aldersgruppene, hvor det hos de voksne informantene er bruken av nyere form på 19 prosent og hos de eldste informantene ligger den på 18 prosent. Sammenlagt er det en gjennomsnittsprøsent på 32 prosent av bruk av nyere form i de undersøkte verbene.

5.2.8 Variabel 8: Verb for synes

Tabellen nedenfor viser resultatene for informantenes bruk av verbet *synes*. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av den tradisjonelle formen (eg) *tykje*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av (eg) *syns*.

Tabell 11: Verb for synes etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	0	0 %	47	100 %	47
Voksne	31	54 %	26	46 %	57
Eldre	20	87 %	3	13 %	23
Totalt	51	40 %	76	60 %	127

Tallene over viser at det har vært en gradvis økning i bruk av nyere form blant de ulike aldersgruppene, og at den tradisjonelle formen *tykje* er på vei ut fullstendig. Blant de yngste informantene er det kun eksempler av nyere form, med 100 prosent av 47 eksempler. Når det gjelder bruken hos de voksne informantene, så er det veldig variert, hvor 54 prosent av eksemplene var av tradisjonell form, mot 46 prosent av nyere form. Det var lite eksempler av verbet i samtalene blant de eldre informantene. Det viste seg at de yngre bruker dette verbet en god del mer enn de eldre. Hos de eldre informantene er det 13 prosent av eksemplene som er av nyere form, 3 eksempler av den nyere formen *syns* av totalt 23 treff.

Til sammen er det registrert at 60 prosent av antall ord totalt er bruk av nyere form.

5.2.9 Variabel 9: Diftongering i substantivene brus og hus

Tabellen nedenfor viser resultatene for informantenes bruk av substantivene *brus* og *hus*. Tallene under «tradisjonell form» representerer belegget for bruk av de tradisjonelle formene *heus* og *breus*, mens tallene under «nyere form» representerer belegget for bruken av *hus* og *brus*.

Tabell 12: Diftongering i substantivene brus og hus etter alder

	Tradisjonell form		Nyere form		Antall ord totalt
	Antall ord	%	Antall ord	%	
Ungdommer	3	14 %	19	85 %	22
Voksne	27	53 %	24	47 %	51
Eldre	32	84 %	6	16 %	38

Totalt	62	56 %	49	44 %	111
---------------	-----------	-------------	-----------	-------------	------------

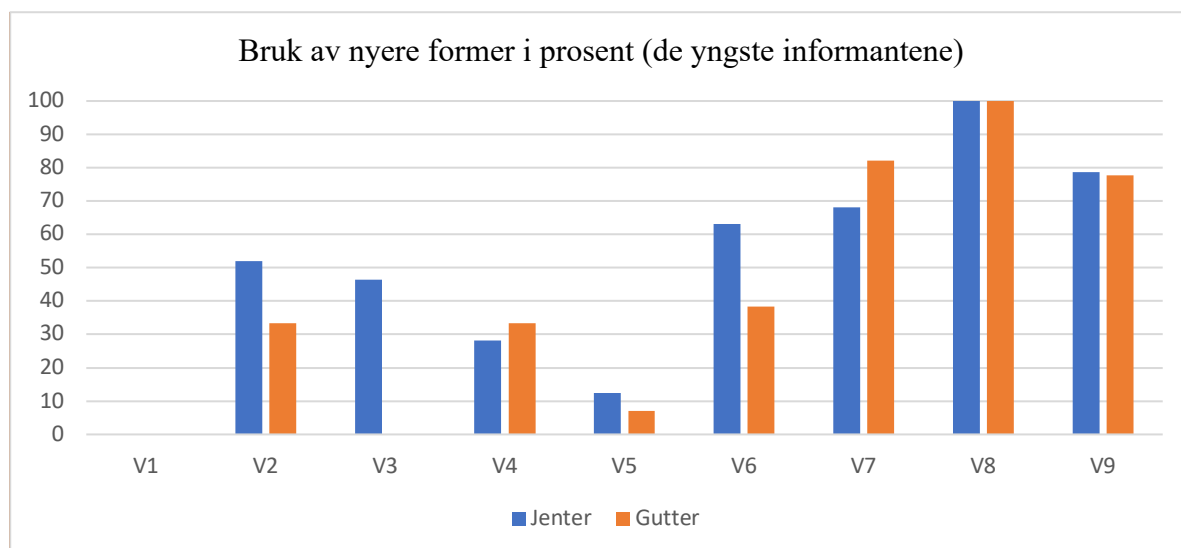
Denne variabelen tar for det meste utgangspunkt i bildetesten, og det er derfor ikke registrert mange treff. Det var lite treff blant de yngste informantene i samtale, noe som kanskje ikke er så rart da det ikke er ord som nødvendigvis er naturlige å bruke i en hverdagslig samtale. Det var kun en av informantene som nevnte ordet *hus* i løpet av samtale, resten er treff fra bildetest. Det kom derimot litt flere treff i de voksne informantene og de eldre informantene sine samtaler, da det hos dem er mer naturlig å snakke om både husbygging, hvor mange ulike plasser dem hadde bodd i Åna-Sira osv. Hos de voksne informantene ser vi et variert bruk av tradisjonell form og nyere form av substantivene, hvor 47 prosent av 51 ord totalt er bruk av nyere form. Blant de eldre er det registrert større bruk av tradisjonelle former, der 16 prosent av treffene er av nyere form. Til sammen er det registrert at 44% prosent av antall ord totalt er bruk av nyere form.

5.3 Språkutvikling og kjønn

Et typisk trekk innenfor sosiolingvistiske undersøkelser er å se om det er noen forskjeller mellom kvinner og menn. Som formulert som et av forskningsspørsmålene er jeg interessert i å se om det er ulikheter mellom jenter og kvinners og gutter og menns bruk av former i de undersøkte språktrekkene. Under dette delkapitlet vil jeg se nærmere på hvordan språkutviklingen er blant kjønn fordelt på de tre undersøkte aldersgruppene. Jeg har her valgt å ta i bruk stolpediagram som viser bruk av nyere form, hvor hver av stolpene presenterer hvert kjønns bruk. Alle variablene er blitt lagt til i hvert diagram, men det vil ikke være stolper for variabel 1 (lenisering) da det ikke er registrert treff på nyere form.

5.3.1 De yngste informantene

Diagrammet nedenfor tar for seg de yngste informantenes bruk av nyere former i prosent (venstre tallrekke), delt opp etter kjønn i de undersøkte språklige variabler.

Figur 4: De yngste informantenes bruk av nyere form i prosent etter kjønn

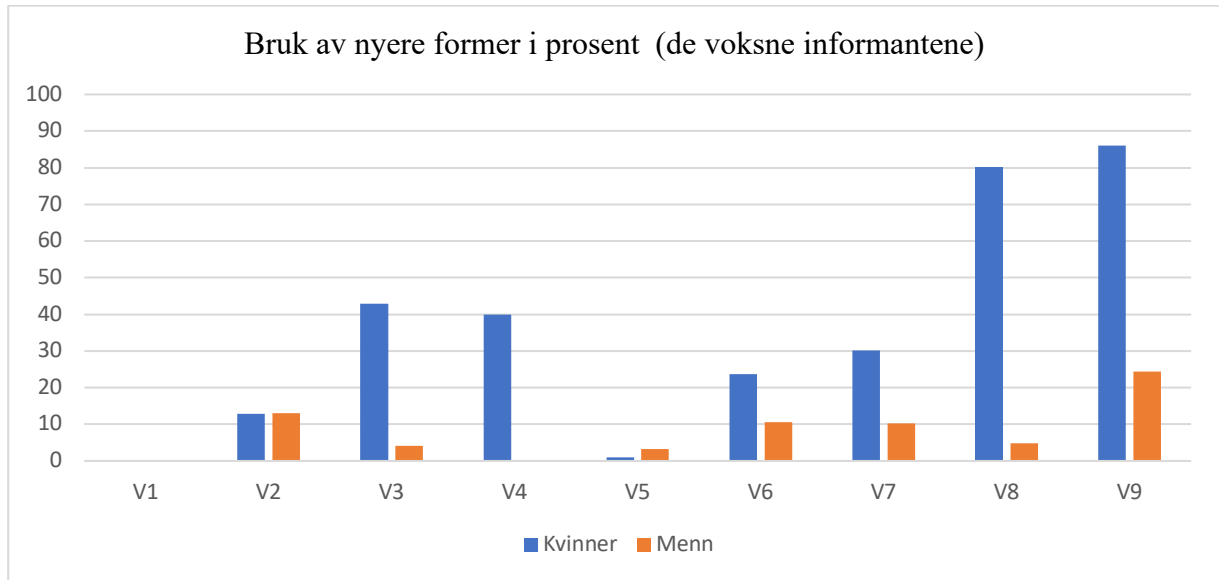
Som man ser i diagrammet, er det så å si veldig jevnt når det gjelder språkbruk hos både guttene og jentene blant de yngste informantene, men likevel ser vi at det i nesten alle variablene viser at jenter bruker de nye formene mer enn guttene. I denne gruppen er det altså en gjennomsnittsprøsent på 56 prosent på bruk av nyere former hos jentene, mens prosentene ligger på 45 prosent hos guttene. Derfor kan man ikke nødvendigvis si at tendensen om at jentene endrer språket raskere enn gutter gjelder hos denne gruppa, selv om jentene har en litt høyere prosent.

Den største forskjellen ligger i bruk av pronomenet *noe/n* (variabel 3), hvor det kun er hos jentene blitt registrert bruk av nyere former. Her bruker alle guttene tradisjonell form konsekvent i både *noe* og *noen*. Når det gjelder bruk av pronomenet *me/mi* (variabel 2), har jentene en høyere prosent av bruk av nyere form *mi*. Vi ser derimot i bruken av pronomenet *mye* (variabel 4) og bruk av sterke verb i perfektum partisipp (variabel 7) at guttene her viser høyere bruk av nyere form enn jentene.

Alt i alt er det ingen store forskjeller når det gjelder de fleste variablene. Vi ser en jevn bruk blant kjønnene blant eksemplene i adverbet *mye* (variabel 4), i verbet *å ha* (variabel 5), i sterke verb i perfektum partisipp (variabel 7), i verbet *synes* (variabel 8) og i substantivene *hus* og *brus* (variabel 9).

5.3.2 De voksne informantene

Diagrammet nedenfor tar for seg de voksne informantenes bruk av nyere form i prosent (venstre tallrekke) delt opp etter kjønn i de undersøkte språklige variabler.

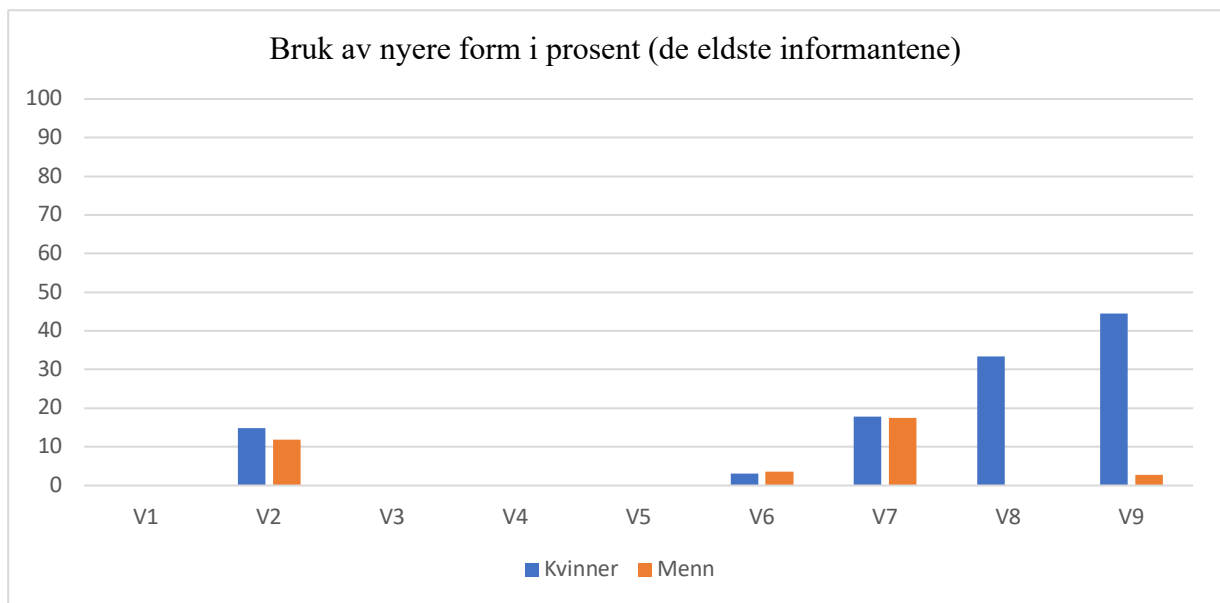

Figur 5: De voksne informantenes bruk av nyere form etter kjønn

Det er blant de voksne informantene vi ser den tydeligste forskjellen mellom kvinner og menn, med en gjennomsnittsprosent på 37 prosent på bruk av nyere former hos kvinnene, mens prosenten ligger på 9 prosent hos mennene. Over bruk av adverbet *mye* (variabel 4) mangler det en stolpe for guttene som skyldes i at det ikke er registrert noe treff av nyere form, kun tradisjonell form. De største forskjellene hos kjønnene ser vi i eksemplene i pronomenet *noe/n* (variabel 3), i adverbet *mye* (variabel 4), i verbet *synes* (variabel 8) og i substantivene *hus* og *brus* (variabel 9). Bruken av personlig pronomen *me/mi* (variabel 2) har holdt seg stabilt hos begge kjønnene i denne aldersgruppa, det samme med verbet *å ha* i presens (variabel 5).

5.3.3 De eldste informantene

Diagrammet nedenfor tar for seg de eldste informantenes bruk av nyere form i prosent (venstre tallrekke) delt opp etter kjønn i undersøkte språklige variabler.

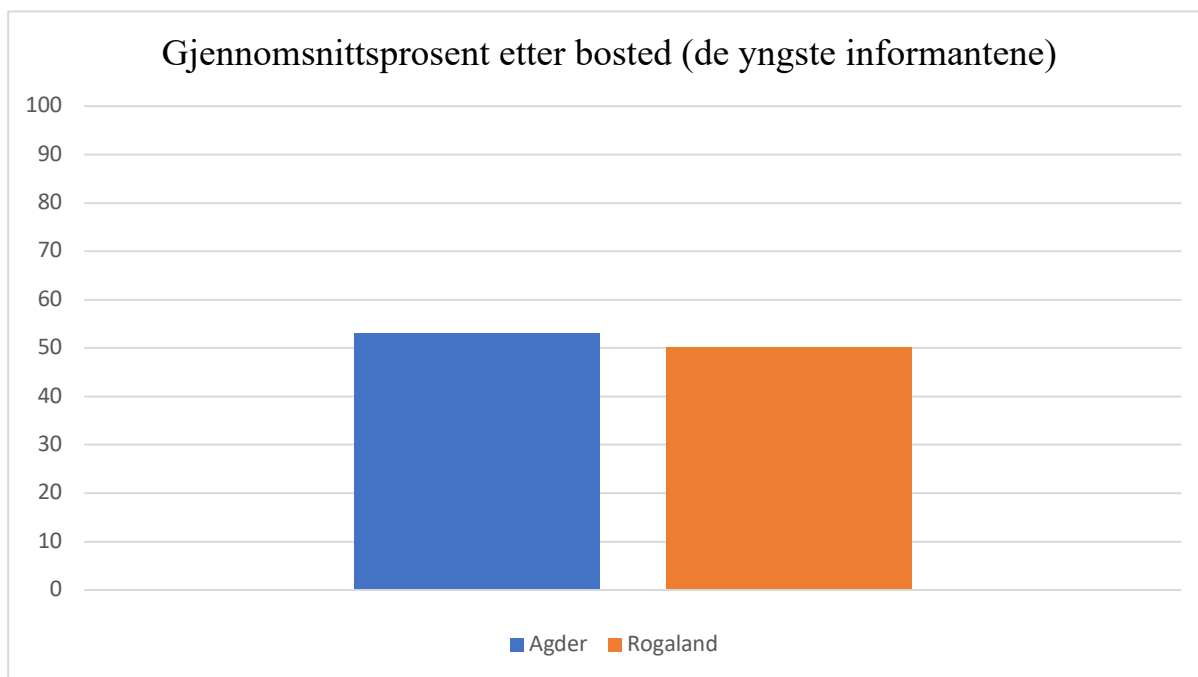
Figur 6: De eldste informantenes bruk av nyere form etter kjønn

I denne gruppen er det en gjennomsnittsprøsent på 14 prosent på bruk av nyere former hos kvinnene, mens prosentene ligger på 4 prosent hos mennene. Forskjellene er ikke like store i forhold til voksegruppa, men vi ser likevel at her har også jentene en hyppigere bruk av nyere former i de variablene det er registrert bruk av ny form. I lenisering av plosiver (variabel 1), i pronomenet *noe/n* (variabel 3), i adverbet *mye* (variabel 4), og i presens av verbet *å ha* (variabel 5) er det ikke registrert noen treff på nyere form av ord.

Vi ser den største forskjellen mellom kjønnene i V8 (verb for synes) og i V9 (diftongering i substantivene hus og brus). I V8 er det ingen registrerte eksempler hos mennene ved bruk av den nyere formen *syns*.

5.4 Språkutvikling og bosted

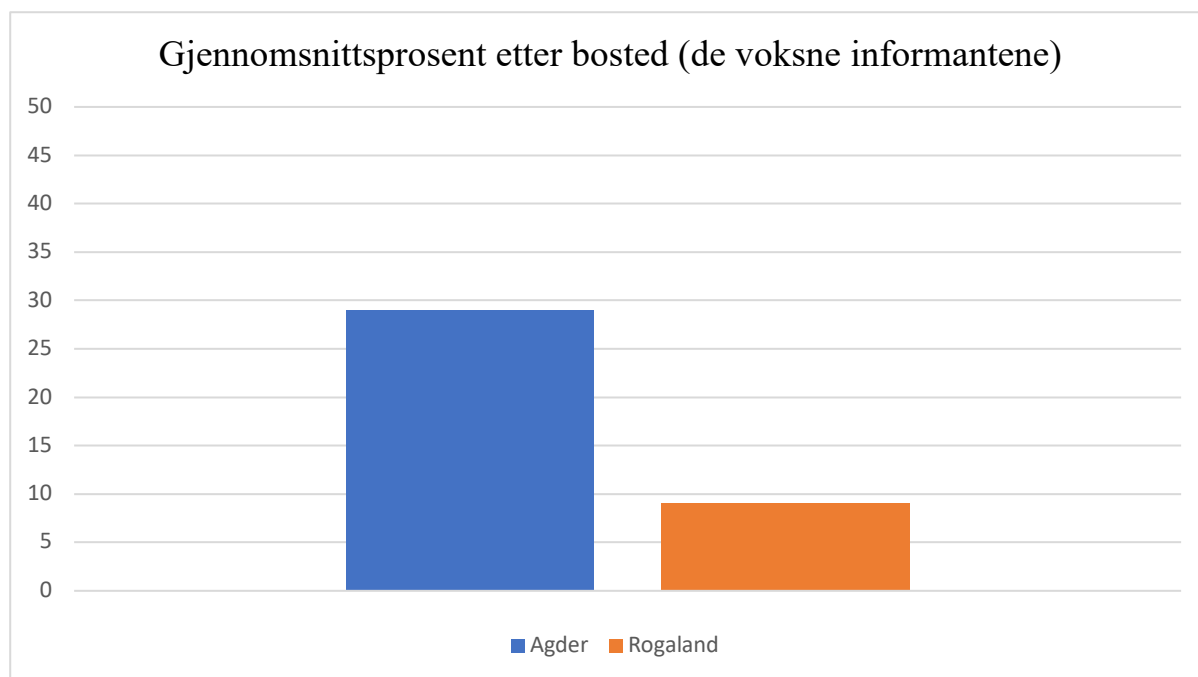
I likhet med forrige underkapittel også lyst til å se språkutviklingen opp imot informantenes bosted i bygda. Jeg har valgt å ikke fokusere på kjønn i disse prosentutregningene, da jeg kun er ute etter et helhetlig bilde av språksituasjonen knytt opp mot bosted og tilhørighet. I diagrammet nedenfor ser vi gjennomsnittsprøsenten av bruk av nye former hos de yngste informantene. Gjennomsnittsprøsenten til yngste informantene boende i Agder er presentert i den blå søylen, mens gjennomsnittsprøsenten til de yngste informantene i Rogaland er presentert i den oransje søylen.

Figur 7: Gjennomsnittsprøsent av bruk av nyere former etter bosted hos de yngste informantene

Som vi ser i diagrammet ovenfor er det ikke store forskjeller på hvordan ungdommen boende i Agder og ungdommen boende i Rogaland bruker nye former av de undersøkte språktrekkene. Jeg har registrert at ungdommene boende i Agder har en gjennomsnittsprøsent på 53 prosent i bruk av nye former av ord, mens ungdommene i Rogaland har en gjennomsnittsprøsent 50 prosent. Alle informantene i denne aldersgruppa har gått på ungdomsskole i Flekkefjord, og de fleste har også gått noen år på barneskolen i Flekkefjord da skolen i bygda er lagt ned.

Når det gjelder bruken av nyere former hos de voksne informantene, ser man en litt større forskjell i forhold hva vi ser hos ungdommene. Informantene i denne gruppen har alle gått på barneskolen i Åna-Sira. De har derimot gått videre på ungdomsskole og, i noen tilfeller videregående, enten i Sokndal eller i Flekkefjord – alt etter på hvilken side av bygda de var bosatt på den gang. I diagrammet nedenfor ser vi gjennomsnittsprøsenten av bruk av nye former hos de voksne informantene. Gjennomsnittsprøsenten til voksne informantene boende i Agder er presentert i den blå søylen, mens gjennomsnittsprøsenten til de voksne informantene i Rogaland er presentert i den oransje søylen.

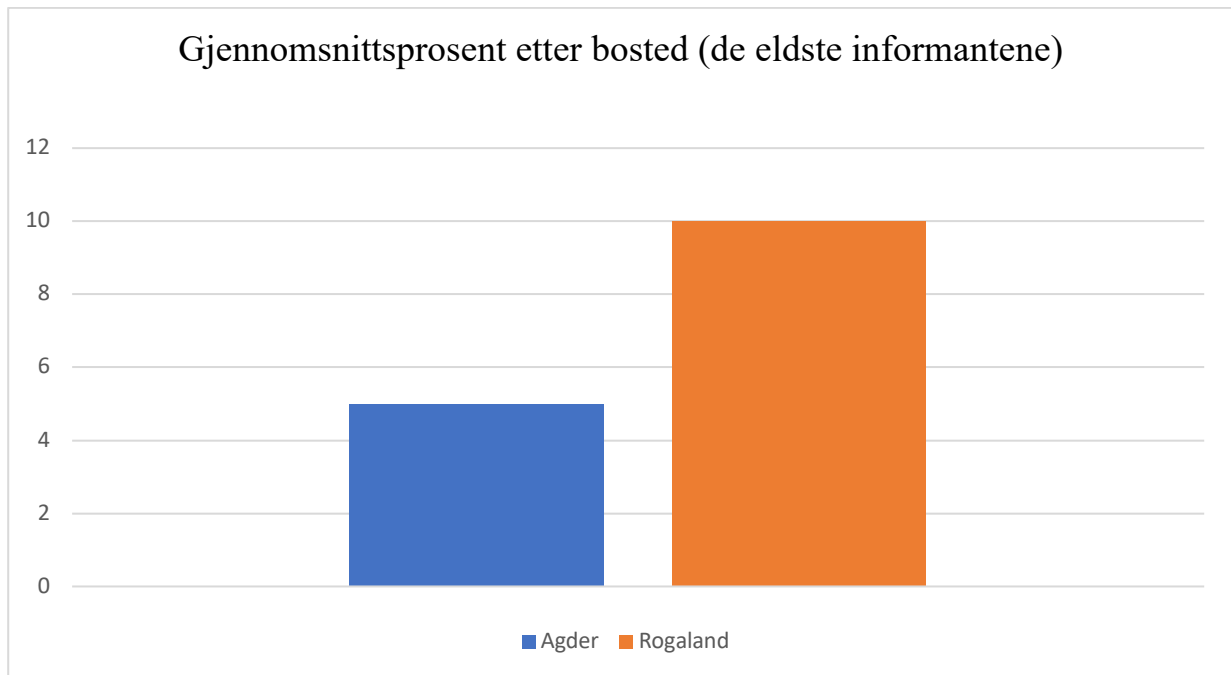
Figur 8: Gjennomsnittsprøsent av bruk av nyere former etter bosted hos de voksne informantene

Som vi ser i diagrammet ovenfor er det litt større forskjeller på hvordan de voksne informantene boende i Agder og de boende i Rogaland bruker nye former av de undersøkte språktrekkene. Jeg har registrert at de voksne informantene boende i Agder har en gjennomsnittsprøsent på 29 prosent i bruk av nye former av ord, mens ungdommene i Rogaland har en gjennomsnittsprøsent 9 prosent.

Som vist i tabell 4 (se kapittel 4.2.2) er det i voksenalderen kun én kvinne som er bosatt i Rogaland og kun én mann bosatt i Agder. Som jeg har vært inne på tidligere, er det flere av de eldre informantene som mente at folk boende i Agder har en breiere språkbruk enn hva folk boende i Rogaland har. Som vi så i forrige delkapittel var det hos kvinnene i denne aldersgruppa en gjennomsnittsprøsent på 37 prosent av bruk av nyere former. Hos mennene var gjennomsnittsprøsenten på 9 prosent. Man kan derfor si at kjønnsforskjellene er alt for merkbare i denne aldersgruppen til å kunne si noe om i hvilken grad bosted har å si for språkbruken. Om fordelinga av kjønne hadde vært lik, kunne vi muligens sett et motsatt mønster i utviklingen.

I eldregruppa er fordelinga av informantene slik; av mennene er det en lik fordeling, hvor tre av dem er fra Agder og tre av dem er fra Rogaland, og hos kvinnene er én kvinne fra Agder og to er fra Rogaland. I diagrammet nedenfor ser vi gjennomsnittsprøsenten av bruk av nye former hos de eldste informantene. Gjennomsnittsprøsenten til eldste informantene boende i Agder er

presentert i den blå søylen, mens gjennomsnittsprosenten til de eldste informantene i Rogaland er presentert i den oransje søylen.

Figur 9: Gjennomsnittsprosent av bruk av nyere former etter bosted hos de eldste informantene

Som vi ser i diagrammet ovenfor er det litt større forskjeller på hvordan de voksne informantene boende i Agder og de boende i Rogaland bruker nye former av de undersøkte språktrekkene. Jeg har registrert at de eldste informantene boende i Agder har en gjennomsnittsprosent på 5 prosent i bruk av nye former av ord, mens de eldste informantene i Rogaland har en gjennomsnittsprosent 10 prosent. Her ser vi de motsatte resultatene enn det vi så hos voksenalderen.

Det er i denne aldersgruppen skjev fordeling blant kjønnene, hvor det er til sammen seks menn mot tre kvinner. I denne aldersgruppa har jeg registrert at 14 prosent av eksemplene er bruk av nyere form hos kvinnene og 4 prosent av eksemplene er bruk av nyere former hos mennene.

6 Drøfting av resultater

I dette kapitlet vil jeg drøfte og diskutere de resultatene som jeg har lagt frem i kapittel 5. Av de språktrekkene jeg har undersøkt er så å si alle i en endringsprosess, eller så har det allerede gått igjennom en endringsprosess. Den eneste variabelen som ikke viser noe form for endring er *lenisering av plosiver* (variabel 1).

Jeg vil starte denne delen med å sette de språklige variablene opp mot de sosiale variablene jeg har undersøkt, som er alder, kjønn og bosted. Ved å gjøre dette, vil jeg kunne se hva alderen, kjønn eller bostedet har å si for språkendringene. Videre vil jeg se nærmere på språksituasjonen slik den er nå, hvor jeg vil ta for meg hver av de språklige variablene jeg har undersøkt for å se hvilke som viser lite endring og hvilke språktrekk som viser større endring. Til slutt vil jeg drøfte hvilke mulige årsaker som ligger til grunn for de språklige endringene i Åna-Sira, og hva som kan ha vært med på å påvirke språksituasjonen i bygda.

6.1 Språkutvikling og alder

Den første sosiale variabelen jeg vil se på er alder, som ut fra et språkendringsperspektiv regnes som oftest som den viktigste. Som formulert i problemstillingen min, ønsker jeg å se på språkutviklingen mellom tre generasjoner, tre forskjellige aldersgrupper. I denne undersøkelsen har jeg intervjuet totalt 30 informanter fordelt i tre aldersgrupper, hvor den yngste informanten er 16 og den eldste er 73. Den første aldersgruppen består av 10 informanter, hvor disse er født mellom 2000 og 2005. Den andre aldersgruppen består av 11 informanter, hvor disse er født mellom 1970 og 1990. Siste og tredje aldersgruppe består av 9 informanter, hvor disse er født 1960 og tidligere.

I tabell 13 nedenfor viser gjennomsnittsprosenten for informantenes bruk av nyere form sammenlagt i de tre undersøkte aldersgruppene. Vi ser at det i alle aldersgrupper er språkendring i de språklige variablene jeg har undersøkt, men at den er betydelig mye større hos de yngste informantene enn hva den er hos de voksne og de eldste informantene. I gjennomsnittsprosenten har jeg ikke regnet med variabel 1 da jeg som tidligere nevnt ikke har et satt tall på hvor mange eksempler det var av de tradisjonelle formene hos informantene.

Tabell 13: Gjennomsnittsprøsent av bruk av de nye formene etter alder

Ungdommer (10)	Voksne (11)	Eldre (9)
55 %	22 %	8 %

I tabellen over leser vi at det hos de yngste informantene er i gjennomsnitt 55 prosent av eksemplene som er av nyere former, hos de voksne informantene er det 22 prosent av eksemplene som er av nyere former, og hos de eldste informantene er det 8 prosent av eksemplene som er av nyere former. Jeg vil nedenfor ta for meg aldersgruppe for aldersgruppe, og se på språkendringene innad i gruppene. Jeg vil i under hver gruppe legge til en tabell med resultatene av de undersøkte variablene med andel nyere form i prosent. I kapittel 6.4 vil det ligge en full oversikt over de ulike aldersgruppens resultater i prosent av nyere form (se tabell 20). Til slutt vil jeg gi en kort oppsummering av resultatene, og tanker jeg har gjort rundt disse funnene.

6.1.1 De yngste informantene

Alle informantene i denne aldersgruppa har gått, eller går, på ungdomsskole i Flekkefjord by. Flere av dem har gått noen, eller alle, årene på barneskolen i bygda, men på grunn av nedleggelsen har flere av dem gått de siste årene på barneskolen i Flekkefjord. Ungdommene i bygda nå har mye mer kontakt med Flekkefjord enn hva tidligere generasjoner hat hatt. De går på skole i Flekkefjord, deltar på fritidstilbud i byen og har venner i boende i byen. Hvis vi regner ut gjennomsnittet av tallene i tabellen nedenfor, ser vi at gjennomsnittsprøsenten for ungdommens bruk av nyere former ligger på 55 prosent.

Tabell 14: Oversikt over de yngste informantene bruk av nyere former

Variabel	Andel nyere form i %
V1: Lenisering	-
V2: Pronomen, 1.pers flertall, subjektsform	43
V3: Pronomenet noe/n	38
V4: Adverbet mye	31
V5: Vokalskifte i presens å ha	12
V6: Sterke verb med vokalskifte i presens	57

V7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp	73
V8: Verb for synes	100
V9: Diftongering i substantivene brus og hus	85
Gjennomsnitt	55

Som man ser i tabellen ovenfor har ungdommene en høy gjennomsnittsbruk av de nyere formene i de undersøkte språklige variablene. Blant de variablene med mye endring hos ungdommene er blant annet verb for *synes* (variabel 8), hvor det var 100 prosent på den nyere formen *syns* enn den tradisjonelle formen *tykje*. Dette samsvarer med forventningene mine nevnt i kapittel 5. I variabel 9, diftongering i substantivene *brus* og *hus*, var det kun 22 eksempler hos ungdommene, hvor de fleste av eksemplene er hentet fra bildetesten. Jeg tror at mange av ungdommene mest sannsynlig ville brukt flere eksempler av nyere form om ordene dukket opp i vanlig dagligtale, da jeg tror en del av informantene (i alle aldersgruppene) var klar over de spesielle ordene og hvilke former jeg ville fram til.

Hvis man ser bort i fra variabel 1, lenisering av plosiver, så er variabel 5, vokalskifte i presens *å ha*, den variabelen som viser mest bruk av tradisjonelle former blant de språklige variablene hos ungdommene. Her er det kun 12 prosent av eksemplene som er av nyere form av verbet.

Når det gjelder bruk av pronomeren i 1.pers flertall i subjektsform (variabel 2) er informantenes bruk av jevn de forskjellige formene jevn, hvor 43 prosent av eksemplene er bruk av den nyere formen *mi*. Mange av ungdommene vekslet mellom å bruke tradisjonell form *me* og ny form *mi*. Da jeg stilte spørsmålet «kommenterer folk fra andre plasser hvordan du snakker?» (se vedlegg 4) svarte en av de unge informantene:

Informant: ikkje så møje nå lengar ... mer før

Intervjuer: he du eksempla?

Informant: at **me** e møje breiare ... **mi** seie **me** ... ellar ... eg seie begge delan då

Det samme gjelder sterke verb med vokalskifte i presens (variabel 6), der 57 prosent av eksemplene er bruk av nyere former. I denne variabelen undersøkte jeg til sammen seks ord.

Derfor kan det hende at en informant bruker kun tradisjonelle former for det ene undersøkte ordet, mens samme informant kun bruker ny form i et av de andre ordene.

Resultatene i variabelen sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp (variabel 7) samsvarer ikke med Skjekkelandts resultater, hvor hans informanter brukte flere tradisjonelle former enn hva han selv forventa. I mine resultater ser vi at det hos ungdommen er 73 prosent av eksemplene er bruk av nyere former av verbene, og viser derfor at de nyere formene står tydelig sterkere blant de yngre informantene.

6.1.2 De voksne informantene

I gjennomsnitt er det hos de voksne 22 prosent av eksemplene som er ord i nyere form. I tabellen nedenfor er de voksne sine resultater i de undersøkte språklige variablene samlet.

Tabell 15: Oversikt over de voksne informantene bruk av nyere former

Variabel	Andel nyere form i %
V1: Lenisering av plosiver	-
V2: Pronomen, 1.pers flertall, subjektsform	11
V3: Pronomenet <i>noe/n</i>	18
V4: Adverbet <i>mye</i>	17
V5: Vokalskifte i presens av verbet <i>å ha</i>	2
V6: Sterke verb med vokalskifte i presens	17
V7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp	19
V8: Verb for <i>synes</i>	46
V9: Diftongering i substantivene <i>brus</i> og <i>hus</i>	47
Gjennomsnitt	22

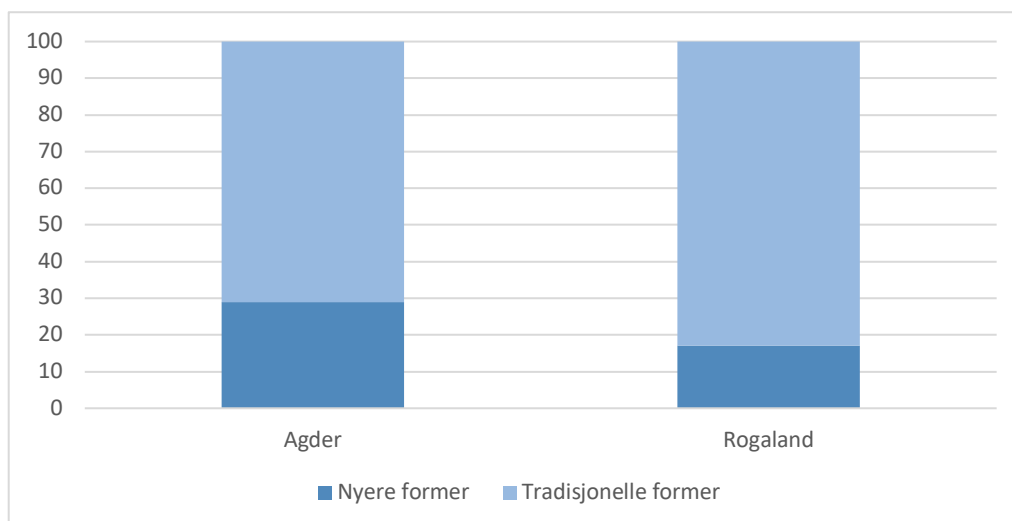
De fleste variablene viser en viss språkutvikling, noen språktrekk mer enn andre. Som vi kan lese av tabell 12, så er det i alle variablene registrert flere eksempler av tradisjonelle former enn hva det er av nyere former av språktrekkene, med unntak av variabel 1. Vi kan derfor si at informantene holder godt på de tradisjonelle formene, men at vi likevel ser at de nyere formene trer sakte men sikkert inn i språket.

I likhet med ungdommene har jeg ikke registrert noen eksempler ved bruk av nyere former i ord med *lenisering*, og jeg har derfor ikke tatt med tall med i tabellen. Det er også kun registrert at 2 prosent av eksemplene i denne gruppa er av den nyere formen *har* i bruken av presens i verbet *å ha* (variabel 5).

Informantene viser et variert bruk i de siste undersøkte variablene verb for *synes* (variabel 8) og diftongering i substantivene *brus* og *hus* (variabel 9), og vi ser at begge variablene er i en endringsprosess. Disse variablene er de som viser tydeligst endring i denne aldersgruppa. 46 prosent av eksemplene er av den nyere formen *syns*, mens resten av eksemplene er av den tradisjonelle formen *tykje*. Når det gjelder nyere former av de undersøkte substantivene, ser vi at det er 47 prosent av eksemplene som er av nyere former.

I pronomenet *vi* (variabel 2), pronomenet *noe/n* (variabel 3), adverbet *mye* (variabel 4), og sterke verb i presens og perfektum partisipp (variabel 6 og 7) ser vi at prosentene for nyere former er ganske like. Av eksemplene i disse språktrekkene og orda er det mellom 10-20 prosent som er eksempler av nyere former. I disse variablene er det de tradisjonelle formene som dominerer, men vi ser likevel at de nye formene er på vei inn i språket til de voksne informantene.

Informantene i denne aldersgruppen har hatt forskjellig skolegang, alt etter hvilken side av elva man var boende på. De som bodde på østsiden gikk videre på ungdomsskole i Flekkefjord, mens de som bodde på vestsiden gikk videre til Sokndal. Blant de voksne informantene er det fem informanter fra Agder og seks informanter fra Rogaland. De fem fra Agder består av fire kvinner og en mann. De seks fra Rogaland består av fem menn og én kvinne.

Figur 10: Nyere former i prosent blant de voksne informantene etter bosted

I diagrammet over ser vi at informantene boende i Agder bruker flere av de nyere formene enn informantene boende i Rogaland. Men som jeg har vært inne på tidligere, og vil diskutere videre i delkapittel 6.3, så er det vanskelig å si om disse språkendringene blir påvirket av informantenes kjønn, eller om de blir påvirket av informantenes bosted.

6.1.3 De eldste informantene

I denne aldersgruppa er det relativt få endringer. I gjennomsnitt er det 8 prosent av eksemplene som er av nyere former. Totalt sett holder de eldste informantene godt på de tradisjonelle formene, men jeg syntes likevel det er interessant at det i flere av variablene er eksempler på nyere former.

Tabell 16: Oversikt over de eldste informantenes bruk av nyere former

Variabel	Andel nyere form i %
V1: Lenisering av plosiver	-
V2: Pronomen, 1.pers flertall, subjektsform	14
V3: Pronomenet <i>noe/n</i>	0
V4: Adverbet <i>mye</i>	0
V5: Vokalskifte i presens i verbet <i>å ha</i>	0
V6: Sterke verb med vokalskifte i presens	4
V7: Sterke verb med vokalskifte og to stavelser i perfektum partisipp	18

V8: Verb for <i>synes</i>	13
V9: Diftongering i substantivene <i>brus</i> og <i>hus</i>	16
Gjennomsnitt	8

I tabellen ovenfor ser vi at det er flere av språktrekkene som er uendret. I likhet med de andre aldersgruppene, har jeg ikke registrert noen eksempler på bruk av nyere former når det gjelder lenisering av plosiver (variabel 1). I denne aldersgruppen er det heller ikke registrert eksempler på bruk av nyere former i variablene pronomenet *noe/n* (variabel 3), adverbet *mye* (variabel 4) og i presens i verbet å ha (variabel 5). I Sterke verb i presens (variabel 6) holder informantene også godt på de tradisjonelle formene, her er det av eksemplene kun registrert 4 prosent som er av nyere former.

I likhet med voksegruppen, ser vi samme tendens i eksemplene av sterke verb i perfektum partisipp (variabel 7), hvor det her er 18 prosent av eksemplene som er av nyere former, mot voksegruppas 19 prosent.

I eksemplene av verbet *synes* (variabel 8) er 13 prosent av den nyere formen *syns*, her er det de tradisjonelle formene som dominerer. Det samme gjelder bruken av substantivene *hus* og *brus* (variabel 9) hvor 16 prosent av eksemplene er av de nyere formene uten diftongering.

Informantene i denne aldersgruppen representerer generasjonen som vokste opp på 50 og 60 tallet, på den tiden da Åna-Sira hadde et helt annet næringsliv og samfunn enn slik det er nå. Bygda hadde blant annet to skoler, en på hver side av elven, postkontor og matbutikk. Jeg hadde en forventning om at det ville være de tradisjonelle formene som skulle dominere i språket av de eldre informantene. De tradisjonelle formene dominerer, men det er likevel flere eksempler av nyere form enn hva jeg hadde trodd. Det viser at det hos de eldre også foregår en språkendring. I samtalen med de eldre spurte jeg informantene om de hadde familie boende i Åna-Sira, Flekkefjord og/eller Sokndal (se vedlegg 4 og 5). Dette spørsmålet stilte jeg for å se hvor informantene følte seg sterkes knyttet til. Flere av de eldre informantene hadde barn og barnebarn boende i Flekkefjord. Et par av dem hadde også jobbet flere år i Flekkefjord, og noen hadde fortsatt enten mann eller kone som var i arbeid i byen. Man kan derfor tenke seg at noen av de eldre informantene derfor kan ha blitt påvirket av språket i Flekkefjord by.

6.1.4 Oppsummering

Vi ser at det er påbegynnende språkendringer i alle aldersgruppene, men som forventet har språket blant de yngre informantene endret seg mye i forhold til de voksne og de eldre informantene. Antall eksempler av nyere former er stigende mellom aldersgruppene, hvor det i gjennomsnitt er 55 prosent av eksemplene som er av nyere former hos de yngste informantene, 22 prosent hos de voksne informantene og 8 prosent hos de eldste informantene.

Vi ser at det i alle de undersøkte språklige variabelen er de yngste informantene som har flest eksempler av nyere former. Vi ser også at det er endringer i alle variablene i både ungdomsgruppa og voksegruppa. Det er kun i eldregruppa vi ser variabler hvor det ikke er noen eksempler på nyere former (variabel 1,3,4 og 5). Antall eksempler av nyere former i hver av variablene er også stigende etter aldersgruppene, fra eldregruppa til ungdomsgruppa. Det er et unntak, hvor de eldre har en høyere prosent av nyere former i enn hva de voksne har. I bruken av pronomenet *vi* (variabel 2) ser vi at hos de eldre er det 14 prosent av eksemplene som er av den nyere formen *mi*, mens hos de voksne er det 11 prosent av eksemplene som er av nyere form.

Ellers er økningen jevn i bruken av de nyere formene fra de eldste informantene til de yngste informantene. De største endringene ser vi hos de yngste informantene, men vi ser også at det i denne gruppa er flere tradisjonelle språktrekk som viser seg å være stabile. I kapittel 6.4 vil jeg gå nærmere inn på variabel for variabel, og vil også her gå nærmere inn på forskjellene i aldersgruppene innenfor hver av de språklige variablene.

6.2 Språkutvikling og kjønn

I undersøkelsen min er det 15 jenter/kvinner og 15 gutter/menn som har deltatt og stilt til intervju. Selv om kjønnsfordelingen er lik sett totalt, er det likevel litt skjevt fordelt i de ulike aldersgruppene. I den yngste aldersgruppen er det syv jenter og tre gutter. I den voksne aldersgruppen er det nokså jevnt med fem kvinner og seks menn. I den eldste aldersgruppen ser vi samme fordeling som i den yngste aldersgruppa, her med tre kvinner og syv menn. Å sikre lik kjønnsfordelingen innad i aldersgruppene var en utfordring, og det kan derfor være en utfordring å si om dette er representativt for å kunne si noe om forskjell mellom kjønn.

Tabell 14 nedenfor viser resultatet av gjennomsnittsbruken av nyere former etter kjønn, hvor vi ser at hos jentene/kvinnene i alle aldersgruppene ligger gjennomsnittsprosenten av bruk av de nyere formene på 37 prosent, mens hos guttene/mennene i alle aldersgruppene ligger den på 19 prosent.

Tabell 17: Gjennomsnittsprosent av bruk av de nye formene etter kjønn

Jenter/kvinner (15)	Gutter/menn (15)
37 %	19 %

I begynnelsen av kapittel 5 la jeg fram mine forventninger til resultatene. Som tidligere nevnt, viser flere undersøkelser at det er kvinner som bruker mer prestisjeformer/standardformer enn menn. Med det i bakhodet, skrev jeg at jeg forventet at jentene/kvinnene i denne undersøkelsen ville ligge lengre framme i språkutviklinga enn guttene/mennene. Jeg la også fram at jeg trodde vi ville se denne forskjellen både hos de yngste informantene og de voksne informantene, men at vi ville se mindre forskjeller mellom kjønnene i den eldste gruppa. I delkapittel 5.4 la jeg fram resultatene mine av bruken av nyere former etter kjønn i de enkelte variablene, hvor jeg her delte opp resultatene etter hver aldersgruppene. Det viste seg at det var lite forskjeller mellom kjønn hos de yngste informantene, i motsetning til de to andre aldersgruppene som viste en større forskjell blant kjønnene. Vi ser den største forskjellen i den voksne aldersgruppen. Nedenfor i tabell ligger en oversikt over kjønnenes bruk av nyere former i prosent i de undersøkte språklige variablene. Videre i dette delkapittelet vil jeg ta for meg aldersgruppe for aldersgruppe for å se nærmere på kjønnsforskjellene i hver av gruppene. I likhet med tabellene under språkutvikling alder, har jeg heller ikke her regnet med variabel 1 i gjennomsnittsprosenten, da jeg ikke har et satt tall på hvor mange eksempler det var av de tradisjonelle formene hos informantene.

Tabell 18: Oversikt over bruk av nyere former i prosenter etter alder og kjønn

	Ungdomsgruppa		Voksengruppa		Eldregruppa	
	Jenter (7)	Gutter (3)	Kvinner (5)	Menn (6)	Kvinner (3)	Menn (6)
Variabel 1	-	-	-	-	-	-
Variabel 2	52	33	13	13	15	12
Variabel 3	46	0	43	4	0	0

Variabel 4	28	33	40	0	0	0
Variabel 5	12	7	1	3	0	0
Variabel 6	63	38	24	11	3	4
Variabel 7	68	82	30	10	18	17
Variabel 8	100	100	80	4	33	0
Variabel 9	79	78	86	24	44	3
Total	56	46	40	9	14	5

6.2.1 De yngste informantene

I denne aldersgruppa ser vi at jentene har flere eksempler av nyere former enn hva guttene har. Det er likevel ikke store forskjeller blant kjønnene. Sammenlagt er det 56 prosent av eksemplene som er av nyere former hos jentene. Hos guttene er det 46 prosent av eksemplene som er av nyere former. Denne aldersgruppa består av syv jenter og tre gutter.

I Skjekkelands undersøkelse var det også lite forskjeller mellom kjønnene, hvor guttene hadde en gjennomsnittlig bruk av tradisjonelle språkformer på 50,2 prosent, mens jentene hadde 47,6 prosent (2009, s. 156). Dette gjaldt ungdommer boende i Kvinesdal. Det samme ser vi i Bruli sine resultater, som i likhet med Skjekkelands resultater kun gjelder ungdommer, hvor hun skriver at det i hennes funn er lite som tyder på at kjønn spiller noen rolle for hvordan informantene snakker. I hennes resultater er det et av språktrekkene som viser en liten kjønnsforskjell, og det er bruken av ordet *mye*. Her var det kun gutter som brukte den tradisjonelle formen *møe*. I mine resultater ser vi nesten et motsatt mønster i dette språktrekket, hvor guttene har flere eksempler av nyere former enn jentene – selv om forskjellene er ikke er store. Av eksemplene av pronomenet *noe* og *noen* (variabel 3) var det derimot ingen eksempler av nyere former blant guttene, her viser det seg at guttene i denne aldersgruppa kun bruker de tradisjonelle formene *nåe/någe* og *nåen/någen*.

I informantenes bruk av diftongering i substantiv (variabel 9) er bruken av nyere former lik hos begge kjønn, hvor prosenten av nyere former hos jentene er på 79 prosent og hos guttene er den på 78 prosent. Vi ser samme tendens i bruk av adverbet *mye* hvor prosenten av nyere form var på 33 prosent hos guttene og 28 prosent hos jentene. I variabel 8, verbet *synes*, er det ikke

registrert noen eksempler av den tradisjonelle formen *tykje*, og vi ser at språktrekket har gått igjennom en språkending hos begge kjønn.

I sterke verb med vokalskifte i presens og i perfektum partisipp (variabel 6 og 7) har jentene lik bruk av nye former i begge variablene, i eksemplene av presens er det 63 prosent som er av nyere former, og i eksemplene av perfektum partisipp er det 68 prosent som er av nyere former. Hos guttene ser vi derimot en annen vending, hvor det i eksemplene av presens er 38 prosent av eksemplene som er av nyere former, men i eksemplene av perfektum partisipp er hele 82 prosent som er av nyere former. Hvorfor det er så stor forskjell i bruken av presens og bruken av perfektum partisipp er vanskelig å si, da man kanskje hadde forventet å se en lik bruk slik man ser hos jentene. Det er nødvendig å påpeke at det kun er tre gutter i denne aldersgruppa. Med det i bakhodet, vil jeg ikke konkludere med at dette gjelder alle guttene i bygda.

6.2.2 De voksne informantene

I denne aldersgruppen ser man en tydeligere tendens til at kvinnene ligger lengre framme i språkendringsprosessen. Denne aldersgruppa består av fem kvinner og seks menn. Sammenlagt er det 40 prosent av eksemplene som er av nyere former hos kvinnene. Hos mennene er det 9 prosent av eksemplene som er av nyere former. Til sammen en differanse på 31 prosentpoeng. De kvinnelige informantene i denne aldersgruppa er alle i arbeid i Flekkefjord by. Noen av dem jobber på sykehuset, og noen av dem jobber på en av skolene i byen.

Vi ser forskjeller i de fleste variablene, med unntak av bruk av pronomenet *vi* (variabel 2), og i bruken av verbet *å ha* i presens (variabel 5) som også viser en jevn bruk mellom kjønnene. I sterke verb med vokalskifte i presens og partisipp (variabel 6 og 7) ligger også kvinnene foran i språkutviklinga, men her ser vi ikke de største forskjellene. Ellers er det kvinnene som viser høyest bruk av nyere former. I resultatene av adverbet *mye* (variabel 4) ser vi at det hos kvinnene er 40 prosent av eksemplene som er av nyere former, mens det hos mennene kun er eksempler på tradisjonelle former.

Et av de mest interessante i funnene i denne aldersgruppa er forskjellene mellom kjønnene når det gjelder bruken av verbet *synes* (variabel 8). I resultatene lagt fram i delkapittel 5.2.8 ser vi at i voksegruppa var det alt i alt 57 eksempler i denne variabelen, hvor 54 prosent av disse var av den tradisjonelle formen *tykje* mot 46 prosent som var av den nyere formen *syns*. Hos

kvinnene var det 80 prosent av eksemplene som var av den nyere formen *syns*, mens det hos mennene kun var 5 prosent som var av nyere form. Selv om det som tidligere nevnt (se kapittel 5.2.8) var lite treff av verbet, er det likevel ut ifra de få treffene interessant å se de store kjønnsforskjellene i dette språktrekket. Samme tendens ser vi også i eksemplene av substantivene *hus* og *brus* (variabel 9), hvor det hos kvinnene var 86 prosent av eksemplene som var av nyere former, mens det hos mennene var 24 prosent som var av nyere former.

6.2.3 De eldste informantene

Som vi så i resultatene, så er det ikke registrert noen eksempler på nyere former i fire av variablene hos de eldste informantene. Kjønnsforskjellene er derfor basert på de fem resterende språklige variablene. Denne aldersgruppa består av tre kvinner og sju menn. Sammenlagt er det 14 prosent av eksemplene som er av nyere former hos kvinnene. Hos mennene er det 5 prosent av eksemplene som er av nyere former.

Vi ser språkvariasjon hos kvinnene i de fem resterende variablene. Hos mennene er det kun registrert eksempler av nyere former i fire av disse. Alle de mannlige informantene i denne aldersgruppen bruker den tradisjonelle formen *tykje* for verbet *synes*. Det var som nevnt lite eksempler av både nyere- og tradisjonell form av verbet i alle aldersgruppene, men spesielt i eldregruppa hvor det kun var 24 eksempler blant informantene. Hos kvinnene i denne aldersgruppa var det 33 prosent av eksemplene som var av nyere former. Det samme ser vi i eksemplene av substantivene *hus* og *brus* (variabel 9) hvor det hos kvinnene var 44 prosent av eksemplene som var av nyere former, mens bruken av nyere former hos mennene var av kun 3 prosent. Disse språktrekkene er spesielt særegne for dialekten, og er begge trekk som skiller seg ut fra Flekkefjord-dialekten. Det er derfor interessant at disse språktrekkene er de som viser størst forskjell mellom kjønnene. Etter min oppfatning er mennene i denne aldersgruppa er svært stolte av å være fra bygda, og flere var veldig opptatte av at dialekten var spesiell i forhold til Flekkefjord-dialekten. Som tidligere nevnt er de fleste eksemplene i variabel 9 hentet fra bildetesten. Her skjønnte flere av informantene hvilke ord jeg ville frem til, og det vil derfor være en sannsynlighet for at de hentet fram de tradisjonelle formene for å «bevise» at de bruker de breieste formene av ord.

6.2.4 Oppsummering

Som vi ser i tabell 17 holder gutter og menn best på de tradisjonelle formene. Jentene og kvinnene holder også godt på de tradisjonelle formene, men vi ser likevel en mer hyppigere bruk av nyere former enn mennene. I gjennomsnitt så er det hos jentene og kvinnene en gjennomsnittsprøsent på 37 prosent i bruk av nyere former, mens den er på 19 prosent hos guttene og mennene.

I den språklige variabelen *pronomenet noe/en* (variabel 3) er det ingen eksempler blant noen av kjønnene i den eldste gruppa. Vi ser også i de to andre aldersgruppene at guttene og mennene holder godt på de tradisjonelle formene *nåe/någe* og *nåen/någen*, hvor guttene i den yngste aldersgruppa kun bruker de tradisjonelle formene og hos mennene i voksenaldergruppa er 96 prosent av eksemplene av de tradisjonelle formene.

Skjekkeland sier at dersom han skal trekke en konklusjon ut ifra resultatene hans, vil det bli at forskjellene i språkbruk blant kjønnene nå er i ferd med å jevnes ut (2009, s. 157). Det samme kan vi si om mine resultater. Blant kjønnene i den eldste aldersgruppen og blant kjønnene i den yngste aldersgruppen skiller prosentene av nyere former seg med ca.10 prosent mellom kjønnene i begge aldersgruppene. Hos de yngste informantene er det 56 prosent (jenter) mot 46 prosent (gutter). Hos de eldste informantene er det 14 prosent (kvinner) mot 5 prosent (menn). Hos de voksne informantene ser vi en tydelig tendens til at kvinnene bruker mye mer nyere former av ord enn mennene. Her ser vi en differanse på 31 prosentpoeng, hvor vi her ser at 40 prosent av eksemplene hos kvinnene er av nyere former mot 9 prosent hos mennene. Vi ser altså de største endringene mellom kjønnene i den voksne aldersgruppa.

6.3 Språkutvikling og bosted

Som et av forskningsspørsmålene ønsket jeg å se om bosted hadde noe å si for språkbruken og språkvalg hos informantene mine. 2/3 deler av bygda tilhører Sokndal kommune med Hauge i Dalane som nærmeste «sentrum». Resterende tilhører Flekkefjord kommune med Flekkefjord by som nærmeste sentrum. De store samfunnsendringene i bygda har gjort at innbyggerne i Åna-Sira har mer kontakt med større sentrum omkring. Bygda har gått fra å tidligere ha flere butikker, bank og postkontor til å nå kun ha én butikk på Log. Det har også gått fra å være to

skoler på hver side av elva, så til én skole på østsiden, og den dag i dag er det ingen skoler i bruk i bygda.

Tabell 19: Gjennomsnittsprosent av bruk av de nye formene etter bosted

Agder (13)	Rogaland (16)
56 %	50 %

Som man leser av tabell 19, er det totalt sett ikke store forskjeller mellom informantene fra Agder og informantene fra Rogaland. Av informantene boende i Agder er gjennomsnittsprosenten av bruk av nyere former på 56, mens den er på 50 prosent hos informantene boende i Rogaland. Vi ser en likt fordelt bruk hos de yngste informantene, men blant de to andre aldersgruppene ser vi et motsatt resultat mellom hverandre.

I resultatene av de voksne informantene ser vi at hos informantene boende i Agder ligger gjennomsnittsprosenten på 29 prosent av bruk av nyere former, mens den ligger på 9 prosent blant informantene boende i Rogaland

Som jeg har vært inne på tidligere er det noen som mener at de som er fra Agder, Neset, snakker «breiere» enn hva de fra Rogaland, Log, gjør. I og med det ikke var likt fordelt med kvinner og menn fra hver side, gjør at vi ikke kan konkludere med at disse tallene kan si noe om i hvilken grad bosted har å si for valg av språkbruk. Det samme gjelder blant de eldste informantene hvor kjønnsfordelinga var skjev her også i forhold til bosted. Her viste derimot resultatene motsatt, hvor hos informantene boende i Agder er gjennomsnittsprosenten 5 prosent av bruk av nyere former, mens den er på 10 prosent blant informantene boende i Agder. Disse tallene samsvarer med det mange av informantene mente, at de eldste boende på østsiden bruker flere tradisjonelle former enn de på vestsiden.

I samtalen med den ene informanten fra eldregruppa forteller han om striden mellom det han kaller «logaran» og «nesaran». Førstnevnte er innbyggerne boende på vestsiden – på Log på vestsiden, og andre nevnte er innbyggerne boende på Neset på østsiden:

Informant: dar he jo alltid våre rift.. det e jo fiske som he våre det stora.. dei blå logaran og dei grøne nesaran heita dei.. de he jo våre uenige, logaran og nesaran.. de he våre bitre fienda.. då di sko bygga skolen, altså då va det jo skikkelig tilstanda og krangling. å di intervjuja ein fra «...»

om kå han meinte kor skolen sko ligga henne.. han meinte jo an skolle ligga på log.. å i beste sendetid robe han «måtte de brenna i helvedde allihoba».. tenk deg det.. i beste sendetid.. Pappa fortelte at dei møttes jo på 17 mai på slettetoppen og de slåss jo så fillen flaug.

Jeg spurte deretter informanten om dette var noe som man fortsatt kunne se tendenser til i bygdesamfunnet den dag i dag, og da svarte informanten:

Informant: å ja ja.. dar e folk, nesara, som ikkje jenge på jokarbotikken

Intervjuer: går du på jokarbutikken då?

Informant: ja ja, eg syns det e så fantastisk at den botikken e dar

Blant ungdommen ser vi ikke store forskjeller mellom informantene fra østsiden og informantene fra vestsiden. Etter min oppfatning er det slik at disse «rivalene» ikke lenger er et faktum for de nyere generasjonene i bygda, vertfall ikke i like stor grad som det har vært tidligere. De yngre informantene har også mye mer kontakt med Flekkefjord by enn hva de andre aldersgruppene hadde da dem vokste opp, dette kan også være med på å jevne ut de eventuelle språkforskjellene.

I intervjuguiden formulerte jeg et spørsmål hvor jeg spurte informantene om hvilken av plassene Flekkefjord og Sokndal de følte seg mest knyttet til. Alle informantene svarte Flekkefjord. De fleste hadde enten, eller både familie, jobb eller skole i Flekkefjord, og det ble derfor naturlig at svaret ble Flekkefjord. Selv om det er flere av informantene som har hatt skolegang i Sokndal, er det likevel ingen som har beholdt en særlig stor tilknytning til plassen etter min oppfatning. Flere av de som har gått på ungdomsskole i Sokndal, har også tatt sin videregående utdanning i Flekkefjord. Mitt inntrykk er at innbyggerne generelt i Åna-Sira har mer med Flekkefjord å gjøre enn Sokndal.

6.4 Språksituasjonen i Åna-Sira

Hovedmålet med denne undersøkelsen var å se på den overordnede språksituasjonen innenfor språksamfunnet Åna-Sira. Jeg har i kapittel 5 lagt fram tall og prosenter fra de undersøkte samtale, og jeg vil i dette delkapitlet diskutere nærmere rundt språksituasjonen slik den er den dag i dag, hvilke av de undersøkte språklige variablene som er stabile og hvilke som viser

språkvariasjon og språkendring, og hvor i en eventuell endringsprosess de ulike undersøkte språklige variablene står ovenfor.

Som diskutert i teorikapitlet, kan det være både indre og ytre faktorer som er med på å forklare språkendringer. I dette delkapitlet vil jeg se nærmere på hvilke faktorer som kan ha vært med på å ha påvirket de undersøkte språklige variablene. Vi ser nedenfor at gjennomsnittsprosenten av bruk av nyere former i de undersøkte variablene ligger på 28 prosent, sammenlagt alle aldersgruppene.

Tabell 20: Oversikt over bruk av nyere former i prosent i alle aldersgruppene

	Ungdommer	Voksne	Eldre	Gjennomsnitt
Variabel 1	-	-	-	-
Variabel 2	43	11	14	20
Variabel 3	38	18	0	18
Variabel 4	31	17	0	16
Variabel 5	12	2	0	5
Variabel 6	57	17	4	25
Variabel 7	73	19	18	32
Variabel 8	100	46	13	60
Variabel 9	85	47	16	44
Gjennomsnitt	55	22	8	28

6.4.1 Lenisering av plosiver

Lenisering av plosiver er et språktrekk som er godt beholdt i Åna-siradialekten i alle aldersgruppene. Dette samsvarer med Skjeggelands resultater for Kvinesdal-dialekten i 2009, hvor de bløte konsonantene hadde en trygg og stabil stilling i ungdommenes språk. I arbeidet av det innhentede materialet mitt oppdaget jeg ingen eksempler av bruk av nyere former. Ifølge Mæhlum og Røyneland (2012, s. 101) viser det seg at dette språktrekket er i ferd med å vike, og at de harde konsonantene tar over de bløte. Dette gjelder spesielt i urbane strøk, hvor det så videre sprer seg til de rurale områdene deretter. I Brulis funn av dette språktrekket var det heller ikke eksempler på bruk av de harde konsonantene /p, t, k/, og det er derfor naturlig at bruken av bløte konsonantene også blir gjennomført hos informantene i denne undersøkelsen også.

6.4.2 Pronomen, 1. person flertall, subjektsform

I variabel 2, personlig pronomenet *vi*, ser vi at det er forskjell blant aldersgruppene i bruken av nyere former, spesielt mellom ungdomsgruppa og de to andre gruppene. I bygdene rundt Flekkefjord har det i 1. person flertall subjektsform (variabel 2) tradisjonelt vært *me* som har vært, etter egne erfaringer, den mest brukte forma. I kap. 5.1 la jeg fram at jeg forventet at de tradisjonelle formene skulle være til stede hos alle i alle aldersgruppene, men at jeg også forventet å se en høyere prosent hos ungdommene når det gjaldt bruk av nyere form av pronomenet. I ungdomsgruppa ser vi en jevn fordeling ved bruk av de forskjellige formene, hvor bruk av nyere form var 43 prosent. Jeg hadde likevel ikke forventet at det skulle være såpass mange eksempler av nyere form som det var. I eldre gruppa var prosenten på bruk av nyere form på 14 prosent, og i voksenaldergruppa var den på 11 prosent.

6.4.3 Pronomenet *noe/n*

I variabel 3, pronomenet *noe/n*, ser vi en gradvis språkendring blant aldersgruppene. Her ser vi samme tendens som i variabel 2, hvor prosenten av nyere former er høyest hos ungdomsgruppa. Vi ser likevel en språkendring hos de voksne informantene også, mens det hos de eldre informantene ikke er registrert noe bruk av nyere former. Hos de voksne informantene er det 18 prosent av eksemplene som er av nyere form, og hos ungdommene er det 38 prosent.

De leksikalske variablene *mye* (variabel 3) og *noe/n* (variabel 4) viser veldig lik utvikling, hvor begge variablene er i utvikling, men det er likevel de tradisjonelle formene som dominerer i alle aldersgrupper. Disse er begge leksikalske trekk som skiller seg tydelig fra bokmålet og det eventuelle «standardmålet». I Bruli sine resultater ser vi at de fleste ungdommene bruker de tradisjonelle formene med *å*-lyd, mens fire av informantene har en gjennomført bruk av formene med *o*-lyd (2017).

6.4.4 Adverbet *mye*

Brulis resultater av dette språktrekket viste som tidligere nevnt at det kun var én av de 12 informantene hennes som realiserte *y*-lyden som *ø* i ordet *mye* (s. 71). I Skjeggelands resultater ser vi at flertallet (56,1 prosent) av informantene bruker formen *mye* i stedet for *møje* (2009, s. 205). I mine resultater ser vi at det er de tradisjonelle formene *møe* og *møje* som dominerer i alle tre aldersgruppene. Hos ungdommene er det 69 prosent av eksemplene som er av de

tradisjonelle formene. I den voksne aldersgruppen er det 83 prosent av eksemplene som er av de tradisjonelle formene. Av de eldre er det ingen eksempler på bruk av nyere form, her har jeg kun registrert eksempler på tradisjonelle former. Vi ser med andre ord at de tradisjonelle formene av adverbet er godt bevart hos alle informantene, men at vi likevel ser en endringstendens hos de yngste informantene.

6.4.5 Vokalskifte i presens av verbet å ha

I likhet med variabel 1, ser det ut til at presens av verbet *å ha* også holder seg noenlunde stabilt. Her var det kun 5 prosent av totalt 438 eksempler som var av nyere former sammenlagt av alle aldersgruppene.

Det var ingen eksempler av bruk av nyere form av verbet hos de eldre. I den voksne aldersgruppen var det kun 2 prosent av eksemplene som var av nyere form, og hos ungdommene var det 12 prosent av eksemplene som var av nyere form. Det er ingen av informantene som bruker kun den nye formen *har*, men det er likevel et par av informantene som veksler mellom tradisjonell form og nyere form. I Brulis resultater ser vi at halvparten av informantene bruker formen *he*, mens den andre halvparten veksler mellom *he* og *har*. Hun nevner også at den ene informanten bruker formen *harkje*, mens tre informanter bruker formen *hekje*. I mitt materiale kommer flere av eksemplene av den nyere formen i bruk av nektingsformen *harkje* (har ikke), som vanligvis blir uttalt *hekje* blant språkbrukere i både Flekkefjord og Åna-Sira.

6.4.6 Sterke verb

Sterke verb med lokalskifte i presens og perfektum partisipp (variabel 6 og variabel 7) er begge språktrekk som viser tydelig språkendring, spesielt hos ungdomsgruppa. Av eksemplene fra sterke verb i presens var det 57 prosent som var av nyere formen i ungdomsgruppa, 17 prosent i voksegruppa og 4 prosent i eldregruppa. Av eksemplene fra sterke verb i perfektum partisipp var det 73 prosent som var av nyere form hos ungdommene. Hos voksegruppa var det 19 prosent av eksemplene som var av nyere form, og hos de eldre var det 18 prosent. Her ser vi også at de tradisjonelle formene holder seg relativt stabile hos de voksne informantene og de eldre informantene, mens vi ser at de tradisjonelle formene er relativt svekket hos ungdommene.

I Skjekkeland's resultater av dette språktrekket var det derimot motsatt resultat, hvor det viste seg at de tradisjonelle formene holdt seg godt i ungdomsgruppa. (Skjekkeland, 2009, s. 211). Dette gjaldt både sterke verb i presens og partisipp.

6.4.7 Verb for synes

I variabel 8, verb for *synes*, er det tydelig språkendring og er den språklige variabelen som har flest eksempler av nyere form sett i gjennomsnitt. Totalt var det 60 prosent av 127 treff totalt som var av nyere former i mine resultater. Det var ingen eksempler av tradisjonell form hos ungdomsgruppa i denne variabelen, som viser at det er. I voksegruppa var rundt halvparten av treffene av nyere form, 46 prosent. Hos de eldre derimot var bruk av tradisjonell form dominerende, hvor det kun var 13 prosent som var bruk av nyere form. Som nevnt i delkapittel 6.2 viser det seg at dette er et dialekttrekk som blir mest bruk av menn.

6.4.8 Diftongering i substantivene *brus* og *hus*

I variabel 9, diftongering i substantivene *brus* og *hus*, er det totalt av 111 eksempler 44 prosent som er av nyere former. Som tidligere nevnt var de fleste eksemplene i denne variabelen hentet fra bildetesten, spesielt hos ungdommer. Hos ungdommene var det kun 22 eksempler totalt, fordelt på 10 informanter, der 85 prosent av disse var av nyere form. Skjekkeland (2009, s.179) hevder i sin undersøkelse at diftongering av langvokaler er i ferd med å bli jevna ut i vestlige deler av Agder, og at i hans resultater av diftongering i orda *sola*, *kola*, *parabolantenne*, *hus*, og *lus* viser denne tendensen. I hans resultater er det kun 4-6 av 41 informanter som bruker den tradisjonelle uttalen med diftongering, mens resten av ungdommene brukte de nyere formene uten diftongering. Vi ser samme tendens i mine funn også, hvor ungdommene har en mye høyere prosent av bruk av nyere former enn de to andre aldersgruppene. Som Skjekkeland også skriver, så representerer diftongeringa et «avstikkende» trekk i forhold til både bokmålet og bymålet i Flekkefjord, og det blir derfor vanskelig for bygdemålet å holde på den lokale fonologiske formen (2009, s. 181).

6.5 Hva er årsakene til endringene?

Det fjerde og siste forskningsspørsmålet jeg har formulert innledningsvis er «*Hva er årsakene til endringene?*». I forrige delkapittel gikk jeg grundigere innom endringene i de undersøkte

språktrekkene. Jeg vil videre her diskutere mer rundt disse endringene – hvorfor språksituasjonen er som den er og hvilke faktorer og årsaker som har vært med på å påvirke disse endringene. Ettersom de nyere formene i de undersøkte variablene både er tradisjonelle for Flekkefjordsdialekten, og flere av dem er å finne i standard østlandsk uttale og i bokmålet (med unntak av pronomenet *vi*), vil det ikke være kun én opphavskilde til språkendringene. Jeg vil derfor nedenfor forsøke å trekke fram hvilke drivkrefter og påvirkningsfaktorer som er mest sentrale når vi tar utgangspunkt i talemålsutviklingen i Åna-Sira.

6.5.1 Drivkrefter i språkendringene

Når man skal prøve å forklare språkendringer, er det som tidligere nevnt vanlig å skille mellom indre- og ytre faktorer, såkalte drivkrefter som er årsaken til språkendringer. Enkelte ganger kan endringer enten ha en sammenheng med såkalte ytre faktorer mens andre ganger kan dem ha en sammenheng med interne språklige endringer. Når man skal studere språktrekk som er i en endringsprosess, er man gjerne på utkikk etter hvor man finner språklig variasjon mellom ulike språklige varianter av et språktrekk (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 125). Språklig variasjon er en grunnleggende forutsetning for språkendring, men det er ikke slik at all variasjon nødvendigvis fører til endring, den kan også holde seg relativt stabil over en periode (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 125). Likevel er det ofte slik at en variant vinner over en eldre variant slik at den eldre varianten går ut av bruk (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 125).

Det er flere faktorer som spiller inn når det gjelder språkendringenes retning i Åna-Sira, og som regel skjer språkendringene på grunn av kombinasjon av både indre- og ytre årsaker. Den økte mobiliteten, teknologien og moderne kommunikasjon gjør at innbyggerne i bygda flytter mer på seg og har i større grad enn tidligere mer kontakt med folk, både lokalt, nasjonalt og globalt. Som vi tidligere var inne på, så har bygda endra seg betydelig samfunnsmessig. Fra å tidligere ha hatt flere butikker, postkontor, skole og barnehage, til nå hvor det meste er nedlagt. Barn og ungdom i bygda går nå på barneskole og ungdomsskole i Flekkefjord by, og det er derfor stor sjanse for at språket deres blir påvirket av akkurat dette. Det samme kan man si om alle aldersgruppene i bygda. Flere av informantene er, eller har vært, i enten arbeid i Flekkefjord, eller så har dem både familie og venner. Alle informantene har en eller annen form for tilknytning til byen. Man kan derfor si at språkkontakten med språkbrukere i Flekkefjord fører til språktilpasning hos språkbrukere i bygda Åna-Sira.

Jeg har ikke fokusert særlig på informantenes holdning til dialekten i denne oppgaven slik som flere andre tidligere sosiolingvistiske undersøkelser har gjort. Jeg formulerte likevel et par spørsmål i intervjuguiden som omhandlet deres tanker om dialekten (se vedlegg 4 og 5). Som forventet var informantene i eldregruppa og informantene i voksegruppa alle stolte av dialekten. Jeg var derimot litt mer spent på ungdommenes formening om dialekten. Så og si alle ungdommene hadde positiv holdning til dialekten, de resterende var enten likegyldige eller kort i svarene. At de fleste av de yngste informantene er stolte av dialekten kan være med på å begrunne hvorfor mange av de tradisjonelle formene fortsatt er i bruk, at de derfor ønsker å forsterke de formene som skiller seg ut ifra Flekkefjord-dialekten. Man ville jo egentlig trodd at det i en så liten bygd med så mye kontakt med Flekkefjord bykjerne, ville ført til en totalendring i dialektbruken hos de unge. Men etter min oppfatning virker det som de fleste av ungdommene i bygda syntes det er gøy å ikke snakke likt som de på lik alder i byen. Et par av ungdommene svarte også at det til tider var ord de lot være å bruke, da de ikke aldri blir forstått, og at de derfor heller tilpasser seg og akkomoderer mot for eksempel klassevenner og andre folk som bor utenfor bygda.

Vi ser en tendens til utjevning i flere av de undersøkte variablene. De leksikalske variablene *mye* (variabel 3) og *noe/n* (variabel 4) viser veldig lik utvikling, hvor begge variablene er i utvikling, men det er likevel de tradisjonelle formene som dominerer i alle aldersgrupper. Disse er begge leksikalske trekk som skiller seg tydelig fra bokmålet og det eventuelle «standardmålet». I de fleste undersøkte variablene er den tradisjonelle formen også å se i Flekkefjords-dialekten, selv om mange av disse er på vei til å falle bort her også.

6.5.2 Regionalisering eller standardisering?

I kapittel 3.4 skrev jeg om debatten som har pågått i språkmiljøet i Norge, som omhandler spørsmålet om et «standardmål» som mulig påvirkning på språkendringer. Regionaliseringen i Norge i dag henger i høy grad sammen med den moderne samfunnsutviklingen. I alle deler av landet har det i de siste 30 årene vokst fram sterke regionsenter som tiltrekker seg nye innbyggere som flytter seg fra andre landsdeler og bygdene omkring (Skjekkeland, 2005, s. 24).

Som nevnt tidligere så mener Skjekkeland at vi ser regionaliseringstendensene i talemålsutviklinga i Agder, med Flekkefjord som bysentrum med sine nabobygder rundt. Han mener at det har vokst fram en vestlig språkregion der storkommunene Flekkefjord og

Kvinesdal går kompaniskap og utvikler i dag et felles regionspråk (Skjekkeland, 2009, s. 217). Han påstår at det vil være feil å snakke om ei utvikling mot et felles regionspråk på Agder, og at det i et så stort fylke med så store forskjeller i både kultur, kommunikasjoner og næringsliv vil neppe vil aktuelt med et samlet «egdemål» i de neste femti årene (Skjekkeland, 2009, s. 221). Jeg er enig med Skjekkeland's påstand om at Kristiansand bymål ikke har noe med utviklinga av talemålet vest i Agder. De typiske språktrekkene vi kjenner til i Kristiansanddialekten (f.eks. pronomenesformene *vi* og *dere*, flertallsformer som *hestår* (ubestemt flertall), og presensformer som *kåmmår* og *kastår*) er så ulike i forhold til Flekkefjord-dialekten, Kvinesdal-dialekten og bygdedialektene rundt. Kristiansand kan likevel regnes som en midtre språkregion, men at utviklinga er knytta til småbyene langs kysten, Flekkefjord i mitt tilfelle. Det er nok her vi vil se ei utvikling, der bygdemåla og det aktuelle bymålet vil gradvis bli mer like. Skjekkeland er likevel varsom på å ta utgangspunkt i Flekkefjord-dialekten som ei språklig påvirkningskraft for språket i Kvinesdal, i og med svært mange av informantene hans har negative holdninger til Flekkefjord-dialekten (Skjekkeland, 2009, s. 218).

I Flekkefjord, og i områdene rundt¹⁰, er det bokmål som er hovedmål på skolene, og derfor også den som har mest innvirkning på dialektene i området når man snakker om standardisering. Bruli (2017) diskuterte rundt standardisering som påvirkningsfaktor for endring av Flekkefjord dialekten, og om endringene skyldes bokmålet eller standard østnorsk uttale gjennom en påvirkning fra media. I likhet med Skjekkeland mener hun at det viser seg å ikke se ut til at utviklingen i Flekkefjord-dialekten blir påvirket av språket i storbyene Stavanger eller Kristiansand. I diskusjonsdelen hennes presiserer hun at det kan tyde på at ungdommene i Flekkefjord har byttet ut tradisjonelle språkformer til fordel for former som ligger tettere opp mot det hun kaller «oslodialekt» (Bruli, 2017). Hun trekker fram eksemplene *mye* i stedet for *møe/møje*, *noe* i stedet for *nåe/någe* og *kjerast* i stedet for *kjerast*, og mener disse trekkene kommer fra standard østnorsk og ikke regionalisert fra Kristiansand eller Stavanger. Jeg har selv undersøkt adverbet *mye* og pronomenet *noe*, hvor begge språktrekkene viste å være i endring. Om endringen er et resultat av påvirkning fra et standardspråk eller fra regionhovedstaden Flekkefjord er ikke lett å si. Disse ordene finnes allerede i Flekkefjorddialekten og resten av bymåla i Agder.

¹⁰ Nærmeste sted med nynorsk som hovedmål er Tonstad i Sirdal, som ligger en time unna Flekkefjord by. Ellers er det kun bokmål som hovedmål omkring.

Tabell 21: Oversikt over tradisjonelle former, nyere former og bokmålsformer i de undersøkte språklige variablene

Variabel	Nyere former i prosent	Tradisjonell form	Nyere form	Bokmål
V1	-	-	-	-
V2	20	me	mi	vi
V3	18	nåe/någe nåen/någen	noe noen	noe noen
V4	16	møe/møje	mye	mye
V5	5	he	har	har
V6	25	greve sler drege fer stenne jer	grave slår drar får står gir	graver slår drar får står gir
V7	32	jenge fenge teie bede	gått fått tatt bitt	gått fått tatt bitt
V8	60	tykje	syns	synes
V9	44	heus breus	hus brus	hus brus

I tabellen ser vi at nesten alle variablenes nyere form er lik som bokmålsformen, med unntak av personlig pronomen (variabel 2) hvor den nyere formen kun er basert på den mest brukte pronomensformen i Flekkefjord-dialekten. Vi kan likevel ikke si at det derfor er bokmålet og standard østlandsk uttale som er den store påvirkningskraften, da de ordene som representerer nyere form finnes i Flekkefjord-dialekten og i de store byene i landet. Ettersom de nye målformene i Flekkefjord samsvarer med bokmålet, kan vi derfor ikke se bort fra at de begge kan være sentrale påvirkningskilder. Språket i bygda blir påvirket av språket i byen (Flekkefjord), som igjen muligens har blitt påvirket av bokmålet. Bruli (2017) hevder at det muligens kan tyde på at man ser en endring i Flekkefjord-dialekten i retning mot en

skriftspråksnær uttale, spesielt når det gjelder adverbet *mye*. I Brulis resultater av dette språktrekket viste at kun én av de 12 informantene hennes realiserte *y*-lyden som *ø* i ordet *mye*. Det samme ser vi i Skjekkellands (2009, s. 205) resultater av bruken av adverbet, hvor flertallet (56,1 prosent) av informantene bruker formen *mye* i stedet for *møje*. Adverbet kan muligens først ha vært igjennom en standardiseringsprosess, og deretter spredd seg ut til bygdene rundt.

Sandøy (1991, s. 263-264) viser til eksempler der vi ser at språkendringene ofte går på tvers av mønsteret i skriftmålet, og at grunnen til det er at det er selve identifiseringsfunksjonen som først og fremst styrer retninga for utviklinga når det gjelder det systematiske. I tillegg mener han at det i ordforrådet går mer mot en standardisering, der skriftmålet og massemedia spiller en stor rolle for utviklinga. Med den moderne teknologien vi har i dag, fører det med påvirkningen inn i stuene til folk. Ungdommene blir mye mer eksponert enn hva de voksne og de eldste informantene har blitt i oppveksten.

7 Avslutning

Avslutningsvis vil jeg forsøke å gi en besvarelse til problemstillingen som var utgangspunktet i denne undersøkelsen: «*Hvordan har bygdemålet i Åna-Sira utviklet seg i løpet av de siste tre generasjonene?*»

For å utdype den overordnede problemstillingen, stilte jeg fire forskningsspørsmål innledningsvis:

1. I hvor stor grad kan man si at skolegangen til de ulike informantene har vært med på å påvirke innbyggernes språkbruk?
2. Elva Sira deler tettstedet i to, hvor den ene delen tilhører Rogaland fylke, og den andre tilhører Agder fylke. Merkes dette i dialekten?
3. Er det forskjell i dialektbruken mellom kjønn?
4. Hva er årsakene bak talemålsutviklingen?

Før jeg legger fram en konklusjon, vil jeg ta for meg forskningsspørsmålene hver for seg, og forsøke å besvare disse.

7.1 Svar på forskningsspørsmålene

1. *I hvor stor grad kan man si at skolegangen til informantene har vært med på å påvirke innbyggernes språkbruk?*

Skolegangen til innbyggerne i Åna-Sira har vært ulik fra generasjon til generasjon. Alle de eldste og de voksne informantene har gått sine første år på skole i bygda. Av de yngste informantene er det noen som har kun har gått et par år før skolen ble nedlagt i 2014. Alle barn i bygda går nå på barneskole i Flekkefjord. I voksegruppen har de som har vokst opp på østsiden gått videre på ungdomsskole i Flekkefjord, mens de som har vokst opp på vestsiden har gått videre på ungdomsskole i Sokndal.

I likhet med Skjekkeland (2005, s. 109) vil jeg også konkludere med at skoletiden i Flekkefjord har uten tvil vært med på å påvirke språkutviklingen til de yngre informantene. Skolesentraliseringen har ført til at barn og ungdom i bygda har mer kontakt med barn og ungdom fra byen tidligere i skoletiden enn hva de tidligere generasjonene har hatt. Skjekkeland refererte også til et såkalt «blandingsspråk» som vokser fra i skolemiljøet, og som vi også ser i resultatene mine så er det flere av ungdommene i denne undersøkelsen som veksler mellom tradisjonelle former og nyere former i flere av de undersøkte variablene. Flere av ungdommene tilpasser språket slik at de skal bli forstått, mens andre forsterker særtrekk som skiller seg fra Flekkefjord-dialekten for å markere at de er fra bygda og ikke fra byen. Det er flere av de unge informantene som holder på de tradisjonelle formene, men likevel er det tydelig at de fleste blir stort påvirket av Flekkefjord-dialekten uten at de helt er klar over det selv.

Som jeg var inne på innledningsvis, har det gjennom årene vekslet mellom å være valgfritt eller forutbestemt hvor ungdommene skulle gå videre på skole, etter hvor dem bodde i bygda. Både forskningsspørsmål 1 og forskningsspørsmål 2 kan som tidligere nevnt begge knyttes til en eventuell regionaliseringsprosess med Flekkefjord som regionsenter. Jeg vil derfor ta denne delen med videre ned til besvarelsen av forskningsspørsmål 2.

2. Elva Sira deler tettstedet i to, hvor den ene delen tilhører Rogaland fylke, og den andre tilhører Agder fylke. Merkes dette i dialekten?

I denne oppgaven har jeg sett på språkutviklinga i lys av informantenes bosted i bygda. Det er særegent at en bygd er en del av to kommuner og to fylker. Som nevnt i forrige punkt, har skolegangen vært ulik blant informantene i denne aldersgruppa. Bygdas barn og ungdom går i dag på både barneskole og ungdomsskole i Flekkefjord. Som vi ser så i resultatene, så var det ikke store forskjeller når det gjaldt bosted blant de yngste informantene. Som vi var inne på i forrige punkt, så kan det tyde på at skolesentraliseringen og den økte kontakten med Flekkefjord jevner også ut språkforskjellene internt i bygda.

Det har derimot vært ulikt for de to andre aldersgruppene jeg har undersøkt i denne oppgaven, særlig de voksne informantene. De som er oppvokst på østsiden har gått videre på skole i Flekkefjord, mens de som er oppvokst på vestsiden har gått videre på skole i Sokndal. Som nevnt tidligere, så har bygda endret seg mye på bare de siste 50-60 årene. Tidligere hadde begge sidene av elva, Neset og Log, sin egen skole, egen butikk og egne små samfunn. Det ble derfor

et naturlig skille. I tillegg har det også som nevnt vært konflikter, og informanten, sitert i kapittel 6.3, mente at vi fortsatt kunne se tendenser til dette den dag i dag. Etter min oppfatning er ikke dette noe den yngre generasjonen tar mer seg videre, vertfall ikke på samme nivå som tidligere.

Som nevnt innledningsvis, har jeg prøvd å finne like mange informanter fra hver side av elva så godt det kunne gjøres. Ikke bare for å se om det er en forskjell i hvor på siden av elva man er fra, men også for å kunne se på skolegangens påvirkning på språket. I tabell 4 så vi at fordelingen av kjønn og bosted ikke var så jevn som jeg selv skulle ønsket. Derfor vil jeg ikke konkludere med at de resultatene jeg har presentert under denne sosiale variabelen vil være representative for språksamfunnet i Åna-Sira. Det jeg derimot kan si, er at vi kan ikke merke det i dialekten til de yngre informantene, hvor vi ser en så og si helt lik gjennomsnittsprøsent fra begge sidene av elva.

3. Er det forskjell i dialektbruken mellom kjønn?

Forventningene og hypotesene mine stemte ikke overens med resultatene når det gjaldt forskjell mellom kjønn. Som jeg skrev i starten av kapittel 6, forventet jeg at vi skulle se størst forskjell mellom kjønn i den yngste gruppen, og mindre forskjeller hos de voksne informantene. Resultatene viser motsatt resultat. Jeg forventet også at de tradisjonelle formene holder seg stabilt hos de eldste informantene, og at det derfor ikke ville være store forskjeller mellom kjønn. Som nevnt i kap. 6.1.2 hadde jentene og kvinnene sammenlagt en gjennomsnittsprøsent på 36 prosent av bruk av nyere former, mens guttene og mennene hadde en gjennomsnittsprøsent på 19 prosent. Den største forskjellen mellom kjønnene så vi blant de voksne informantene, hvor det var en betydelig større prosent når det gjaldt kvinnes bruk av nyere former enn mennene i de undersøkte språktrekkene, med en differanse på hele 31 prosentpoeng. Blant de yngste informantene skilte ikke kjønnene noe særlig forskjell, noe som indikerer at forskjellene i språkbruken blant kjønnene jevnes ut. Det er likevel viktig å presisere at informantgrunnlaget er noe lite, og at dette kun er basert på syv jenter og tre gutters bruk av ord og former. De største forskjellene blant de eldste informantene så vi i bruken av verbet *synes* (variabel 8) og bruken av substantivene *hus* og *brus* (variabel 9), og det viser seg at de typiske særordene holdes seg stabile hos mennene i denne aldersgruppa. Hos mennene var det ingen eksempler av nyere form av verbet *synes*, og det var lite treff av nyere form av substantivene *hus* og *brus*.

4. Hva er årsakene bak talemålsutviklingen?

Gjennom denne oppgaven har vi sett at det er flere faktorer som kan være med på å forklare hva som kan være med på å påvirke talemålsutviklinga i Åna-Sira. Som jeg var inne på i kapittel 6.5, kan det være flere forklaringer på hva som drar utviklinga, og det vil nærmest være umulig å kun peke ut kun én. Faktorer som blant økt mobilitet, teknologi og påvirkning fra media er med på å påvirke talemålsutviklinga slik den er i dag. Språkutviklinga følger samfunnsutviklinga.

En forklaring på utviklinga er at informantene og språkbrukere i bygda generelt har mye kontakt med nærmeste bysentrum, Flekkefjord. Min undersøkelse peker mot en utvikling der Flekkefjord bymål spiller en stor rolle for utviklinga i bygdene rundt om, i dette tilfelle Åna-Sira. Skjekkeland hevder at alle kystmålene generelt på Agder, med sitt enklere språkssystem, spiller en viktig rolle og er med på å påvirke talemålsendringer innover i dalene i denne landsdelen (2009, s. 225). I alle de undersøkte variablene var den nyere formen lik standard østlandsk uttale, med unntak av pronomenet *vi* (variabel 2) hvor den nyere formen *mi* var basert på den mest brukte pronomensformen i Flekkefjord-dialekten. Om endringene skyldes påvirkning fra bokmålet og standard østnorsk uttale, eller om det skyldes påvirkning fra Flekkefjord bymål, er bortimot umulig å konstatere. På den ene siden kan språktrekkene først ha gjennomgått en standardiseringsprosess i Flekkefjord, før dem videre føres videre til bygdemålene omkring i en regionaliseringsprosess. Språkbrukere i Åna-Sira blir likevel, i likhet med språkbrukere i Flekkefjord, eksponert like mye av media og kontakt med omverden via ny teknologi. På den andre siden kan man derfor si at påvirkningen like gjerne kommer fra påvirkning av bokmålet samtidig som språkendringene foregår i Flekkefjord-dialekten.

7.2 Konklusjon

Så for å forsøke å besvare problemstillingen min; hvordan har språket endret seg gjennom de siste tre generasjonene i bygda?

Jeg har i denne oppgaven undersøkt talemålet til 30 informanter fordelt på tre aldersgrupper. Det er eksempler på nyere former i alle aldersgrupper. Jeg vil ut ifra resultatene mine konkludere med at vi ser en stigende trend i språkvariasjon fra de eldste informantene til de yngste informantene. I gjennomsnitt er det 55 prosent av eksemplene som er av nyere former hos de yngste informantene, 22 prosent hos de voksne informantene og 8 prosent hos de eldste informantene. Vi ser at det i alle de undersøkte språklige variabelen er de yngste informantene som har flest eksempler av nyere former, og det er kun i eldregruppa vi ser variabler hvor det ikke er noen eksempler på nyere former. Dette gjaldt lenisering av plosiver (variabel 1), pronomenet *noe/n* (variabel 3), adverbet *mye* (variabel 4) og presens av verbet *å ha* (variabel 5). Det er en stigende trend i alle de undersøkte variablene, med unntak av bruk av pronomenet *vi* (variabel 2) hvor vi ser at det er flere eksempler av nyere former hos de eldre informantene enn hos de voksne informantene. De største endringene ser vi hos de yngste informantene, men vi ser også at det i denne gruppa er flere tradisjonelle språktrekk som viser seg å være stabile, blant annet lenisering av plosiver (variabel 1) og bruk av verbet *å ha* i presens (variabel 5).

De fleste av de undersøkte språktrekkene viser en grad av endring, dvs. i en pågående endringsprosess, med unntak av lenisering (variabel 1) på grunn av manglende tallgrunnlag. Språket er i konstant endring, og de språktrekkene som nå har vist endring vil mest sannsynlig gjennom stadige nye endringsprosesser. Samfunnet i Åna-Sira har endret seg mye i løpet av de siste generasjonene. Det har gått fra å være et samfunn med flere butikker, skoler og møteplasser, til et samfunn som er avhengig av byene rundt. Vi lever i dag i et samfunn hvor vi har mer kontakt med andre folk fra andre bygder og byer, og vi har en teknologi som også gir muligheter for språklig påvirkning. Den kan se ut til at regionalisering har spilt en sentral rolle i talemålsutviklingen, med Flekkefjord som regionsenter. Samtidig så samsvarer de nyere formene med standard østnorsk og bokmål, og vi kan ikke se bort i fra at teknologien og media også er med på å dra utviklinga i den retning vi ser den er på vei.

7.2.1 Veien videre

Selv har jeg nå undersøkt et utvalg av språktrekk i bygdemålet i Åna-Sira. De språkendringene som allerede har skjedd, hvor de nye formene har tatt over i ungdomsmålet, kan likevel gå igjennom nye endringsprosesser. Språket er i konstant utvikling. Denne undersøkelsen gir langt ifra en fullverdig beskrivelse av språksamfunnet i Åna-Sira, og det er flere språktrekk og særord som hadde vært interessante å se nærmere på.

Jeg har også sett på regionaliseringstendenser i bygdemålet i Åna-Sira knyttet opp mot Flekkefjord bymål. Jeg tror det ville være interessant å sett på samme tematikken i en av de andre fem bygdene som også er en del av Flekkefjord kommune. Mine funn tyder på at Flekkefjord bymål spiller en rolle for utviklinga i bygda Åna-Sira, og det ville vært interessant å se om språkutviklinga i andre bygder ville ha samsvart med mine resultater.

Litteratur

- Akselberg, G. (2005). Talemålsregionalisering – modeller og røynd. I *Målbryting*, 7, s. 109-130. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4778>
- Akselberg, G. (2006). Horistontalistar versus vertikalister. Om ulike tolkningar av talespråklege endringsprosessar i Noreg. I *Målbryting*, 8, s. 133-150. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4794>
- Akselberg, G. & Mæhlum, B. (2008). Sosiolingvistisk metode. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 73–87). Cappelen Damm Akademisk forlag.
- Akselberg, G. (2008). Talevariasjon i Noreg. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 149–166). Cappelen Damm Akademisk Forlag.
- Bruli, C. N. (2017). «Lunt mellom høye fjelle». *En sosiolingvistisk studie av talemålsutviklingen i Flekkefjord by* [Mastergradsavhandling]. Universitetet i Agder.
- Førsund, F. (u.å.). Åna-Sira sangen.
- Gabrielsen, M. S. (2021). *Borhaugdialekten i ulike aldersgrupper. En sosiolingvistisk studie i en liten bygd på Agder*. [Mastergradsavhandling]. Universitetet i Stavanger.
- Hårstad, S., & Opsahl, T. (2013). *Språk i byen: Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Fagbokforlaget.
- Hårstad, S., Mæhlum, B., & Ommeren, V. R. (2021). *Blikk for språk. Sosiokulturelle perspektiver på norsk språkvirkelighet*. Cappelen Damm Akademisk Forlag.
- Jacobsen, D. I. (2003). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I., & Postholm, M. B. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.
- Larsen, G. E. (1970). *Formverket i Flekkefjord bymål*. Universitetsforlaget.
- Mæhlum, B. (2002). Hvor går vi – og hvorfor? Et forsøk på å trekke noen store linjer i utviklingen av norsk talemål. I *Målbryting*, 6, s. 67-92. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4753>
- Mæhlum, B. (2007). *Konfrontasjoner: Når språk møtes*. Novus forlag.
- Mæhlum, B., & Røyneland, U. (2012). *Det norske dialektlandskap*. Cappelen Damm akademisk.

- Omland, K. H. (2009). *"Han æ 'kje veldig fin syns æ, men han duge jo" - En studie av variasjon og endring i listadialekten*. [Mastergradsavhandling]. Universitetet i Agder.
- Papazian, E., & Helleland, B. (2005). *Norsk talemål: Lokal og sosial variasjon*. Høyskoleforlaget.
- Røyneland, U. (1999). Språkleg regionalisering på Røros og Tynset? I *Målbryting 2*, s. 98-119. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4716>
- Sandøy, H. (1991). *Norsk dialektkunnskap*. Novus forlag.
- Sandøy, H. (1993). *Talemål*. Novus forlag.
- Sandøy, H. (2008). Språkendring. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 195-219). Cappelen Damm Akademisk Forlag.
- Sandøy, H. (2008). Kontakt og spreining. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 221-240). Cappelen Damm Akademisk Forlag.
- Skjekkeland, M. (1997). *Dei norske dialektane: Tradisjonelle særdrag i jamføring med skriftmåla*. Høyskoleforlaget.
- Skjekkeland, M. (1999). Agder - ein region mellom aust og vest. Kva skjer med talemålet i området? I *Målbryting 2*, s. 76-97. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4713>
- Skjekkeland, M. (2005). *Dialektar i Norge: Tradisjon og fornying*. Høyskoleforlaget.
- Skjekkeland, M. (2009). *Språk og samfunn i endring: Ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling*. Novus forlag.
- Steinsholt, A. (1964). *Målbryting i Hedrum*. Universitetsforlaget.
- Torp, A. (2000). Skarre-r - Ingen talefeil likevel? Teorier om opphavet til skarring - og hvor langt skarringa vil gå. I *målbryting 4*, s. 63-88. doi: <https://doi.org/10.7557/17.4734>
- Torp, A. & Vikør, L. S. (2014). *Hovuddrag i norsk språkhistorie* (4. utgave). Gyldendal Akademisk.
- Trelsgård, J. H., & Midtbø, T. (1995). *Bygdebok for Åna-Sira og Berrefjord*. Hegland Trykkeri A.s, Flekkefjord.
- Trudgill, P. (2012). *Sociolinguistic typology: Social determinants of linguistic complexity*. Oxford University Press.
- Venås, K. (1984). *Mål og Miljø: Innføring i sosiolingvistikk eller språksosiologi* (2. utgave). Novus forlag.
- Vaa, A. (2016). *Dialektboka*. Spartacus.

Nettressurser

- Finny Sirevaag AS. (u.å.). Om Finny Sirevaag AS. Hentet fra: <https://www.finnysirevaag.no> [Lest april 2022]
- Jacobsen, E. H. (2011, 10. november). *Grendeskole for fall*. Hentet fra Stavanger Aftenblad: <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/OaxGk/grendeskole-for-fall> [Lest august 2021]
- Rosvold, A. K. (2021, 8. november). *Åna-Sira kraftverk*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/Åna-Sira_kraftverk [Lest mars 2022]
- Thorsnæs, G. (2020, 3. september). *Lundevatnet*. Hentet fra Store Norske leksikon: <https://snl.no/Lundevatnet> [Lest mars 2022]
- Thorsnæs, G. (2021, 5. september). *Åna-Sira*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/%C3%85na-Sira_-_tettbebyggelse [Lest mars 2022]

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene

I sammenheng med masterstudiet mitt i Nordisk språk og lesevitenskap ved Universitetet i Stavanger gjennomfører jeg, Julie Log Eitland, en undersøkelse av bygdemålet i Åna-Sira. Jeg ønsker med denne studien å få innsikt i språkutviklingen i byga Åna-Sira, og om dialekten er i endring. I denne anledning søker jeg personer født og oppvokst i Åna-Sira som kunne tenke seg å ta del i denne studien. Da det ikke er noe tidligere forskning på Åna-Sira dialekten, vil jeg kunne trenge deltakere i ulike aldersgrupper. Jeg søker derfor personer som er født både **1990-2005, 1980-1970 og 1960 og tidligere** med et antall av 10 deltakere per aldersgruppe.

Dersom du ønsker til å delta i denne studien, vil jeg gjerne ha en samtale med deg. Samtalen vil bestå av to deler: I den første delen vil jeg bare snakke med deg om ulike emner som omhandler bygda, dine interesser, tanker om dialekten og diverse. I den andre delen vil jeg legge fram en del bilder som du skal snakke ut ifra. Ved å gjøre dette vil jeg kunne gå mer i dybden på hvordan dialekten er i bruk. Samtalen vil bli tatt opp med lydopptaker, men bli slettet etter at samtalene er transkribert. I tillegg til en samtale vil dere få utdelt et samtykkeskjema og et spørreark med noen få spørsmål.

Ettersom vi nå har en litt annerledes hverdag grunnet Covid-19 er det mulighet for å ta intervjuene via enten videosamtale eller telefon. Om dere ønsker og har mulighet til å møtes kan vi avtale et møtepunkt sammen.

Alt av personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og det er kun meg og min veileder som vil kunne ha tilgang til dem. Alle informantene vil bli anonymisert, så det vil heller ikke være mulig å kunne gjenkjenne personer i oppgaven. Lydopptakene og personopplysninger vil bli lagret separat, for å sikre konfidensialitet, og vil bli slettet etter bruk.

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

I sammenheng med masterstudiet mitt i Nordisk språk og lesevitenskap ved Universitetet i Stavanger gjennomfører jeg, Julie Log Eitland, en undersøkelse av bygdemålet i Åna-sira. Jeg ønsker med denne studien å få innsikt i språkutviklingen i bygda Åna-sira, og om dialekten er i endring.

For å kunne gjennomføre prosjektet, er jeg avhengig av å kunne ta opp samtalene på bånd. Det vil brukes en lydopptaker, og lydopptaket vil bli slettet når opptaket er ferdig transkribert og analysert. Alt av personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og det er kun meg og min veileder som vil kunne ha tilgang til dem. Alle informantene vil bli anonymisert, så det vil heller ikke være mulig å kunne gjenkjenne personer i oppgaven. Lydopptakene og personopplysninger vil bli lagret separat, for å sikre konfidensialitet, og vil bli slettet etter bruk.

Det er helt frivillig å delta i denne studien, og du kan når som helst trekke deg. Dette gjelder helt fram til prosjektet avsluttes i mai 2021.

Jeg,

er innforstått med det overnevnte, og sier meg med dette villig til å delta i et intervju i sammenheng med masteravhandlingen som skal gjennomføres av masterstudent Julie Log Eitland, student ved Universitetet i Stavanger. Jeg gir tillatelse til at intervjuet kan bli tatt opp med lydopptaker, og at opptaket kan brukes i prosjektet.

Sted, dato og underskrift

Vedlegg 3: Informasjonsskjema

Din bakgrunn

1.1 Navn:

1.2 Fødselsåret ditt: _____

1.3 Kjønn:

Mann

Kvinne

1.4 I hvilket område i Åna-Sira har du vokst opp? (sett ring rundt riktig svar)

Log (Rogaland)

Neset (Agder)

Andre: _____

1.5 Har du bodd i Åna-Sira hele livet ditt?

1.6 Er begge foreldrene dine fra Åna-Sira? (Hvis ikke, hvem er fra et annet sted? Og hvor?)

Vedlegg 4: Intervjuguide 1

MILJØ

- a. Hvor i Åna-Sira bor du?
- b. Har du bodd på samme plass i Åna-Sira hele livet?
- c. Har du bodd i andre plasser før du flyttet til Åna-Sira, og i så fall hvor og over hvor lang tid?
- d. Kommer foreldrene dine fra Åna-Sira?
- e. Hvor i kommunen?
- f. Hvordan er det å bo i Åna-Sira?
- g. Hva liker du best med plassen?
- h. Hva liker du minst med plassen?
- i. Er det noe du savner?
- j. Var det fint å vokse opp i Åna-Sira?
- k. Kunne du tenkt deg å bosette deg her når du blir voksen? Hvis ikke: Hvor kunne du tenkt deg å bo?

OMRÅDE

- a. Føler du mer tilknytning til Flekkefjord eller Sokndal?
- b. Besøker du ofte byene? (evt. hvor ofte)
- c. Hva tenker du om at barneskolen er nedlagt? Går du på skole i Flekkefjord eller Sokndal?
- d. Hvor gikk du på barneskole? Ungdomsskole?

INTERESSER OG FRITID

- a. Hva liker du å gjøre på fritiden?
- b. Hva ønsker du å jobbe med når du blir voksen?
- c. Har du familie boende i Åna-Sira?
- d. Har du familie boende i Flekkefjord eller Sokndal?
- e. Hvor pleier du å tilbringe fritiden din? Åna-Sira? Flekkefjord? Sokndal?
- f. Tilbringer du ofte tid med eldre mennesker, slik som f.eks. besteforeldre?

- g. Har du mange venner som ikke bor i Åna-Sira? Tror du du blir påvirket av deres dialekt?
- h. Leser du mye på fritiden? Hva liker du å lese?
- i. Når du chatter med folk via telefon/PC: Skriver du på dialekt?

TANKER OM EGEN DIALEKT

- a. Syntes du det er viktig å holde på egen dialekt? Hvorfor?
- b. Mener du at du selv har holdt på dialekten?
- c. Hva mener du kjennetegner Åna-Sira dialekten? Har du noen eksempler?
- d. Hva mener du skiller dialekten fra de andre plassene rundt? Syntes du det er store forskjeller?
- e. Legger du om dialekten om du snakker med folk fra andre plasser?
- f. Er det noe du ikke liker med dialekten?
- g. Føler du dialekten blir påvirket av Flekkefjord eller Sokndal?
- h. Kommenterer folk fra andre plasser hvordan du snakker?

VARIASJON AV EGEN DIALEKT

- a. Føler du dialekten blir påvirket av Flekkefjord eller Sokndal? Påvirker det ditt eget språk? Eller merker du det hos andre?
- b. Blir du påvirket av klassevenner og lærere?
- c. Varierer du noen ganger måten du snakker på? I hvilke situasjoner?
- d. Har du eksempler på hvilke språktrekk du varierer?
- e. Har du tenkt på at dialekten kan være med å forsvinne ut?

Vedlegg 5: Intervjuguide 2

MILJØ

- a. Hvor i Åna-Sira bor du?
- b. Har du bodd på samme plass i Åna-Sira hele livet?
- c. Har du bodd i andre plasser før du flyttet til Åna-Sira, og i så fall hvor og over hvor lang tid?
- d. Kommer foreldrene dine fra Åna-Sira?
- e. Hvor i kommunen?
- f. Hvordan er det å bo i Åna-Sira?
- g. Hva liker du best med plassen?
- h. Hva liker du minst med plassen?
- i. Er det noe du savner?
- j. Var det fint å vokse opp i Åna-Sira?

OMRÅDE

- a. Føler du mer tilknytning til Flekkefjord eller Sokndal?
- b. Besøker du ofte byene? (evt. hvor ofte)
- c. Hva tenker du om at barneskolen er nedlagt?
- d. Hvor gikk du på barneskole? Ungdomsskole?

INTERESSER OG FRITID

- a. Hva liker du å gjøre på fritiden?
- b. Har du familie boende i Åna-Sira?
- c. Har du familie boende i Flekkefjord eller Sokndal?
- d. Hva arbeider du som/Hva har du arbeidet som?

TANKER OM EGEN DIALEKT

- a. Syntes du det er viktig å holde på egen dialekt? Hvorfor?
- b. Mener du at du selv har holdt på dialekten?
- c. Hva mener du kjennetegner Åna-Sira dialekten? Har du noen eksempler?

- d. Hva mener du skiller dialekten fra de andre plassene rundt? Syntes du det er store forskjeller?
- e. Legger du om dialekten om du snakker med folk fra andre plasser?
- f. Er det noe du ikke liker med dialekten?
- g. Føler du dialekten blir påvirket av Flekkefjord eller Sokndal?

VARIASJON AV EGEN DIALEKT

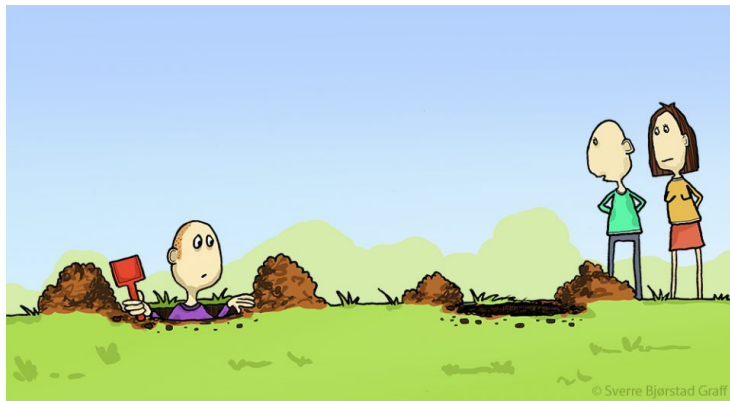
- a. Føler du dialekten blir påvirket av Flekkefjord eller Sokndal? Påvirker det ditt eget språk? Eller merker du det hos andre?
- b. Varierer du noen ganger måten du snakker på? I hvilke situasjoner?
- c. Har du eksempler på hvilke språktrekk du varierer?
- d. Har du tenkt på at dialekten kan være med å forsvinne ut?

Vedlegg 6: Bildeundersøkelse

Bilde 1

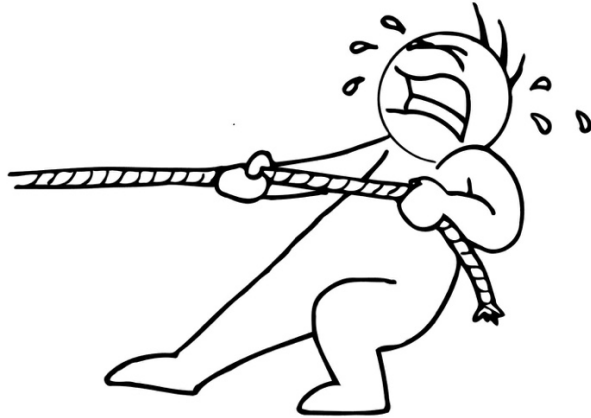
Bilde 2

Bilde 3

Bilde 4

Bilde 5

Bilde 6

Bilde 7

Bilde 8

Vedlegg 7: Avkrysningskjema for antall belegg

Informant: (eks: JAY1 = Jente, Agder, Yngre, nr. 1)

Variabel	Eksempler av trad. former	Eksempler av nyere former	Antall eksempler totalt
Variabel 1			
Variabel 2			
Variabel 3			
Variabel 4			
Variabel 5			
Variabel 6			
Variabel 7			
Variabel 8			
Variabel 9			

Vedlegg 8: Oversiktsskjema for antall belegg

	Aldersgruppe	Kjønn	Geografisk tilhørighet	Variabel	Tradisjonelle former	Nyere former	Totalt	Nyere form i %
Inf. 1	Ungdom	J	A	V1				
Inf. 1	Ungdom	J	A	V2	12	3	15	20
Inf. 1	Ungdom	J	A	V3	3	1	4	25
Inf. 1	Ungdom	J	A	V4	0	6	6	100
Inf. 1	Ungdom	J	A	V5	16	5	21	23,8
Inf. 1	Ungdom	J	A	V6	1	9	10	90
Inf. 1	Ungdom	J	A	V7	0	4	4	100
Inf. 1	Ungdom	J	A	V8	0	6	6	100
Inf. 1	Ungdom	J	A	V9	0	2	2	100
Inf. 2	Ungdom	J	A	V1				
Inf. 2	Ungdom	J	A	V2	8	5	13	38,4
Inf. 2	Ungdom	J	A	V3	4	0	4	0
Inf. 2	Ungdom	J	A	V4	6	0	6	0
Inf. 2	Ungdom	J	A	V5	17	0	17	0
Inf. 2	Ungdom	J	A	V6	4	6	10	60
Inf. 2	Ungdom	J	A	V7	4	0	4	0
Inf. 2	Ungdom	J	A	V8	0	4	4	100
Inf. 2	Ungdom	J	A	V9	0	2	2	100
Inf. 3	Ungdom	J	A	V1				
Inf. 3	Ungdom	J	A	V2	0	10	10	100
Inf. 3	Ungdom	J	A	V3	0	3	3	100
Inf. 3	Ungdom	J	A	V4	1	4	5	80
Inf. 3	Ungdom	J	A	V5	11	5	16	31,2
Inf. 3	Ungdom	J	A	V6	3	6	9	66,6
Inf. 3	Ungdom	J	A	V7	1	2	3	66,6
Inf. 3	Ungdom	J	A	V8	0	3	3	100
Inf. 3	Ungdom	J	A	V9	0	2	2	100
Inf. 4	Ungdom	J	R	V1				
Inf. 4	Ungdom	J	R	V2	2	10	12	83,3
Inf. 4	Ungdom	J	R	V3	0	4	4	100
Inf. 4	Ungdom	J	R	V4	5	1	6	16,6
Inf. 4	Ungdom	J	R	V5	12	2	14	14,2
Inf. 4	Ungdom	J	R	V6	2	9	11	81,8
Inf. 4	Ungdom	J	R	V7	0	5	5	100
Inf. 4	Ungdom	J	R	V8	0	4	4	100
Inf. 4	Ungdom	J	R	V9	0	3	3	100
Inf. 5	Ungdom	J	R	V1				
Inf. 5	Ungdom	J	R	V2	7	2	9	22,2
Inf. 5	Ungdom	J	R	V3	3	0	3	0
Inf. 5	Ungdom	J	R	V4	5	0	5	0
Inf. 5	Ungdom	J	R	V5	11	0	11	0
Inf. 5	Ungdom	J	R	V6	5	3	8	37,5
Inf. 5	Ungdom	J	R	V7	2	2	4	50
Inf. 5	Ungdom	J	R	V8	0	6	6	100
Inf. 5	Ungdom	J	R	V9	1	1	2	50
Inf. 6	Ungdom	J	R	V1				
Inf. 6	Ungdom	J	R	V2	0	7	7	100
Inf. 6	Ungdom	J	R	V3	0	3	3	100
Inf. 6	Ungdom	J	R	V4	5	0	5	0
Inf. 6	Ungdom	J	R	V5	9	2	11	18,1
Inf. 6	Ungdom	J	R	V6	4	5	9	55,5

Inf. 6	Ungdom	J	R	V7	0	3	3	100
Inf. 6	Ungdom	J	R	V8	0	3	3	100
Inf. 6	Ungdom	J	R	V9	0	2	2	100
Inf. 7	Ungdom	J	R	V1				
Inf. 7	Ungdom	J	R	V2	6	0	6	0
Inf. 7	Ungdom	J	R	V3	3	0	3	0
Inf. 7	Ungdom	J	R	V4	4	0	4	0
Inf. 7	Ungdom	J	R	V5	11	0	11	0
Inf. 7	Ungdom	J	R	V6	5	5	10	50
Inf. 7	Ungdom	J	R	V7	2	3	5	60
Inf. 7	Ungdom	J	R	V8	0	4	4	100
Inf. 7	Ungdom	J	R	V9	0	2	2	0
Inf. 8	Ungdom	G	A	V1				
Inf. 8	Ungdom	G	A	V2	9	0	9	0
Inf. 8	Ungdom	G	A	V3	1	0	1	0
Inf. 8	Ungdom	G	A	V4	5	0	5	0
Inf. 8	Ungdom	G	A	V5	13	0	13	0
Inf. 8	Ungdom	G	A	V6	5	4	9	44,4
Inf. 8	Ungdom	G	A	V7	1	4	5	80
Inf. 8	Ungdom	G	A	V8	0	5	5	100
Inf. 8	Ungdom	G	A	V9	0	2	2	100
Inf. 9	Ungdom	G	A	V1				
Inf. 9	Ungdom	G	A	V2	8	2	10	20
Inf. 9	Ungdom	G	A	V3	4	0	4	0
Inf. 9	Ungdom	G	A	V4	0	4	4	100
Inf. 9	Ungdom	G	A	V5	11	3	14	21,4
Inf. 9	Ungdom	G	A	V6	6	3	9	33,3
Inf. 9	Ungdom	G	A	V7	0	5	5	100
Inf. 9	Ungdom	G	A	V8	0	6	6	100
Inf. 9	Ungdom	G	A	V9	2	1	3	33,3
Inf. 10	Ungdom	G	R	V1				
Inf. 10	Ungdom	G	R	V2	3	2	5	40
Inf. 10	Ungdom	G	R	V3	-	-	-	-
Inf. 10	Ungdom	G	R	V4	3	0	3	0
Inf. 10	Ungdom	G	R	V5	9	0	9	0
Inf. 10	Ungdom	G	R	V6	5	3	8	37,5
Inf. 10	Ungdom	G	R	V7	1	2	3	66,6
Inf. 10	Ungdom	G	R	V8	0	6	6	100
Inf. 10	Ungdom	G	R	V9	0	2	2	100

	Aldersgruppe	Kjønn	Geografisk tilhørighet	Variabel	Tradisjonelle former	Nyere former	Totalt	Nyere form i %
Inf. 1	Voksen	J	A	V1				
Inf. 1	Voksen	J	A	V2	16	0	16	0
Inf. 1	Voksen	J	A	V3	6	1	7	14,2
Inf. 1	Voksen	J	A	V4	10	0	10	0
Inf. 1	Voksen	J	A	V5	17	1	18	5,5
Inf. 1	Voksen	J	A	V6	8	3	11	27,2
Inf. 1	Voksen	J	A	V7	4	3	7	42,8
Inf. 1	Voksen	J	A	V8	0	8	8	100
Inf. 1	Voksen	J	A	V9	0	3	3	100
Inf. 2	Voksen	J	A	V1				
Inf. 2	Voksen	J	A	V2	8	2	10	20
Inf. 2	Voksen	J	A	V3	5	0	5	0
Inf. 2	Voksen	J	A	V4	7	0	7	0
Inf. 2	Voksen	J	A	V5	13	0	13	0
Inf. 2	Voksen	J	A	V6	9	0	9	0

Inf. 2	Voksen	J	A	V7	4	2	6	33,3
Inf. 2	Voksen	J	A	V8	0	6	6	100
Inf. 2	Voksen	J	A	V9	0	2	2	100
Inf. 3	Voksen	J	A	V1				
Inf. 3	Voksen	J	A	V2	12	2	14	14,2
Inf. 3	Voksen	J	A	V3	0	4	4	100
Inf. 3	Voksen	J	A	V4	0	7	7	100
Inf. 3	Voksen	J	A	V5	14	0	14	0
Inf. 3	Voksen	J	A	V6	6	4	10	40
Inf. 3	Voksen	J	A	V7	5	1	6	16,6
Inf. 3	Voksen	J	A	V8	0	5	5	100
Inf. 3	Voksen	J	A	V9	0	5	5	100
Inf. 4	Voksen	J	A	V1				
Inf. 4	Voksen	J	A	V2	11	1	12	8,3
Inf. 4	Voksen	J	A	V3	5	0	5	0
Inf. 4	Voksen	J	A	V4	8	0	8	0
Inf. 4	Voksen	J	A	V5	15	0	15	0
Inf. 4	Voksen	J	A	V6	9	2	11	18,1
Inf. 4	Voksen	J	A	V7	4	2	6	33,3
Inf. 4	Voksen	J	A	V8	4	0	4	0
Inf. 4	Voksen	J	A	V9	2	2	4	50
Inf. 5	Voksen	J	R	V1				
Inf. 5	Voksen	J	R	V2	7	2	9	22,2
Inf. 5	Voksen	J	R	V3	0	3	3	100
Inf. 5	Voksen	J	R	V4	0	6	6	100
Inf. 5	Voksen	J	R	V5	13	0	13	0
Inf. 5	Voksen	J	R	V6	8	4	12	33,3
Inf. 5	Voksen	J	R	V7	3	1	4	25
Inf. 5	Voksen	J	R	V8	0	5	5	100
Inf. 5	Voksen	J	R	V9	1	4	5	80
Inf. 6	Voksen	G	A	V1				
Inf. 6	Voksen	G	A	V2	16	0	16	0
Inf. 6	Voksen	G	A	V3	6	0	6	0
Inf. 6	Voksen	G	A	V4	6	0	6	0
Inf. 6	Voksen	G	A	V5	22	0	22	0
Inf. 6	Voksen	G	A	V6	13	1	14	7,1
Inf. 6	Voksen	G	A	V7	7	1	8	12,5
Inf. 6	Voksen	G	A	V8	5	2	7	28,5
Inf. 6	Voksen	G	A	V9	5	0	5	0
Inf. 7	Voksen	G	R	V1				
Inf. 7	Voksen	G	R	V2	11	1	12	8,3
Inf. 7	Voksen	G	R	V3	3	1	4	25
Inf. 7	Voksen	G	R	V4	5	0	5	0
Inf. 7	Voksen	G	R	V5	12	3	15	20
Inf. 7	Voksen	G	R	V6	9	2	11	18,1
Inf. 7	Voksen	G	R	V7	5	0	5	0
Inf. 7	Voksen	G	R	V8	4	0	4	0
Inf. 7	Voksen	G	R	V9	2	4	6	66,6
Inf. 8	Voksen	G	R	V1				
Inf. 8	Voksen	G	R	V2	10	3	13	23
Inf. 8	Voksen	G	R	V3	3	0	3	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V4	5	0	5	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V5	16	0	16	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V6	10	0	10	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V7	6	0	6	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V8	5	0	5	0
Inf. 8	Voksen	G	R	V9	3	2	5	40
Inf. 9	Voksen	G	R	V1				

Inf. 9	Voksen	G	R	V2	5	2	7	28,5
Inf. 9	Voksen	G	R	V3	2	0	2	0
Inf. 9	Voksen	G	R	V4	7	0	7	0
Inf. 9	Voksen	G	R	V5	12	0	12	0
Inf. 9	Voksen	G	R	V6	8	2	10	20
Inf. 9	Voksen	G	R	V7	4	1	5	20
Inf. 9	Voksen	G	R	V8	4	0	4	0
Inf. 9	Voksen	G	R	V9	5	0	5	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V1				
Inf. 10	Voksen	G	R	V2	20	0	20	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V3	5	0	5	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V4	8	0	8	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V5	23	0	23	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V6	12	0	12	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V7	7	1	8	12,5
Inf. 10	Voksen	G	R	V8	5	0	5	0
Inf. 10	Voksen	G	R	V9	6	1	7	14,2
Inf. 11	Voksen	G	R	V1				
Inf. 11	Voksen	G	R	V2	13	3	16	18,8
Inf. 11	Voksen	G	R	V3	6	0	6	0
Inf. 11	Voksen	G	R	V4	9	0	9	0
Inf. 11	Voksen	G	R	V5	19	0	19	0
Inf. 11	Voksen	G	R	V6	9	2	11	18,1
Inf. 11	Voksen	G	R	V7	5	1	6	16,6
Inf. 11	Voksen	G	R	V8	4	0	4	0
Inf. 11	Voksen	G	R	V9	3	1	4	25

	Aldersgruppe	Kjønn	Geografisk tilhørighet	Variabel	Tradisjonelle former	Nyere former	Totalt	Nyere form i %
Inf. 1	Eldre	J	A	V1				
Inf. 1	Eldre	J	A	V2	11	0	11	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V3	4	0	4	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V4	5	0	5	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V5	15	0	15	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V6	10	0	10	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V7	4	1	5	20
Inf. 1	Eldre	J	A	V8	3	0	3	0
Inf. 1	Eldre	J	A	V9	2	1	3	33,3
Inf. 2	Eldre	J	R	V1				
Inf. 2	Eldre	J	R	V2	8	4	12	33,3
Inf. 2	Eldre	J	R	V3	1	0	1	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V4	5	0	5	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V5	14	0	14	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V6	9	0	9	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V7	6	0	6	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V8	2	0	2	0
Inf. 2	Eldre	J	R	V9	2	0	2	0
Inf. 3	Eldre	J	R	V1				
Inf. 3	Eldre	J	R	V2	16	2	18	11,1
Inf. 3	Eldre	J	R	V3	5	0	5	0
Inf. 3	Eldre	J	R	V4	7	0	7	0
Inf. 3	Eldre	J	R	V5	21	0	21	0
Inf. 3	Eldre	J	R	V6	10	1	11	9
Inf. 3	Eldre	J	R	V7	4	2	6	33,3
Inf. 3	Eldre	J	R	V8	0	3	3	100
Inf. 3	Eldre	J	R	V9	0	4	4	100

Inf. 4	Eldre	G	A	V1				
Inf. 4	Eldre	G	A	V2	9	0	9	0
Inf. 4	Eldre	G	A	V3	2	0	2	0
Inf. 4	Eldre	G	A	V4	3	0	3	0
Inf. 4	Eldre	G	A	V5	13	0	13	0
Inf. 4	Eldre	G	A	V6	9	0	9	0
Inf. 4	Eldre	G	A	V7	5	1	6	16,6
Inf. 4	Eldre	G	A	V8	-	-	-	-
Inf. 4	Eldre	G	A	V9	4	0	4	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V1				
Inf. 5	Eldre	G	A	V2	13	2	15	13,3
Inf. 5	Eldre	G	A	V3	4	0	4	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V4	5	0	5	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V5	16	0	16	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V6	11	0	11	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V7	5	0	5	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V8	4	0	4	0
Inf. 5	Eldre	G	A	V9	5	1	6	16,6
Inf. 6	Eldre	G	A	V1				
Inf. 6	Eldre	G	A	V2	22	4	26	15,3
Inf. 6	Eldre	G	A	V3	6	0	6	0
Inf. 6	Eldre	G	A	V4	4	0	4	0
Inf. 6	Eldre	G	A	V5	13	0	13	0
Inf. 6	Eldre	G	A	V6	12	1	13	7,7
Inf. 6	Eldre	G	A	V7	7	2	9	22,2
Inf. 6	Eldre	G	A	V8	4	0	4	0
Inf. 6	Eldre	G	A	V9	6	0	6	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V1				
Inf. 7	Eldre	G	R	V2	13	3	16	18,8
Inf. 7	Eldre	G	R	V3	5	0	5	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V4	5	0	5	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V5	12	0	12	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V6	10	0	10	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V7	5	2	7	28,5
Inf. 7	Eldre	G	R	V8	3	0	3	0
Inf. 7	Eldre	G	R	V9	6	0	6	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V1				
Inf. 8	Eldre	G	R	V2	11	0	11	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V3	3	0	3	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V4	4	0	4	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V5	9	0	9	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V6	11	0	11	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V7	7	1	8	12,5
Inf. 8	Eldre	G	R	V8	2	0	2	0
Inf. 8	Eldre	G	R	V9	4	0	4	0
Inf. 9	Eldre	G	R	V1				
Inf. 9	Eldre	G	R	V2	13	4	17	23,5
Inf. 9	Eldre	G	R	V3	4	0	4	0
Inf. 9	Eldre	G	R	V4	6	0	6	0
Inf. 9	Eldre	G	R	V5	8	0	8	0
Inf. 9	Eldre	G	R	V6	12	2	14	14,2
Inf. 9	Eldre	G	R	V7	6	2	8	25
Inf. 9	Eldre	G	R	V8	2	0	2	0
Inf. 9	Eldre	G	R	V9	3	0	3	0

Vedlegg 9: Vurdering og godkjenning fra NSD

Referansenummer

721263

Prosjekttittel

Sosiolingvistisk studie av talemålsutviklingen i Åna-Sira

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for kultur- og språkvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Klaus Johan Myrvoll, klaus.j.myrvoll@uis.no,

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Julie Log Eitland, julie_logeitland@hotmail.com, tlf: 41544668

Prosjektperiode

01.09.2020 - 11.05.2022

Vurdering (3)

02.11.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 28.10.2021. Vi har nå registrert 11.05.2022 som ny sluttdato for forskningsperioden. I tilfelle det skulle bli aktuelt med ytterligere utvidelse av den opprinnelige sluttdato 01.06.2021, må vi vurdere hvorvidt det skal gis ny informasjon til utvalget. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet/pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert. Lykke til videre med prosjektet!

07.07.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 01.07.2021. Vi har nå registrert 01.11.2021 som ny sluttdato for forskningsperioden. I tilfelle det skulle bli aktuelt med ytterligere utvidelse av den opprinnelige sluttdato 01.06.2021, må vi vurdere hvorvidt det skal gis ny informasjon til utvalget. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet/pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert. Lykke til videre med prosjektet!

10.12.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 10.12.2020. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:
https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 1.6.2021.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!